

**TWEEDE JAAR
CHALLENGE010**

RESULTATEN VAN EEN
SCHOOLSPOORTPROGRAMMA

TWEEDE JAAR CHALLENGE010

RESULTATEN VAN EEN SCHOOLSPOORTPROGRAMMA

Frank van Eekeren

Sofie van den Hombergh

Bake Dijk

Departement Bestuurs- en Organisationswetenschap (USBO)
Universiteit Utrecht

Oktober 2015

Voorwoord

Door Challengeo10 sporten er nu meer Rotterdamse jongeren in het voortgezet onderwijs en het V(MB)O. Wij vinden dit een belangrijke ontwikkeling en hopen daarmee op een sportieve trendbreuk onder tieners in de stad. Challengeo10 sluit ook aan bij de ambitie van het college van B&W. Ook zij hebben sport hoog in het vaandel staan. En dat is niet zonder reden. We weten namelijk dat sportdeelname bijdraagt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongeren. Ook hun gedrag en prestaties op school worden positief beïnvloed en hun sociale netwerk wordt vergroot.

Om jongeren te kunnen laten profiteren van de maatschappelijke waarde van sport moet je de jongeren uiteraard wel aan het sporten krijgen. Het programma Challengeo10 zoekt daarom specifiek naar scholieren die nog geen lid zijn van een sportvereniging. Vervolgens wordt binnen het programma heel gericht aandacht besteed aan de didactische en pedagogische omgeving waarin de jongeren sporten.

Een goede uitvoering is een cruciale voorwaarde voor een kwalitatief hoogwaardig programma als Challengeo10. Het team van betrokken professionals van Rotterdam Sportsupport heeft, samen met vakleerkrachten van de betrokken scholen en trainers van de sportverenigingen, de afgelopen twee jaar keihard

gewerkt om van dit innovatieve, grootschalige en ambitieuze sportprogramma een succes te maken. De samenwerking met meer dan 30 V(MB)O-scholen en diverse sportverenigingen verspreid over de stad is het afgelopen jaar geïntensiveerd en geprofessionaliseerd. Wij maken graag van deze gelegenheid gebruik om waardering en dank uit te spreken aan alle betrokkenen en in het bijzonder de medewerkers van Rotterdam Sportsupport.

Het onderzoek dat voor u ligt laat de opbrengst zien van twee jaar Challengeo10. De onderzoekers van de Universiteit Utrecht gaan uitgebreid in op de resultaten, geven een overzicht van de werkzame mechanismen en laten zien waar ruimte is voor verbetering. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen hebben we een begeleidingscommissie ingesteld. Wij zijn de leden van de commissie - Nico Groenenboom (Beleidsadviseur directie Sport en Cultuur gemeente Rotterdam), Robert Gelinck (Senior beleidsmedewerker Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen), Ramon Spaaij (Bijzonder hoogleraar sportsociologie Universiteit van Amsterdam) - en de voorzitter lector Stijn Verhagen van de Hogeschool Utrecht in het bijzonder, dankbaar voor hun belangeloze inzet. We kijken met veel plezier uit naar de volgende rapportage waarin de ontwikkelpotentie van Challengeo10 centraal zal staan.

Roelof Prins

Directeur Stichting De Verre Bergen

Nanne Boonstra

Research Manager Stichting De Verre Bergen

Samenvatting

Sinds september 2013 voert Rotterdam Sportsupport Challenge010 uit. Dit programma is mogelijk gemaakt door Stichting de Verre Bergen (SDVB). Het programma richt zich op het verhogen van sportparticipatie onder scholieren in het voortgezet onderwijs in Rotterdam en het inzetten van sport ter voorkoming van normoverschrijdend gedrag. Nevendoelstellingen van Challenge010 zijn het verminderen van verzuim en schooluitval en het verbeteren van de schoolprestaties van de leerlingen. Het programma wil deze doelstellingen bereiken door scholencompetities te organiseren in vier takken van sport: zaalvoetbal, basketbal, dansen en boksen.

Challenge010 koppelt leerlingen, met name van het vmbo, per sport aan een sportaanbieder. De jongeren zijn door deelname aan het programma direct lid van de betreffende aanbieder. Een coördinator stuurt in elke sporttak de activiteiten aan. Hij of zij werkt nauw samen met trainers van de betreffende sportaanbieders en docenten van de betrokken scholen. Rotterdam Sportsupport heeft adviseurs pedagogiek aangesteld om het programma pedagogisch te borgen.

In 2014 voerde het Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO) van de Universiteit Utrecht in opdracht van SDVB onderzoek uit naar de resultaten en werkzame mechanismen van Challenge010 in het schooljaar 2013-2014. Zo ontstond inzicht in manieren waarop de resultaten van het programma nog verder verbeterd konden worden. Dit onderzoek resulteerde in een 'Theorie van verandering van Challenge010' (Van Eekeren, Dijk & Van de Vijver, 2014). Deze theorie heeft als basis gediend voor een tweede onderzoek, ook nu weer uitgevoerd door USBO. In de periode september 2014 tot en met juni 2015 zijn 27 interviews met professionals (coördinatoren, trainers, docenten) afgenomen, 9 focusgroepen met leerlingen georganiseerd en 502 enquêtes onder deelnemers geanalyseerd (responsratio: 63%). Ook is er literatuur- en documentstudie uitgevoerd en zijn vertegenwoordigers van 6 'similar practices', oftewel vergelijkbare programma's en projecten, geïnterviewd.

Resultaten

In totaal hebben 802 leerlingen van 33 verschillende middelbare scholen deelgenomen aan Challenge010 in het schooljaar 2014-2015. Dit zijn 44 procent meer leerlingen dan in het schooljaar 2013-2014. Ongeveer een kwart van de leerlingen lijkt aan het eind van het schooljaar 2014-2015 te hebben afgehaakt. Bijna twee derde van de deelnemers is jongen en meer dan helft van de deelnemers volgt vmbo-onderwijs. De doelstelling om 70 procent van de deelnemers te laten bestaan uit niet-leden van sportverenigingen is dit schooljaar gehaald.

Ook dit schooljaar blijkt Challenge010 erin te zijn geslaagd om deelnemers voor alles plezier te laten beleven aan sport. Dat plezier ontstaat mede omdat ze ervaren dat ze steeds beter kunnen worden in een sport. Een belangrijke drijfveer voor deelname is dat ze lid kunnen worden van een sportvereniging. Deelnemers vinden verder het competitie-element belangrijk. Het organisatorisch complexe programma Challenge010 blijkt er ook in het schooljaar 2014-2015 in te zijn geslaagd om deelnemers enthousiast te krijgen of te houden voor sport. Een groot deel van de deelnemers vindt het leuker op school dankzij Challenge010. Bijna de helft van de leerlingen geeft aan graag lid te worden van een sportvereniging, een toename ten opzichte van het eerste schooljaar. Begeleiders nemen daarnaast verbeterde sociale vaardigheden bij de deelnemers waar en de leerlingen bevestigen dit zelf ook: er wordt beter gecommuniceerd en er is meer respect voor anderen. Leerlingen krijgen door het programma meer zelfvertrouwen, al is het percentage leerlingen dat dit ondervindt, lager dan in het schooljaar 2013-2014.

Het overgrote deel van de deelnemers geeft aan dat zijn gedrag niet (sterk) veranderd is sinds zijn deelname aan Challenge010. Als de deelnemers aangeven dat hun gedrag wel is veranderd, dan geeft bijna de helft van die deelnemers aan dat dit komt doordat zij niet de kans willen lopen door slecht gedrag niet te mogen meedoen met Challenge010. Het programma lijkt daarmee een goed ruilmiddel voor professionals om het gedrag van leerlingen op een positieve manier te beïnvloeden.

Net als in het schooljaar 2013-2014 kan gesteld worden dat Challenge010 erin is geslaagd een veilige sociale om-

geving te creëren waarin bovengemiddeld ruimte is voor een laagdrempelige kennismaking met sport, met duidelijke verwachtingen en regels, mogelijkheden om gescout te kunnen worden, te sporten in aanwezigheid van publiek en door sportprestaties status op school te verwerven. Een aantal randvoorwaarden draagt hieraan bij: duidelijke selectiecriteria, voldoende trainingen, een bereikbare locatie met voldoende voorzieningen en een heldere afstemming over praktische zaken, zoals trainings- en wedstrijdschema's.

We concluderen dat Challengeo10 in het seizoen 2014 – 2015 nog steeds vooral een goede basis legt voor gedragsverandering en structurele sportdeelname. Dit laatste komt vooral tot uiting in een kennismaking met sportverenigingen en andere sportaanbieders.

Professionals

Om bovenstaande resultaten te bereiken spelen professionals een cruciale rol. Op basis van de ervaringen in Challengeo10 en in vergelijkbare programma's is een profiel van de 'ideale' professional voor Challengeo10 opgesteld, bestaande uit persoonlijke kenmerken (het 'zijn'), benodigde competenties (het 'kunnen') en aanbevolen handelen (het 'doen'). Idealiter hebben de trainers, docenten en coördinatoren een vergelijkbare achtergrond als de jongeren, zijn ze enthousiast en hebben ze in sommige gevallen de passende sekse. Elke professional heeft een basisset aan pedagogische, sporttechnische en organisatorische competenties nodig. Idealiter besteden bij Challengeo10 betrokken professionals aandacht aan het gericht aanleren van competenties, het aangaan van duurzame, positieve sociale relaties en het zorgen voor balans tussen structuur en flexibiliteit. Verder zijn zij zich bewust van hun invloed als rolmodel, geven zij complimenten en erkenning, creëren ze een groepsgevoel, zorgen ze ervoor dat de organisatie op orde is en dragen ze zorg voor een goede informatie-uitwisseling met andere professionals. Ze maken de jongere regisseur van zijn eigen ontwikkelingsproces, geven hem een rol in het programma en onderhouden daarnaast contact met de ouders.

Betrokkenheid scholen en sportaanbieders

Om het succes van Challengeo10 structureel te borgen is ook de betrokkenheid van scholen en sportaanbieders cruciaal. In het schooljaar 2014-2015 geven docenten aan te

worstelen om kwaliteit te leveren in de begeleiding en tegelijkertijd te zorgen voor voldoende deelnemers binnen de beschikbare tijd. Ze worden nog niet altijd voldoende gefaciliteerd door hun werkgever en geven als verklaring dat scholen nog niet altijd helder lijken te hebben wat de precieze meerwaarde van Challengeo10 is.

Voor sportaanbieders geldt dat de trainers die zij leveren in het algemeen enthousiast en betrokken zijn. Zij geven aan dat er meer aandacht moet komen voor met name de overgang van Challengeo10 naar het reguliere sportaanbod. Er lijkt een spanning te bestaan tussen het aanbod van Challengeo10 en het aanbod van de reguliere sportaanbieders. Sportverenigingen hebben soms te weinig plek om deelnemers van Challengeo10 onder te brengen. Ook bestaat er een financiële drempel: het verschil in prijs tussen Challengeo10 en het lidmaatschap bij een reguliere sportaanbieder is groot. De betrokkenheid van het bestuur of management van de sportaanbieders is wisselend: besturen van sportverenigingen lijken geen duidelijke visie te hebben op hun bijdrage aan Challengeo10. Het aanbod van commerciële sportaanbieders is of nog in ontwikkeling of ze zijn nog in gesprek met Rotterdam Sportsupport over hun precieze rol.

Aanbevelingen

Het onderzoek resulteert in de volgende aanbevelingen voor de dagelijkse organisatie: besteed aandacht aan de status van Challengeo10 op school, creëer duidelijke verwachtingen en regels voor de deelnemers, en zorg voor voldoende trainingen op een geschikte locatie. Wat de betrokken coördinatoren, trainers en docenten betreft luidt de aanbeveling: gebruik het in dit onderzoek opgestelde profiel van professionals als leidraad bij het vervolg van Challengeo10. Vergemakkelijk daarnaast de communicatie tussen professionals onderling, maar ook met de deelnemers, en geef professionals een prominentere rol bij de invulling van het programma. Voor de lange termijn: kies voor een bewuste strategie tussen het programma in relatie tot de doelstellingen. Breng de potentiële baten van Challengeo10 voor scholen in kaart en onderzoek mogelijkheden om structurele sportdeelname te vergroten.

INHOUD

1. INLEIDING	12
2. ONDERZOEKSOPZET	16
2.1 Doelstelling en onderzoeksvragen	17
2.2 Analyse kader	17
2.3 Aanpak	17
3. EFFECTEN EN WERKZAME MECHANISMEN VAN CHALLENGE010	20
3.1 Outputs	21
3.2 Intermediate outcomes	23
3.3 Outcomes	25
3.4 Impact	32
3.5 Werkzame mechanismen	40
3.6 Randvoorwaarden	44
4. PROFIELSCHETS BEGELEIDERS	48
4.1 Belang van begeleiders	49
4.2 Kenmerken van professionals	49
4.3 Competenties van professionals	51
4.4 Handelen van professionals	54

5. BETROKKENHEID SCHOLEN EN SPORTAANBIEDERS	66
5.1 Betrokkenheid scholen	67
5.2 Betrokkenheid sportaanbieders.....	69
6. CONCLUSIE	72
6.1 Effecten en werkzame mechanismen van Challengeo1o.....	73
6.2 Profiel van professionals	73
6.3 Betrokkenheid scholen en sportaanbieders	75
6.4 Uitdagingen	75
7. AANBEVELINGEN	76
7.1 Aanbevelingen voor de dagelijkse organisatie	77
7.2 Aanbevelingen ten aanzien van professionals	78
7.3 Aanbevelingen voor de langere termijn	78
Literatuur	82
Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording.....	84
Bijlage 2 Korte beschrijving similar practices.....	86

1. INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de aanleiding en achtergrond van het onderzoek. Het laat tevens zien hoe dit rapport is opgebouwd.

Sinds 2013 kent Rotterdam het programma Challengeo10. Dit programma is gericht op het verhogen van de sportparticipatie en het inzetten van sport ter voorkoming van normoverschrijdend gedrag onder middelbare scholieren. Nevendoelstellingen van Challengeo10 zijn het verminderen van verzuim en schooluitval en het verbeteren van de schoolprestaties van de leerlingen. Challengeo10 bestaat uit een scholencompetitie in vier verschillende sporten (zaalvoetbal, basketbal, dansen en boksen) en is gericht op samenwerking tussen middelbare scholen en sportverenigingen.

Stichting De Verre Bergen (SDVB) financiert Challengeo10. De gemeente Rotterdam is co-financier en Rotterdam Sportsupport voert het programma uit. Challengeo10 had de ambitie om in de eerste anderhalf jaar (januari 2013-september 2014) 810 jongeren te bereiken met het programma. Van deze 810 jongeren was minimaal 70 procent nog geen lid van een sportvereniging voordat zij deelnamen aan het programma. In het seizoen 2016-2017 moet het aantal deelnemers stijgen naar 2000.

Het is uitermate complex om de effecten van sportparticipatie uit te drukken in ontwikkelingsmogelijkheden voor jongeren. Vaak wordt verondersteld dat sporten an sich goed is voor jongeren en dat de omstandigheden waarin gesport wordt, op zich al goed zijn voor sociale ontwikkeling. Recent onderzoek naar deze sociale waarde van sport is echter kritisch: er spelen meerdere factoren een rol in de ontwikkeling van jongeren en de relatie tussen sportparticipatie en de ontwikkeling van jongeren is erg lastig om aan te tonen (Coakley, 2011; Hartmann & Kwauk, 2011; Lyras & Welty Peachy, 2011). Zoals Coakley (2011: p. 310) stelt: *'It is difficult to analytically separate the developmental changes related to sport participation from more general developmental changes in young people's lives and from the influence of social forces and structural factors unrelated to sports.'*

Daarom is het van belang om te onderzoeken hoe leerlingen in het voortgezet onderwijs zich ontwikkelen door te sporten in een verenigingscontext.

Eerste onderzoek

In opdracht van SDVB deed het Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO) van de Universiteit Utrecht in 2014 onderzoek naar de resultaten en de werkzame mechanismen van Challengeo10 in het schooljaar 2013-2014. Het rapport, dat verscheen in juli 2014, laat zien dat Challengeo10 een organisatorisch complex programma is dat erin is geslaagd deelnemers enthousiast te maken of te houden voor sport. Ook zijn deelnemers beter geworden in de beoefende sport. Verder kan worden gesteld dat Challengeo10 erin is geslaagd is een veilige sociale omgeving te creëren waarin bovengemiddeld ruimte is voor persoonlijke aandacht en sturing op discipline, zelfvertrouwen en het nemen van verantwoordelijkheid door de deelnemers. Om deze resultaten te bereiken spelen professionals een cruciale rol.

De onderzoekers concluderen dat Challengeo10 in het schooljaar 2013-2014 een goede voedingsbodem heeft gecreëerd om een bijdrage te kunnen leveren aan het realiseren van de doelstellingen. Tegelijkertijd luidt de conclusie dat het *directe effect* van Challengeo10 op sportparticipatie en sociaal gedrag moeilijk vast te stellen is. Het onderzoek heeft geresulteerd in een 'Theorie van verandering van Challengeo10' (Van Eekeren, Dijk & Van de Vijver, 2014). Deze theorie, weergegeven in een model op pagina 17, laat zien hoe de resultaten, in termen van *output*, *outcomes* en *impact*, zich tot elkaar verhouden en op welke manier de werkende bestanddelen en randvoorwaarden in de activiteiten van het programma geïntegreerd kunnen worden, en daarmee invloed uitoefenen op de resultaten.¹

Tweede onderzoek

De 'Theorie van de verandering van Challengeo10' is de basis voor het tweede onderzoek naar de resultaten en werkzame mechanismen van het programma. Om de ontwikkeling van het programma te kunnen volgen heeft SDVB aan USBO gevraagd om de opbrengsten van het schooljaar 2014-2015 in termen van output, outcomes en impact in beeld te brengen, en waar mogelijk te vergelijken met de opbrengsten uit het schooljaar 2013-2014.

¹ Dit model is gewijzigd ten opzichte van het model in het rapport (Van Eekeren, Dijk & Van de Vijver, 2014), doordat bij alle onderdelen indien mogelijk een vergrotende trap is aangegeven. Bijvoorbeeld: discipline -> meer discipline.

SDVB heeft verzocht om in het onderzoek specifiek de aandacht te richten op de professionals, aangezien zij cruciaal blijken te zijn om de gewenste resultaten te bereiken. Het gaat om de professionals die in direct contact staan met de deelnemers, te weten docenten in de rol van coach en verder trainers en coördinatoren. Ook heeft SDVB verzocht de mogelijkheden te onderzoeken om het programma structureel te borgen. Zowel SDVB als Rotterdam Sportsupport wenst daartoe meer inzicht te krijgen in de betrokkenheid van sportaanbieders en scholen in het voortgezet onderwijs bij Challenge010.

Leeswijzer

Dit rapport beschrijft de opbrengsten van het onderzoek in het tweede jaar van Challenge010 en is als volgt opgebouwd: hoofdstuk 2 licht de onderzoeksvragen en de onderzoeksopzet toe. In hoofdstuk 3 staan de bevindingen over de opbrengsten van Challenge010 in het schooljaar 2014-2015 centraal. Waar mogelijk, is een vergelijking met het schooljaar 2013-2014 gemaakt. De hoofdstukken 4 en 5 besteden aandacht aan specifieke onderdelen van de 'Theorie van verandering van Challenge010'. Hoofdstuk 4 zoomt in op het profiel van professionals, werkzaam in programma's als Challenge010. Hoofdstuk 5 gaat in op de betrokkenheid van scholen en sportaanbieders. Hoofdstuk 6 tot slot bevat de conclusie en hoofdstuk 7 de aanbevelingen.

2.

ONDERZOEKSOPZET

In dit hoofdstuk worden de opzet en uitvoering van het onderzoek beschreven. De onderzoeksvragen en de verschillende onderzoeksfasen komen aan bod.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de doelstellingen en de centrale vragen van het onderzoek naar Challengeo10 in het seizoen 2014-2015. Tevens beschrijft het het analysekader en de onderzoeks aanpak.

2.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het onderzoek heeft twee doelen:

1. inzicht geven in de ontwikkeling van de effecten en werkzame mechanismen van Challengeo10 in het schooljaar 2014-2015 ten opzichte van het schooljaar 2013-2014, met een focus op een profielschets van betrokken professionals en
2. de betrokkenheid van participerende sportverenigingen en scholen in het voortgezet onderwijs inzichtelijk maken en advies geven over de wijze waarop de scholen en verenigingen beter betrokken kunnen worden.

In het onderzoek staan de volgende vragen centraal:

1. in hoeverre ervaren betrokken professionals en deelnemers ontwikkeling in de effecten en werkzame mechanismen van Challengeo10 in het seizoen 2014-2015 ten opzichte van het seizoen 2013-2014,
2. welke kenmerken, competenties en handelen van professionals zijn te onderscheiden die de impact van Challengeo10 vergroten en
3. wat is de betrokkenheid van participerende scholen en sportaanbieders bij Challengeo10?

2.2 Analyse kader

In het eerste onderzoek naar Challengeo10 (Van Eekeren, Dijk & Van de Vijver, 2014) is een 'Theorie van verandering van Challengeo10' ontwikkeld. Deze theorie vormt het analysekader van dit tweede onderzoek naar Challengeo10. De theorie, weergegeven in een model op pagina 17, laat zien hoe de resultaten, in termen van output, outcomes en impact zich tot elkaar verhouden en op welke manier de werkende bestanddelen en rand-

voorwaarden geïntegreerd kunnen worden in de activiteiten van het programma en daarmee invloed kunnen uitoefenen op de resultaten.

Uiteraard is de werkelijkheid weerbarstiger, complexer en minder eendimensionaal dan dit model kan weergeven. Tegelijkertijd biedt de theorie inzicht in de wijze waarop Challengeo10 tot verandering kan leiden of daaraan kan bijdragen. Daarmee biedt het handvatten om na te denken over de wijzen waarop het programma in de toekomst kan worden verbeterd.

2.3 Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2014-juni 2015. De totale dataverzameling heeft bestaan uit de volgende onderdelen:²

- 6 interviews met vertegenwoordigers van similar practices;
- 27 interviews met professionals (coördinatoren, trainers, docenten);
- 9 focusgroepen met leerlingen;
- 2 telefonische updates van docenten;
- 502 enquêtes onder deelnemers.

Het onderzoek is gefaseerd uitgevoerd:

Fase 1: september-december 2014

- literatuur- en documentonderzoek;
- interviews met 6 similar practices:³
 - Futsal Chabbab
 - Cursus maatschappelijke sportcoach
 - OpBoksen
 - Respons
 - Sport it @ School
 - SportMpower

² De onderzoeksverantwoording is terug te vinden in bijlage 1.

³ Een korte beschrijving van de similar practices, inclusief een verantwoording van de keuze hiervoor, is te vinden in bijlage 2.

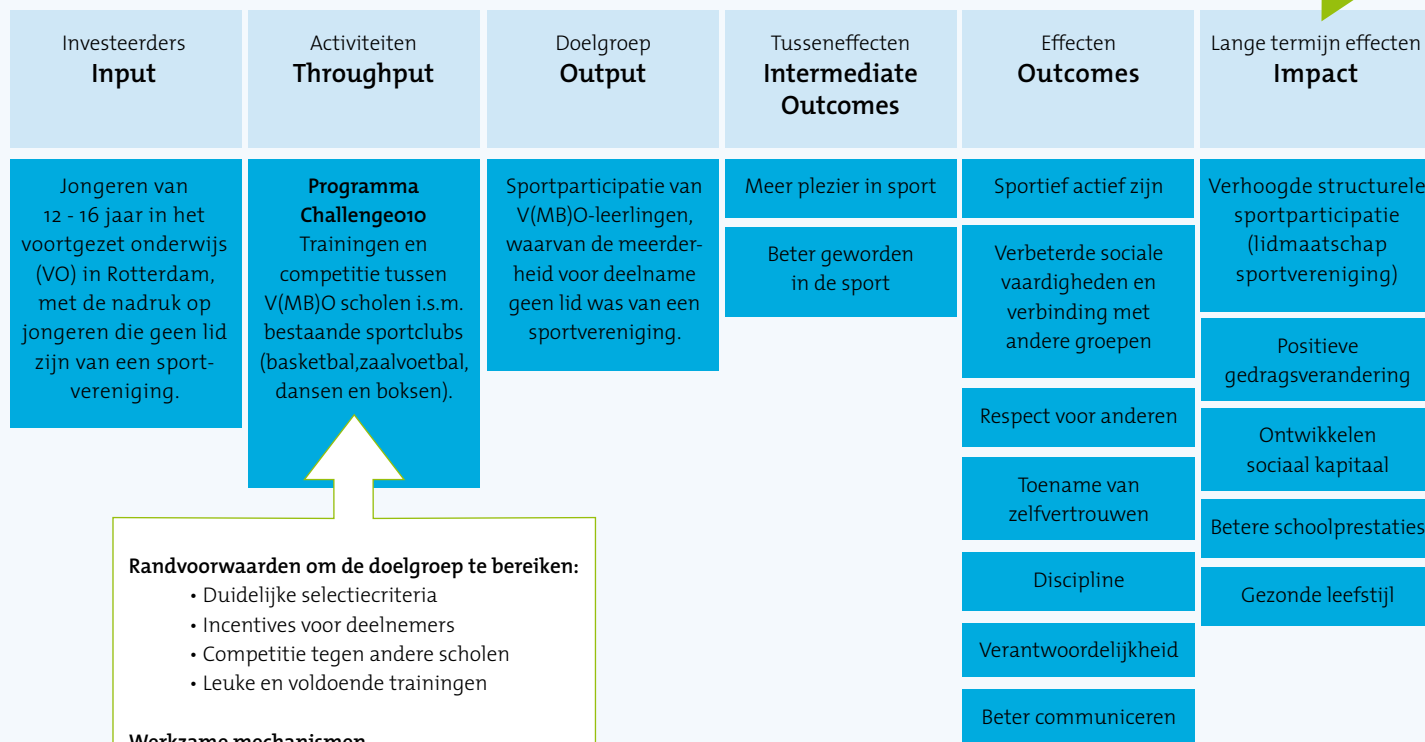
Fase 2: januari-april 2015

- 14 interviews met 15 professionals en 5 focusgroepen met in totaal 22 leerlingen, waarbij de volgende onderwerpen centraal stonden:
 - algemene voortgang,
 - effecten en werkzame mechanismen en
 - verdieping competenties professionals.
- afname van een enquête onder deelnemers met focus op:
 - effecten en werkzame mechanismen – vergelijking met 2013-2014,
 - gewenste profiel professionals en
 - normoverschrijdend gedrag.

Fase 3: mei-juni 2015

- 13 interviews met 14 professionals en 4 focusgroepen met in totaal 22 leerlingen, met als doelen:
 - verdieping van de uitkomsten van de enquête,
 - verdieping inzichten in werkzame mechanismen,
 - verdieping inzichten in competenties professionals en
 - inzicht in de betrokkenheid van participerende sportaanbieders en scholen.

THEORIE VAN VERANDERING CHALLENGE010 2013-2014

Randvoorwaarden om de doelgroep te bereiken:

- Duidelijke selectiecriteria
- Incentives voor deelnemers
- Competitie tegen andere scholen
- Leuke en voldoende trainingen

Werkzame mechanismen om gewenste effecten te behalen:

- Persoonlijke aandacht
- Streetcredibility
- Betrokkenheid docent
- Duidelijke regels tijdens het sporten
- Kracht typen sport
- Status op school
- Laagdrempelig sporten

3. EFFECTEN EN WERKZAME MECHANISMEN VAN CHALLENGE010

Dit hoofdstuk beschrijft de opbrengsten (output) van Challenge010 en gaat vervolgens in op de effecten en werkzame mechanismen van het programma. De effecten worden beschreven in termen van (intermediate) outcomes en impact. Waar mogelijk worden uitkomsten van schooljaar 2014-2015 vergeleken met die van schooljaar 2013-2014.

Dit hoofdstuk behandelt de eerste onderzoeksvraag, te weten: in hoeverre ervaren betrokken professionals en deelnemers ontwikkeling in de effecten en werkzame mechanismen van Challenge010 in het schooljaar 2014-2015 ten opzichte van het schooljaar 2013-2014?

Het hoofdstuk presenteert de opbrengsten van Challenge010 in het schooljaar 2014-2015 in de vorm van outputs, (intermediate) outcomes en impact. De 'output' van het programma betreft het aantal deelnemers en hun achtergrond. Onder 'intermediate outcomes' verstaan we de direct zichtbare, maar minder tastbare opbrengsten van het programma. Deze intermediate outcomes zorgen ervoor dat scholieren willen deelnemen aan Challenge010 en vormen de basis van de outcomes. Onder 'outcomes' verstaan we de effecten van Challenge010 die *direct* zijn toe te schrijven aan het programma. Onder 'impact' verstaan we de uiteindelijke maatschappelijke doelen die Challenge010 nastreeft: het verhogen van de sportparticipatie en het verminderen van normoverschrijdend gedrag.

Aan de outputs, (intermediate) outcomes en impact van Challenge010 liggen *werkzame mechanismen* en *randvoorwaarden* ten grondslag. Deze worden aan het einde van het hoofdstuk beschreven.

3.1 Outputs

De outputs van het programma betreffen het aantal deelnemers en de achtergrond van de deelnemers (seks, leeftijd, onderbouw- of bovenbouwleerling).

Deelname

In totaal hebben 802 leerlingen van 33 verschillende middelbare scholen deelgenomen aan Challenge010 in het schooljaar 2014-2015. Ten opzichte van het schooljaar 2013-2014, toen er 555 leerlingen van 30 middelbare scholen deelnamen, zijn dit er 247 leerlingen en 3 scholen meer, wat neerkomt op een toename in het aantal deelnemers van 44 procent.⁴

Dat er 44 procent meer leerlingen deelnamen aan Challenge010, betekent niet dat alle 802 deelnemers het hele schooljaar betrokken waren. Het heeft er alle schijn van dat van de 802 deelnemers tegen het einde van het schooljaar zo'n 200 deelnemers hebben afgehaakt: 502 deelnemers hebben een enquête ingevuld. Volgens de coördinatoren (die verantwoordelijk waren voor het afnemen van de enquêtes bij de trainingen en wedstrijden) waren enkele tientallen leerlingen niet aanwezig ten tijde van de afname van de enquête en hebben ze ook nadien de enquête niet ingevuld.

De respondenten zijn gemiddeld iets ouder dan 14 jaar. In 73 procent van de gevallen betrof het een leerling uit de onderbouw en in 27 procent van de gevallen een leerling uit de bovenbouw.

Tabel 3.1 geeft de deelnemende middelbare scholen en het type onderwijs per school weer. In het overzicht valt op dat meer dan de helft van de scholen specifiek een vmbo-school betreft. Hieruit kan worden afgeleid dat het net als vorig jaar is gelukt de beoogde doelgroep (vmbo-leerlingen) te bereiken en enthousiast te maken voor het programma.

⁴ De samenstelling van de twee deelnemersgroepen is vergelijkbaar.

Tabel 3.1. Overzicht betrokken scholen in het schooljaar 2014-2015 t.o.v. het schooljaar 2013-2014.

	SCHOOL	TYPE ONDERWIJS		SCHOOL	TYPE ONDERWIJS
1	Accent College	Praktijkonderwijs	18	LMC Pro Talingstraat	Praktijkonderwijs
2	Accent Delfshaven	Praktijkonderwijs	19	Mavo Delfshaven	Mavo
3	Avicenna College	Vmbo/mavo/havo/vwo	20	Melanchthon Mathenesse	Vmbo
4	Calvijn Juliana	Vmbo	21	Melanchthon Prinses Irene	Vmbo
5	Calvijn Lombardijen	Mavo+	22	Melanchton Kralingen	Vmbo
6	Calvijn Maarten Luther	Mavo/havo/ 1e-3e jaar vwo	23	Noordrandcollege	Vmbo
7	Comenius	Mavo/havo	24	Olympia College	Vmbo/praktijkonderwijs
8	Cosmicus	Havo/ vwo/ vwo+	25	Roncalli Mavo	Mavo
9	De Opperd	Vmbo/mavo/ havo/ vwo	26	RVC De Hef	Vmbo
10	GK van Hogendorp	Vmbo	27	Scheepvaart en Transportcollege Lloyd	Vmbo
11	Grafisch Lyceum Rotterdam	Vmbo	28	Scheepvaart en Transportcollege Waalhaven	Vmbo
12	Horeca Vakschool	Vmbo	29	Sint Montfort	Mavo/havo/vwo
13	Hugo de Groot	Mavo/havo/vwo	30	Slinge	Vmbo
14	Libanon	Mavo/havo/vwo	31	Thorbecke	Vmbo/mavo/havo/vwo
15	LMC De Waal	Vmbo	32	Veenoord	Vmbo
16	LMC Palmentuin	Vmbo	33	Wellant College	Vmbo
17	LMC Pro Huismanstraat	Praktijkonderwijs	34	Zuiderpark	Vmbo

- school nam ook deel aan Challenge010 in het schooljaar 2013 - 2014
- school nam alleen deel aan Challenge010 in het seizoen 2014 - 2015'
- school nam alleen deel aan Challenge010 in het seizoen 2013 - 2014

Van de 802 deelnemers was 63 procent jongen en 37 procent meisje, vorig seizoen was dit 74 en respectievelijk 26 procent. De meeste leerlingen namen deel aan het zaalvoetbal, ruim 56 procent van het totale aantal deelnemers (dit was 63% vorig seizoen). Het minste aantal leerlingen nam deel aan boksen, iets meer dan 8 procent. Vorig jaar namen er weinig leerlingen deel aan dansen, zo'n 10 procent. Dit seizoen nam bijna 16 procent van de leerlingen deel aan het dansen.

In tabel 3.2 is te zien dat dit seizoen 73 procent van de deelnemers nog geen lid was van een sportvereniging voordat zij deelnamen aan Challenge010. Dit is een verbetering ten opzichte van het vorige schooljaar. In het schooljaar 2014-2015 voldoet Challenge010 aan de doelstelling dat minstens 70 procent van de deelnemers geen lid mag zijn van een sportvereniging voor deelname aan Challenge010.

Tabel 3.2. Deelnemers aan Challenge010 in het seizoen 2014-2015 (2013-2014)

	TOTAAL AANTAL DEELNEMERS	% LID VAN VERENIGING	% NIET LID VAN VERENIGING
Zaalvoetbal	452 (349)	26% (38%)	74% (62%)
Basketbal	155 (86)	30% (15%)	70% (85%)
Dans	128 (56)	28% (21%)	72% (79%)
Boksen	67 (64)	50% (42%)	50% (58%)
Totaal	802 (555)	27% (33%)	73% (67%)

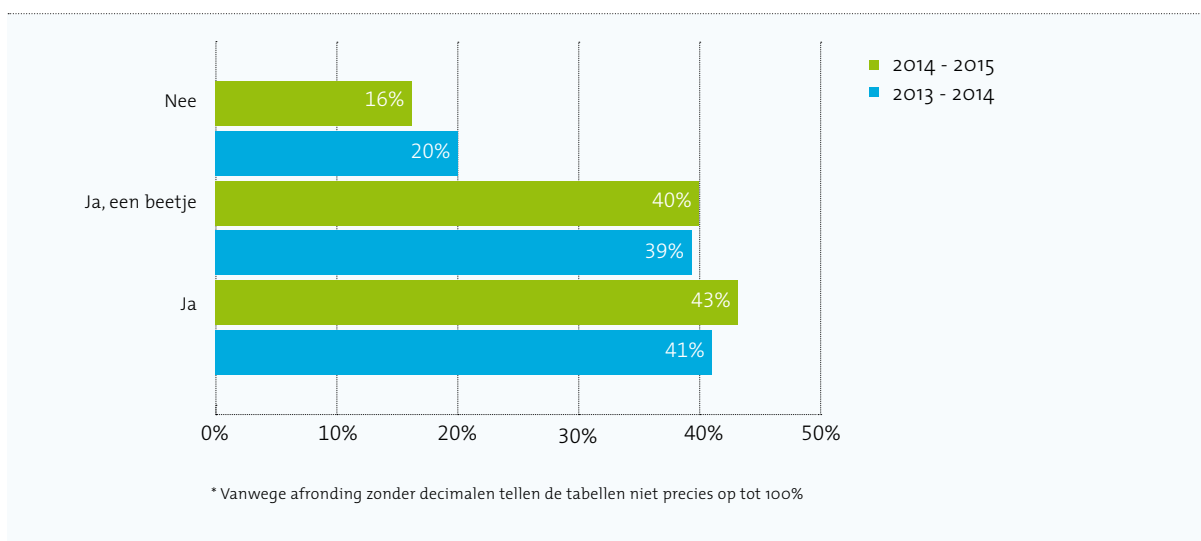
3.2 Intermediate outcomes

Onder intermediate outcomes verstaan we de direct zichtbare, maar minder tastbare opbrengsten van het programma; plezier en beter worden in sport. Deze intermediate outcomes zorgen ervoor dat scholieren willen deelnemen aan Challenge010 en vormen de basis van de outcomes, die in 3.3 aan bod komen.

Plezier

Veel leerlingen vinden het leuker op school sinds zij meedoen aan Challenge010. Uit de enquête blijkt dat ook in het schooljaar 2014-2015 een groot gedeelte van de leerlingen (83%) het (een beetje) leuker vindt op school sinds zij meedoen aan Challenge010 (figuur 3.1).

Figuur 3.1 Vind je het leuker op school sinds je meedoet aan Challenge010?*

In de antwoorden in het schooljaar 2014-2015 valt op dat de meeste leerlingen deze vraag bevestigend beantwoorden, maar dat jongens dat relatief vaker doen dan meisjes. Daarnaast is globaal te zien dat dansers deze vraag relatief vaker met 'ja' beantwoorden dan boksers.

Als aan de deelnemers gevraagd wordt of zij school leuk vinden door hun deelname aan Challenge010, dan antwoorden zij als volgt:⁵

'School is wat leuker, we gaan meer met elkaar om.'

- deelnemer basketbal

'Ik ben bij voetbal gegaan, omdat het leuk is om met andere mensen van school te sporten en ook mensen van andere scholen te leren kennen. Het is gezelliger dan dat ik heel goed wil worden in voetbal of zo.'

- deelnemer zaalvoetbal

Bovenstaande quotes typeren goed de redenen waarom de leerlingen plezier halen uit hun deelname aan Challenge010.

Beter worden in sport

Als leerlingen gevraagd wordt wat zij belangrijk vinden aan Challenge010, dan geeft een groot percentage van de leerlingen aan dat zij het (heel) belangrijk vinden om beter te kunnen worden in de sport (88%) (figuur 3.2).

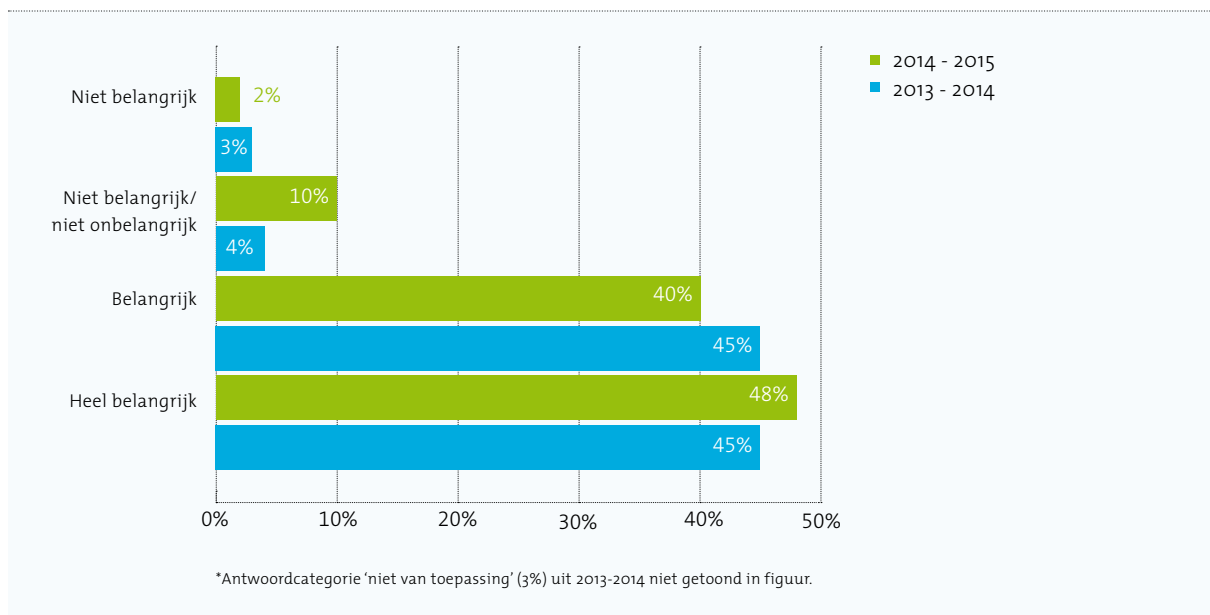
In de analyse van de resultaten valt op dat er een significant verschil is tussen beide metingsjaren: respondenten kruisen in het schooljaar 2014-2015 relatief vaker de optie 'niet belangrijk / niet onbelangrijk' aan. Boksers geven in het schooljaar 2014-2015 relatief vaak het antwoord 'heel belangrijk'.

Eén deelnemer (dansen) geeft aan waarom zij Challenge010 leuk vindt:

'Het is gewoon leuk om met anderen in een groep te zitten en van elkaar te leren hoe je kan dansen.'

Het dansen met leerlingen van andere scholen en met verschillende niveaus in één groep heeft echter ook een keerzijde:

Figuur 3.2 Ik kan beter worden in sport*

5 De gebruikte citaten in dit rapport gelden ter onderbouwing van de bevindingen. In het gebruik van de citaten is rekening gehouden met de context en de achtergrond van het citaat.

'Er zijn veel kinderen bij ons in de dansgroep die het dansen soms heel lastig vinden. Bij het voetbal wordt wel geselecteerd in hoe goed kinderen zijn, maar bij het dansen gebeurt dat niet, het zou wel goed zijn om dat te doen. Kinderen die het lastig vinden, kunnen dan in een andere groep worden geplaatst dan kinderen die het al wat beter kunnen. Soms doen mensen nu maar wat en raakt alles in de war, en dat ziet er niet uit.' - *trainer dans*

Deelnemers halen veel plezier uit hun deelname aan Challenge010: zij vinden het al leuk dat zij überhaupt kunnen deelnemen aan Challenge010. Daarnaast vinden zij het leuk om beter te worden in een sport.

Kortom

Voor het behalen van de doelstellingen van Challenge010 is het van belang dat de deelnemers betrokken blijven bij het programma. Een groot deel van deelnemers geeft aan plezier te hebben in deelname aan Challenge010. Dit is in 2014-2015 niet veel anders dan in 2013-2014. Een groter aantal deelnemers geeft in 2014-2015 aan het heel belangrijk te vinden om zichzelf te kunnen verbeteren in een sport. Zowel plezier als het verbeteren in de sport zorgen voor betrokkenheid van leerlingen bij het programma.

3.3 Outcomes

Onder outcomes verstaan we de effecten van Challenge010 die direct zijn toe te schrijven aan het programma: sportief actief zijn, verbeterde sociale vaardigheden en binding met andere groepen, beter communiceren met anderen, respect voor anderen, toename van zelfvertrouwen, discipline, verantwoordelijkheid.

Sportief actief zijn

Om meer inzicht te krijgen in welke mate de deelnemers aan Challenge010 sportief actief zijn is hun gevraagd hoeveel minuten per dag zij intensief bewegen (rennen/sporten) naast Challenge010 (tabel 3.3).

Tabel 3.3. Aantal minuten intensief bewegen per dag: 2014-2015 (2013-2014)

	%
< 30 minuten	19% (19%)
30 – 60 minuten	38% (43%)
> 60 minuten	43% (39%)

Zowel in het schooljaar 2014-2015 als in het schooljaar 2013-2014 blijkt dat een groot aantal leerlingen sportief actief was naast de deelname aan Challenge010. In het schooljaar 2014-2015 bewoog 81 procent van de leerlingen minimaal 30 minuten per dag intensief. Dit is veel meer dan het landelijk gemiddelde van 39,2 procent van de jongeren tot 17 jaar die voldoen aan de Fitnorm⁶ in 2012 (TNO, 2013). In het schooljaar 2013-2014 bewoog 82 procent van de leerlingen minimaal 30 minuten per dag intensief. Er is dus sprake van een zeer lichte daling in het huidige schooljaar, maar het is nog altijd veel meer dan het landelijke gemiddelde. Het kan zijn dat de deelnemers hier sociaal wenselijk geantwoord hebben, aangezien de verschillen ten opzichte van de landelijke gemiddelden op basis van de Fitnorm erg groot zijn.

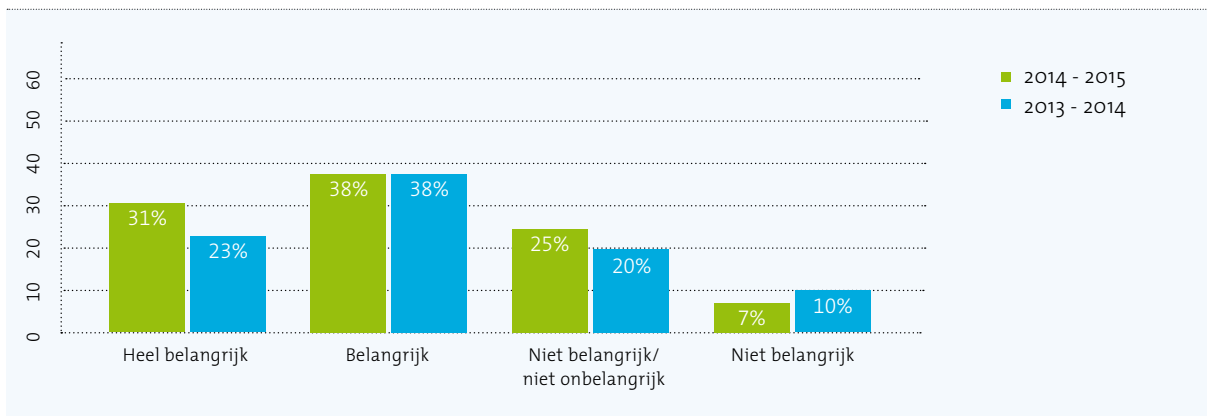
Het is goed dat de leerlingen voldoende intensief bewegen (rennen/sporten), maar volgens een betrokken docent gaat het er bij Challenge010 vooral om dat de leerlingen aanleren dat het fijn is om te sporten binnen een vereniging:

'Het is belangrijk dat de deelnemers een sportverenigingsattitude krijgen. Challenge010 is een laagdrempelige mogelijkheid om wekelijks te sporten in een verenigingsstructuur.' - *docent*

6 Fitnorm: minstens drie keer per week minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit (zomer/ winter).

Om de overstap van het sporten in een schoolcontext naar het sporten in sportverenigingsverband makkelijker te maken staat het competitie-element centraal bij Challenge010. De deelnemers waarden de competitie tegen andere scholen zeer. Zo'n 80 procent van de deelnemers in beide schooljaren van Challenge010 gaf aan dat zij de competitie tegen teams van andere scholen (heel) belangrijk vinden. De mogelijkheid om lid te worden van een sportvereniging vindt 69 procent van de deelnemers in het schooljaar 2014-2015 (heel) belangrijk, tegenover 61 procent in het schooljaar 2013-2014, zoals te zien in figuur 3.3.

Figuur 3.3 Ik krijg de mogelijkheid om lid te worden van een sportvereniging

Verbeterde sociale vaardigheden en verbinding met andere groepen

De deelnemers aan Challenge010 verbeteren hun sociale vaardigheden, doordat zij samen met anderen sporten. Bij het basketbal, voetbal en dansen in hetzelfde team, bij het boksen op een gedisciplineerde manier met elkaar. Zoals een docent het verwoordt:

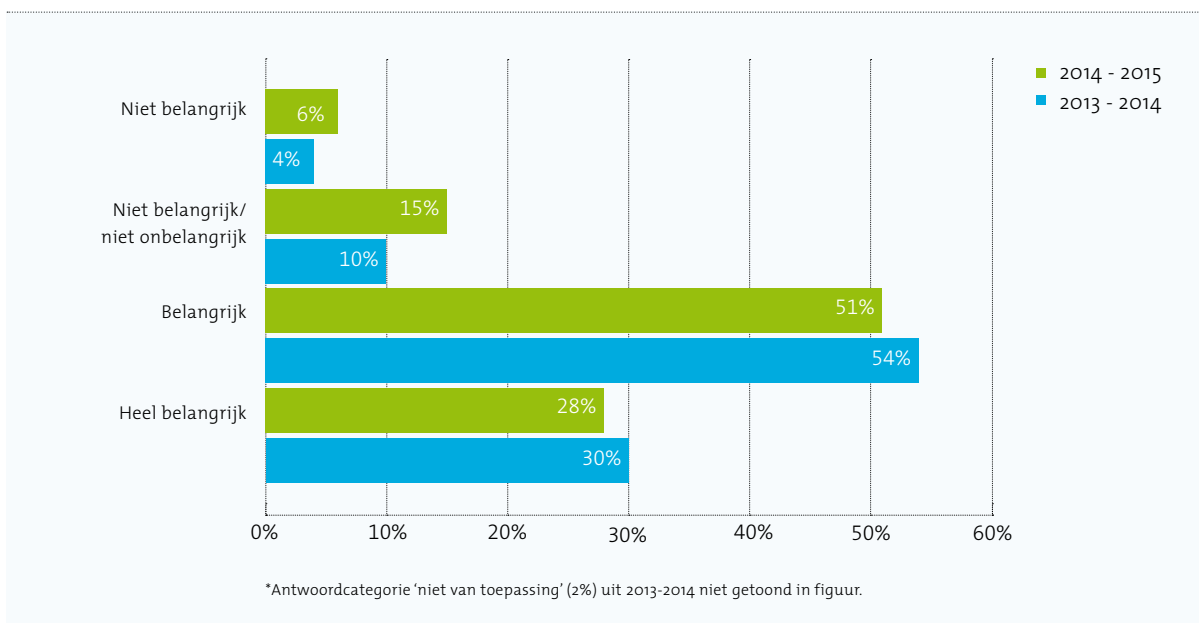
'Het kind in de groep verandert in de sociale context. Het worden matties, gasten die wat van elkaar accepteren, geen agressie, onderlinge saamhorigheid verbeteren en met elkaar een klus willen klaren. De teams bestaan uit leerlingen van 3 vmbo tot 3 havo. Gasten die elkaar normaal niet ontmoeten, informeren elkaar nu.' - docent

Ook de leerlingen vinden het belangrijk om met klas- en schoolgenoten te sporten:

'Je leert veel mensen kennen. Uit ons team kende ik al iedereen. Normaal praten we ook niet heel vaak, maar bij Challenge010 praten we meer voor de trainingen en erna.' - deelnemer zaalvoetbal

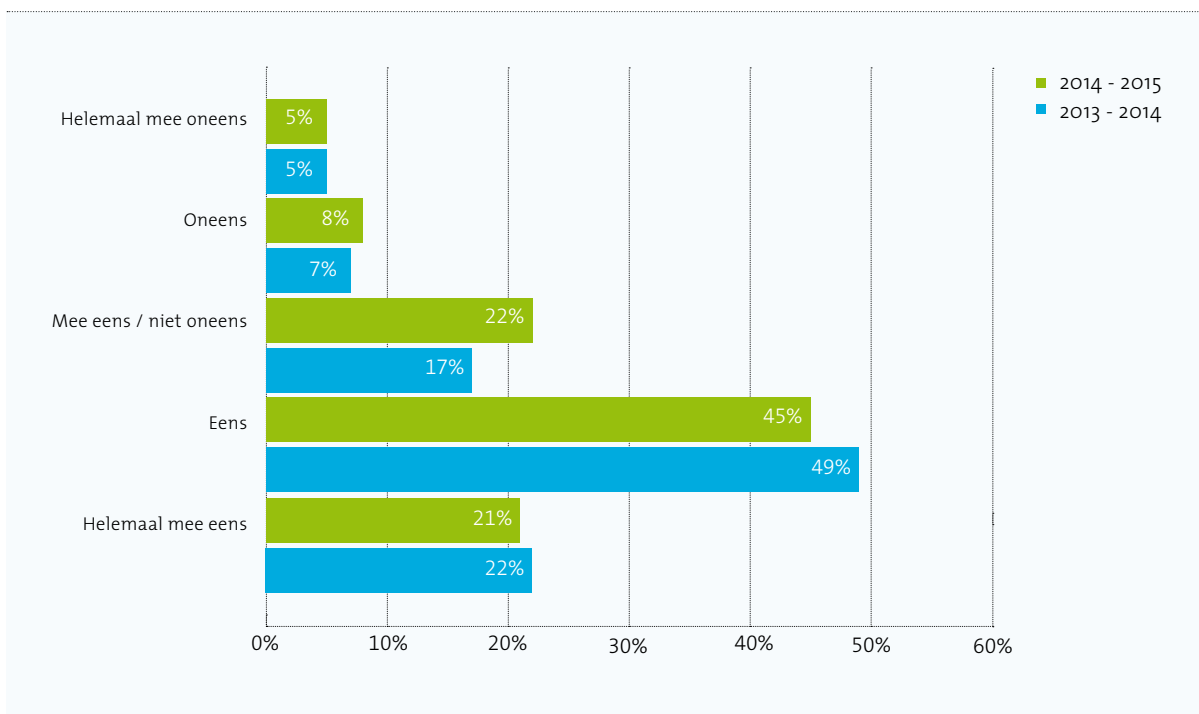
Ook uit de enquête blijkt dat veel leerlingen het belangrijk vinden om met anderen te sporten (79%) (figuur 3.4).

Figuur 3.4 Sporten met klas-/schoolgenoten*

66 procent van de leerlingen is het daarnaast (helemaal) eens met de stelling dat zij door deelname aan Challenge010 leerlingen uit andere klassen beter leren kennen (figuur 3.5).

Figuur 3.5 Doordat ik meedoe aan Challenge010, leer ik leerlingen uit andere klassen beter kennen

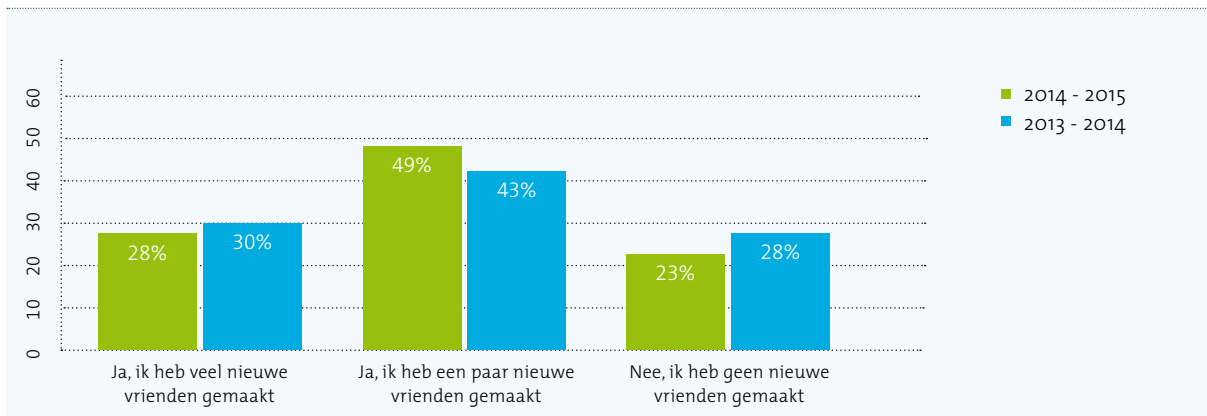

Er zijn geen significante verschillen tussen jongens en meisjes en onder- en bovenbouwleerlingen in de beantwoording van deze vraag in het schooljaar 2014-2015. Enkele leerlingen geven tevens aan dat de vriendschap met medeleerlingen groter is geworden door hun deelname aan Challenge010:

'De vriendschap is groter, we praten meer met elkaar.'
- *deelnemer basketbal*

De deelnemers aan Challenge010 is in beide schooljaren gevraagd of zij ook *nieuwe* vrienden hebben gemaakt. Bijna driekwart van de deelnemers geeft aan dat zij veel/een paar nieuwe vrienden hebben gemaakt (2014-2015: 77%, 2013-2014: 73%) (figuur 3.6).

Figuur 3.6 Heb je door je deelname aan Challenge010 nieuwe vrienden gemaakt?

Uit de analyse blijkt dat leerlingen die voor de eerste of voor het tweede keer meedoen aan Challenge010, niet significant verschillen in hun beantwoording van deze vraag. Tevens geven leerlingen die veel bewegen in het algemeen aan dat zij meer nieuwe vrienden hebben gemaakt door deelname aan Challenge010 dan leerlingen die minder bewegen.

Een trainer in het dansen geeft aan dat een diverse groep deelnemers ook een 'nadelig' effect heeft voor de trainer:

'Het voordeel van een diverse groep is dat de leerlingen wat meer andere mensen leren kennen en dus ook wat beter aan hun social skills kunnen werken. Het nadeel van een diverse groep is dat je als docent wat meer moet werken om van de groep één geheel te maken.' - *trainer*

Beter communiceren met anderen (team en docent)

Docenten geven letterlijk aan dat Challenge010 hun een nieuwe manier biedt om met de leerlingen om te gaan. Challenge010 is voor sommige docenten een 'ruilmiddel' om de leerlingen te bereiken.

'Hoe vaak komt het nu voor dat je keihard roept: "terruuuug!" en dat die leerlingen er helemaal in op gaan.' - *docent*

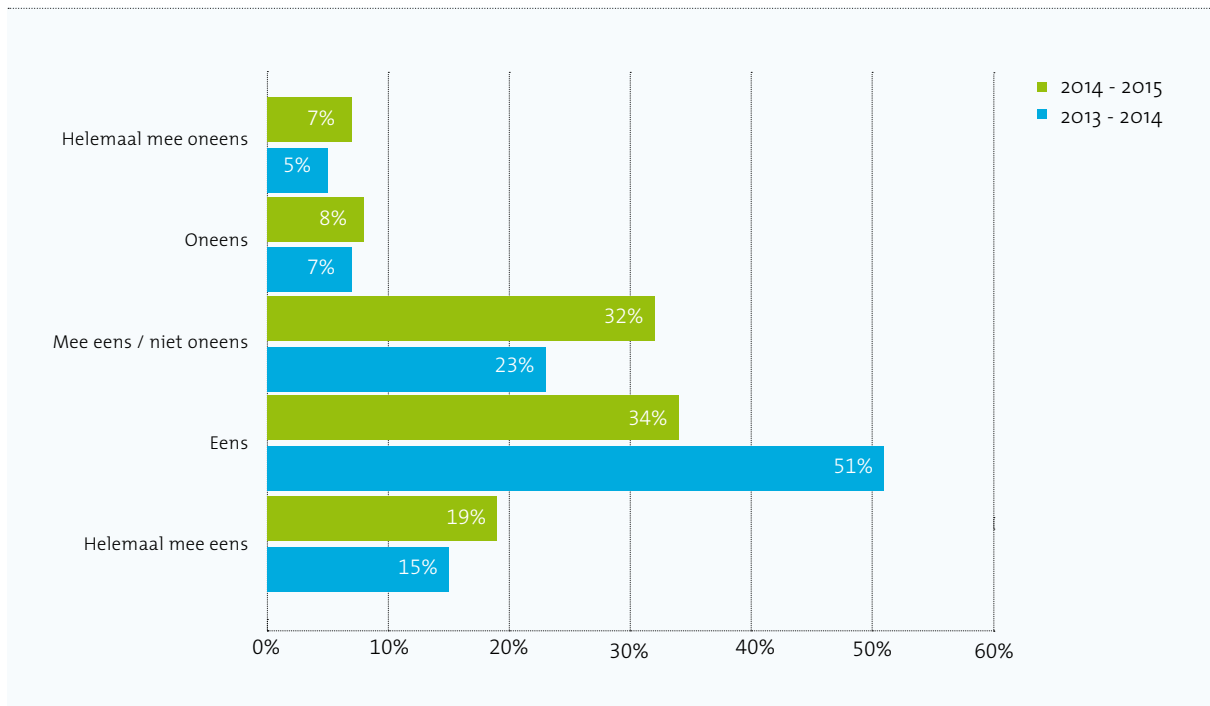
'Kinderen worden beter aanspreekbaar op hun gedrag. Ze binden sneller in. Ze weten dat ik een ruilmiddel heb met het voetbal. Het werkt, omdat ze weten dat jij de trekker bent van hun leuke dingen.' - *docent*

Challenge010 wordt door de docenten niet alleen maar gebruikt als 'ruilmiddel', het project biedt hun ook een andere ingang bij de leerlingen om contact te maken.

'Met de leerlingen van het voetbal van Challenge010 heb ik een andere band dan de andere docenten hebben met de leerlingen van Challenge010. De leerlingen hebben in zekere mate toch wat meer respect voor mij. We fietsen een half uur naar de sporthal en dan spreek je ze wat aan, dan krijg je toch een andere band. Je ziet wel dat als ik wat zeg het echt iets met ze doet. Als ik teleurgesteld in hen ben, dan doet dat echt wat met ze, bij andere docenten is dat wel minder, denk ik. Dat komt doordat ik meer tijd met de leerlingen doorbreng met iets wat de leerlingen leuk vinden, in hun vrije tijd. Ik kan dan op een ander niveau met hen praten dan dat andere docenten kunnen.' - *docent*

De deelnemers geven aan dat niet alleen de docent voor hen belangrijk is, maar dat zij er ook waarde aan hechten om af en toe met de trainer of de coördinator een persoonlijk gesprek te hebben. Het percentage deelnemers dat het hiermee (helemaal) eens is, is in het schooljaar 2014- 2015 echter wel 13 procent lager dan in 2013-2014 (53% ten opzichte van 66%).

Figuur 3.7. Ik vind het fijn om af en toe een persoonlijk gesprek te hebben met de trainer of coördinator

Respect voor anderen

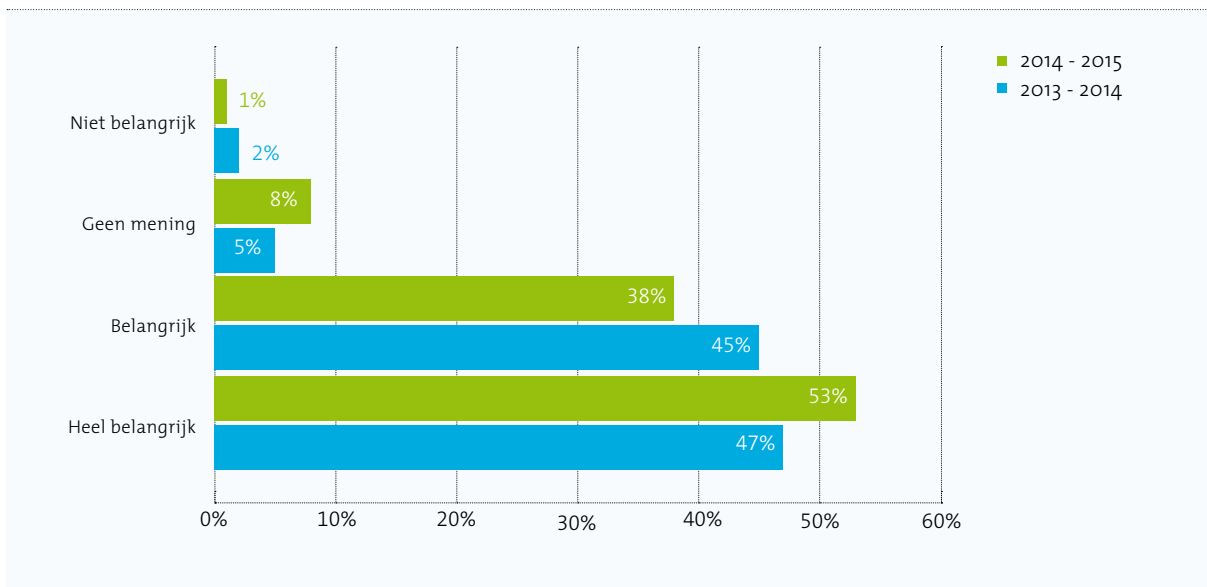
De leerlingen luisteren goed naar de trainers in de verschillende sporten en geven aan dat 'respectvol trainen belangrijk is'. Volgens de leerlingen heeft iedereen in de groep respect voor elkaar. De trainer stuurt ook op gedrag en zegt als iemand iets niet goed doet:

'We moeten vooral stil zijn als (de trainer) praat, dat is het belangrijkste.' - deelnemer boksen

'Ons team heeft wel respect, ook al hebben we verloren, zijn we sportief en geven we felicitaties.'
- deelnemer zaalvoetbal

Veel leerlingen geven zowel in het schooljaar 2013-2014 als in het schooljaar 2014-2015 aan dat het voor hen (heel) belangrijk is dat er tijdens Challenge010 aandacht wordt besteed aan respectvol sporten (2014-2015: 91%, 2013-2014: 92%) (figuur 3.8)

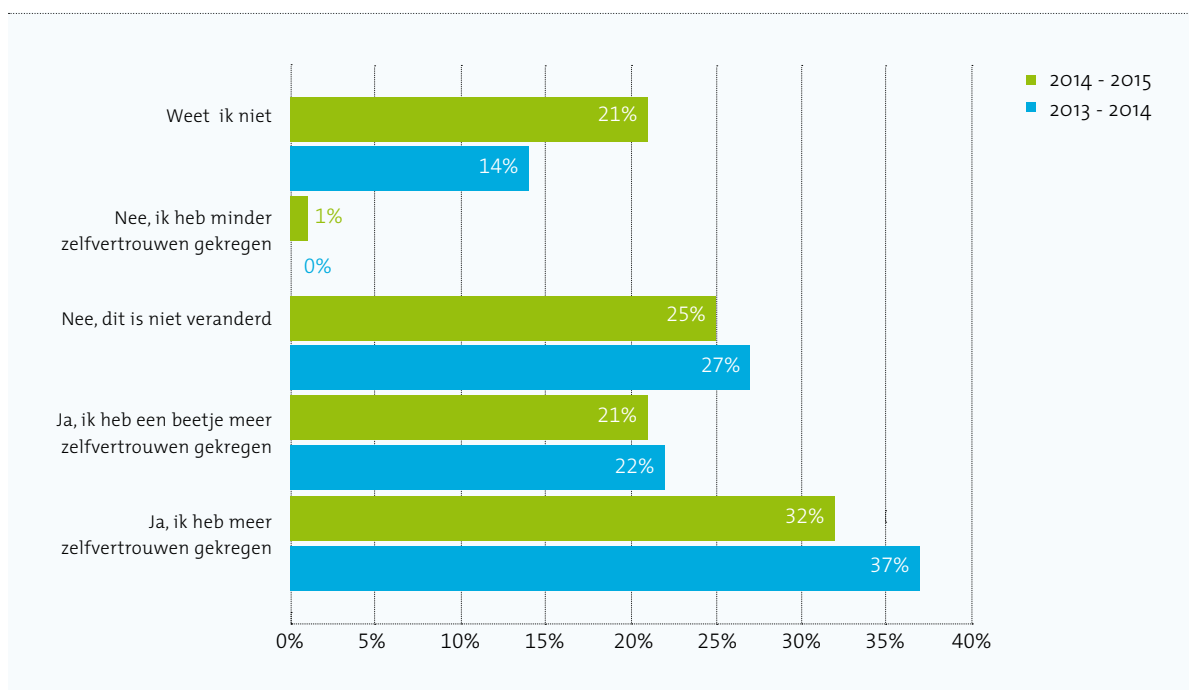
Figuur 3.8 Ik vind het belangrijk dat er aandacht is voor respectvol sporten

Toename van zelfvertrouwen

Meer dan de helft van de deelnemers geeft in het schooljaar 2014-2015 aan (een beetje) meer zelfvertrouwen te hebben gekregen door deelname aan Challenge010 (53%) (figuur 3.9).

Figuur 3.9 Heb je meer zelfvertrouwen gekregen door je deelname aan Challenge010?

Wat opvalt, is dat er in het schooljaar 2013-2014 meer deelnemers aangaven dat zij (een beetje) meer zelfvertrouwen hadden gekregen, namelijk 59 procent. Dit verschil is significant.⁷ Er is geen verschil tussen deelnemers die voor de eerste keer of voor de tweede keer deelnamen aan Challenge010. Ook is er geen verschil tussen de jongens en de meiden of tussen de deelnemers van de verschillende sporten.

Discipline

Discipline wordt zowel door de betrokken professionals als door de deelnemers belangrijk gevonden. Doordat niet alle deelnemers directe begeleiding krijgen van docenten, wordt er een groot beroep op de discipline van de deelnemers gedaan.

Een docent geeft aan:

'Je komt niet zomaar bij Challenge010. Het project is niet gericht op wat je zou kunnen, maar meer dat je de discipline kan laten zien die je hebt en dat je die graag wil. Ook al heb je een keer geen zin, dat je er dan toch bent.' - docent

Bij een andere docent krijgt het begrip 'discipline' een bredere invulling:

'Ik word het blijst van hoe de kinderen omgaan met alles wat erbij hoort. Op tijd komen, wassen van de tas, zorgen dat men op tijd terug is, een groep zijn, dat uitstralen, omgaan met winnen, verliezen, dingen van elkaar accepteren, van mij accepteren.' - docent

Een leerling vult aan dat de discipline niet bij alle deelnemers even goed aanwezig is:

'Dat er duidelijke regels zijn. Heel vaak zijn er mensen niet en er moet dan een duidelijke regel zijn dat als je er niet bent, je dan niet meer mag komen. Het zou ook goed zijn om ook met zijn allen naar de training te fietsen, zodat je zeker weet dat iedereen er is.' - deelnemer dans

⁷ Hiervoor moeten de twee 'Ja, ...' antwoordcategorieën samen worden genomen en vergeleken worden met die tussen de seizoenen

Challenge010 leent zich goed om discipline te ontwikkelen bij de deelnemers. Bij het boksen en dansen krijgen de deelnemers relatief veel vrijheid, doordat de docent geen vaste rol heeft als coach. De leerlingen moeten zelf voldoende gedisciplineerd zijn om naar de trainingen te gaan en hun volledige inzet te tonen.

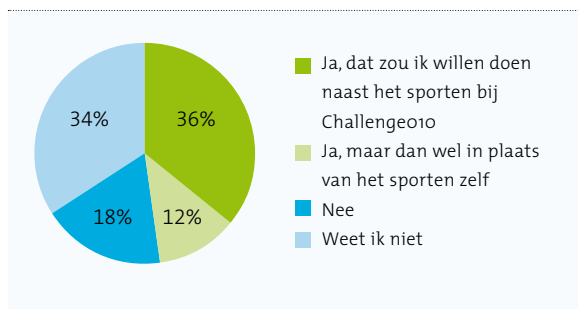
Verantwoordelijkheid

De relatieve vrijheid die de deelnemers ervaren bij Challenge010, uit zich niet alleen in het kunnen ontwikkelen van discipline, het vraagt ook om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen handelen. Enkele docenten 'sturen' hierop door bewust bezig te zijn om leerlingen verantwoording te laten afleggen:

'Ik maak een koppeling met veiligheid. Binnen het jongsteam was een knokpartij, op zich geen probleem, maar het moet wel opgelost worden, ook voor het team. In de pauze moesten ze een voetbalwedstrijd organiseren voor de leerlingen om te laten zien dat je er weer uitkomt samen.' - docent

Deelnemers krijgen vaak de verantwoordelijkheid om kleding te wassen of afspraken te maken om op bepaalde tijden naar een training of wedstrijd te fietsen. Op de vraag of deelnemers in de toekomst ook een bijdrage willen leveren aan de organisatie van Challenge010 antwoorden zij niet heel uitgesproken positief. Iets minder dan de helft van de deelnemers (48%) ziet een rol voor zichzelf weggelegd in de organisatie van Challenge010, meestal naast het sporten (36%). Ruim een derde van de deelnemers weet het niet of zij een bijdrage willen leveren aan de organisatie van Challenge010 (figuur 3.10).

Figuur 3.10. Zou je het leuk vinden om zelf een bijdrage te leveren aan de organisatie van Challenge010

Kortom

Een van de hoofddoelstellingen van Challenge010 is om de sportparticipatie onder middelbare scholieren te vergroten door lidmaatschap van een sportvereniging, in eerste instantie door lid te worden van de Challenge010-sportvereniging ten tijde van het project. Veel leerlingen geven aan graag lid te worden van een (andere) sportvereniging en plezier te hebben in het sporten. Deze percentages liggen in 2014-2015 hoger dan in het schooljaar 2013-2014.

De andere hoofddoelstelling van Challenge010 is om normoverschrijdend gedrag te voorkomen. Het onderzoek laat zien dat er enkele directe effecten optreden bij de deelnemers, die van invloed kunnen zijn op hun sociale gedrag, te weten: verbeterde sociale vaardigheden en binding met andere groepen, betere communicatie binnen het team en met de docent, respect voor anderen, toename van zelfvertrouwen en discipline, en een toename van het verantwoordelijkheidsgevoel. De resultaten op dit vlak zijn in 2014-2015 vergelijkbaar met die uit het schooljaar 2013-2014.

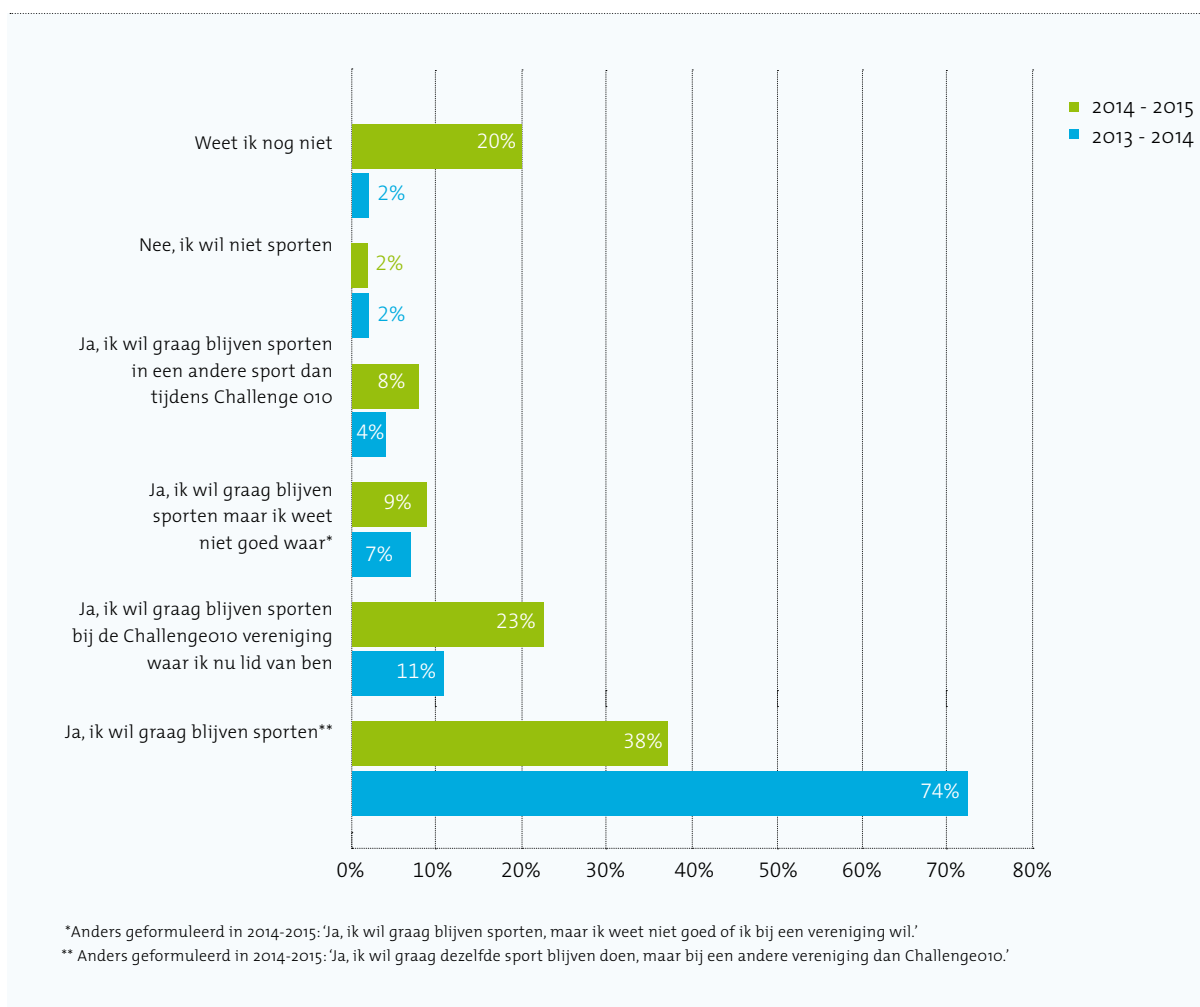
3.4 Impact

Onder impact verstaan we de uiteindelijke maatschappelijke doelen die Challenge010 nastreeft: het structureel verhogen van de sportparticipatie en het structureel verminderen van normoverschrijdend gedrag. Deze paragraaf beschrijft in welke mate de doelen van Challenge010 zijn gerealiseerd in het schooljaar 2014-2015, en wat de overeenkomsten en verschillen zijn met het schooljaar 2013-2014.

Structurele sportparticipatie

Challenge010 heeft er, zoals ook al eerder beschreven, toe geleid dat (voornamelijk) vmbo-leerlingen sportief actief zijn (geworden). Slechts 2 procent van de leerlingen zegt dat hij niet wil blijven sporten na Challenge010 (figuur 3.11).

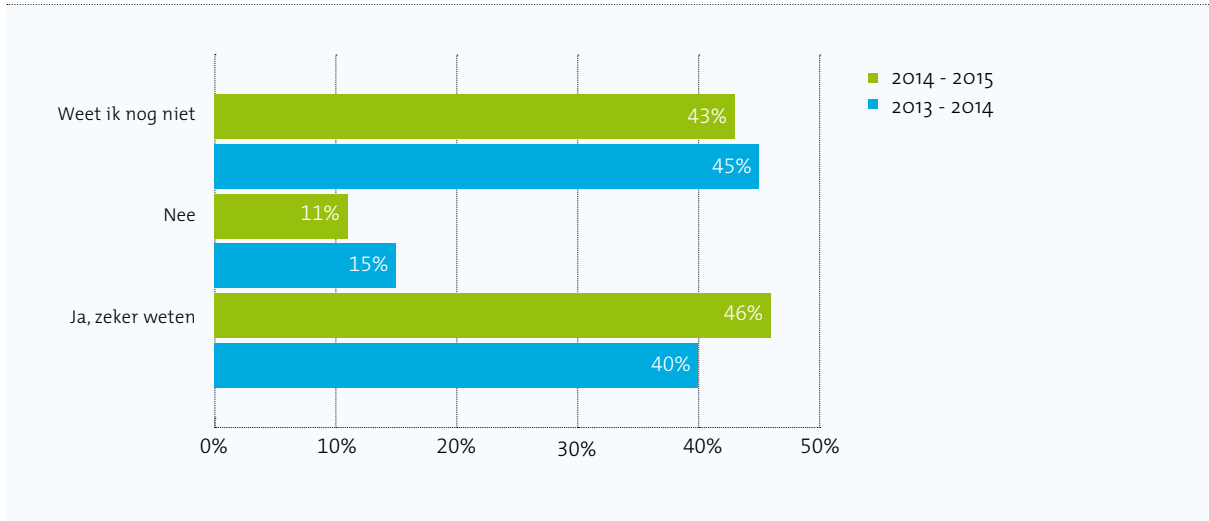
Figuur 3.11. Wil je na afloop van Challenge010 blijven sporten?

Opvallend is dat de deelnemers in het schooljaar 2014-2015 veel vaker antwoorden dat ze niet weten of ze na afloop van Challenge010 willen blijven sporten (20% tegen 2% in 2013-2014). Er zijn daarnaast (grote) verschillen in de verscheidene 'ja'-antwoordcategorieën tussen 2013-2014 en 2014-2015. In het schooljaar 2014-2015 geven bijvoorbeeld relatief meer deelnemers aan dat ze willen blijven sporten bij de Challenge010-vereniging waarvan ze nu lid zijn (23%, versus 11% in 2013-2014). In het algemeen geeft in 2014-2015 78% van de deelnemers

aan te willen blijven sporten; in 2013-2014 was dit nog 96%. Er zijn geen cijfers bekend over de doorstroming van deelnemers aan Challenge010 uit het schooljaar 2013-2014 naar een sportvereniging.

Mochten de deelnemers niet meer lid kunnen worden van de Challenge010-vereniging, dan geeft 46 procent van de leerlingen aan graag lid te willen worden van een andere sportvereniging (figuur 3.12).

Figuur 3.12. Als je volgend schooljaar niet mee kan doen aan Challenge010, word je dan na dit schooljaar lid van een andere sportvereniging?

Uit de analyse van de resultaten blijkt dat in het schooljaar 2014-2015 significant meer leerlingen bovenstaande vraag met 'ja' beantwoordden dan in het schooljaar 2013-2014. Tussen de deelnemers uit de onder- en bovenbouwleerlingen is geen significant verschil in het schooljaar 2014-2015.

Er zijn geen cijfers bekend over het aantal deelnemers uit het schooljaar 2013-2014 die lid zijn geworden van een sportvereniging, maar er zijn wel een aantal succesvoorbeelden:

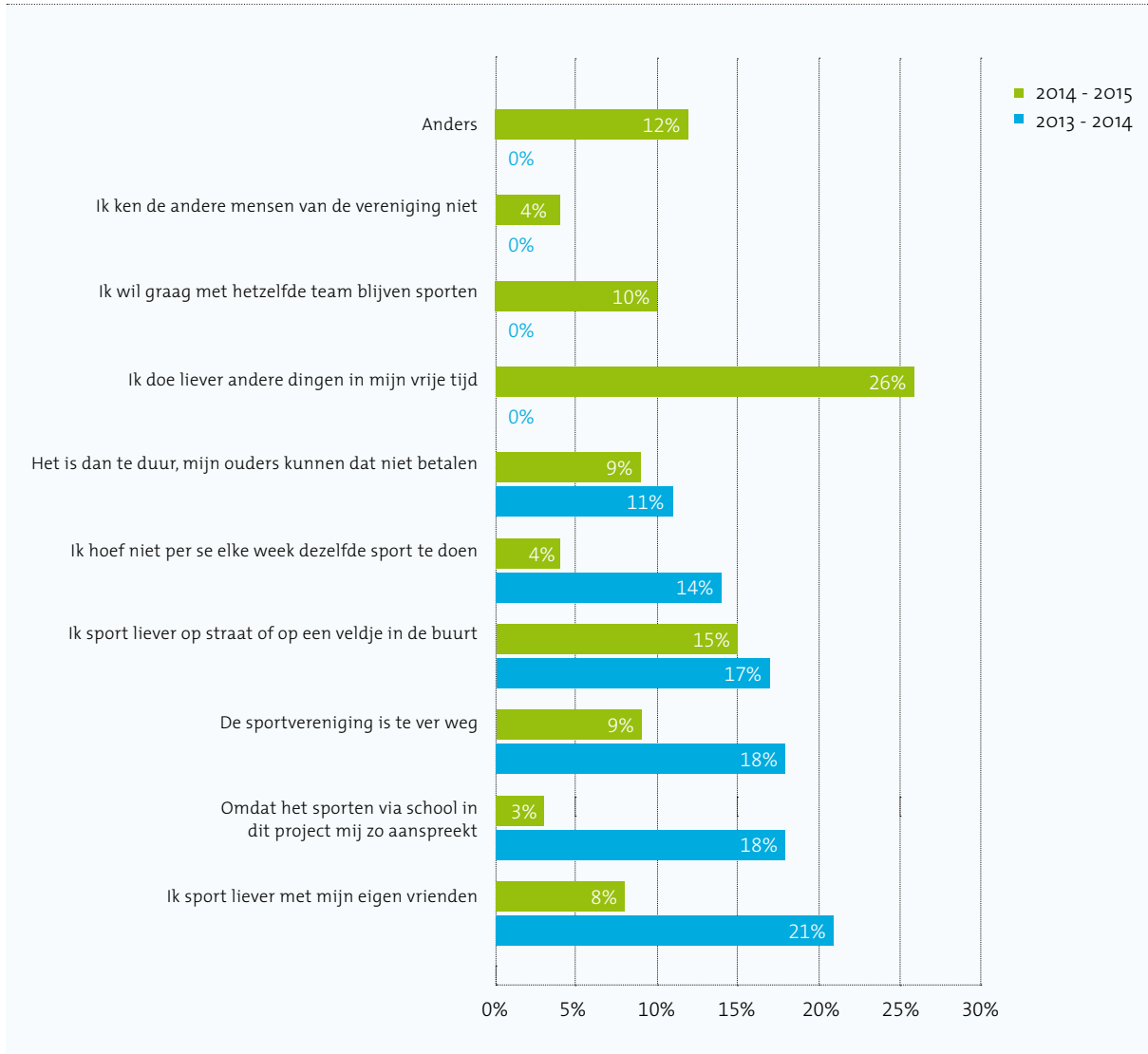
'Vorig jaar hadden we een hele goede dansgroep, dan kreeg ik echt kippenvel. Dan lopen ze de hele week met een Challenge010-shirt aan. Deze groep stille vriendinnen zijn nu lid van een dansvereniging, en ik weet zeker dat ze dat anders niet hadden gedaan.' - *docent*

'Ik heb anderhalf jaar geleden via school lessen bij jullie gevolgd aan Challenge010. Ik zou nu heel graag weer willen boksen bij jullie en vroeg mij af in welke groep ik dan zou kunnen trainen en hoeveel de contributie zal zijn.' - *oud-deelnemer*

De leerlingen die in het vorige schooljaar en in het huidige schooljaar in de vragenlijst hebben aangegeven geen lid te willen worden van een sportvereniging, of te twijfelen hierover, is gevraagd naar de redenen daartoe. Wat opvalt, is dat een groot aantal deelnemers in 2014-2015 aangeeft dat hij/zij liever andere dingen in hun vrije tijd doet dan dat hij/zij lid wordt van een sportvereniging (26%).⁸ Bij deze deelnemers zal het lastig zijn om hen te laten aansluiten bij het traditionele verenigingsleven (figuur 3.13).

⁸ Een aantal antwoordopties tussen de twee schooljaren verschilt, waardoor een vergelijking tussen de antwoorden in het schooljaar 2013-2014 en het schooljaar 2014-2015 niet te maken is.

Figuur 3.13. Je blijft geen lid bij een sportvereniging, kun je dan aangeven waarom niet?

Voorkomen van normoverschrijdend gedrag

De tweede doelstelling van Challenge010 is structureel normoverschrijdend gedrag voorkomen door deelname aan Challenge010. Idealiter vertaalt een gedragsverandering tijdens deelname aan Challenge010 zich ook naar de context op school, buiten Challenge010-uren en naar de buitenschoolse context.

De deelnemers leren in eerste instantie om zich tijdens de trainingen en wedstrijden van Challenge010 te houden aan de regels van de sport en de regels van Challenge010:

'Trainer, coördinator, hulptrainer leren ons: hoe rustiger in het spel, hoe beter je gaat spelen.'

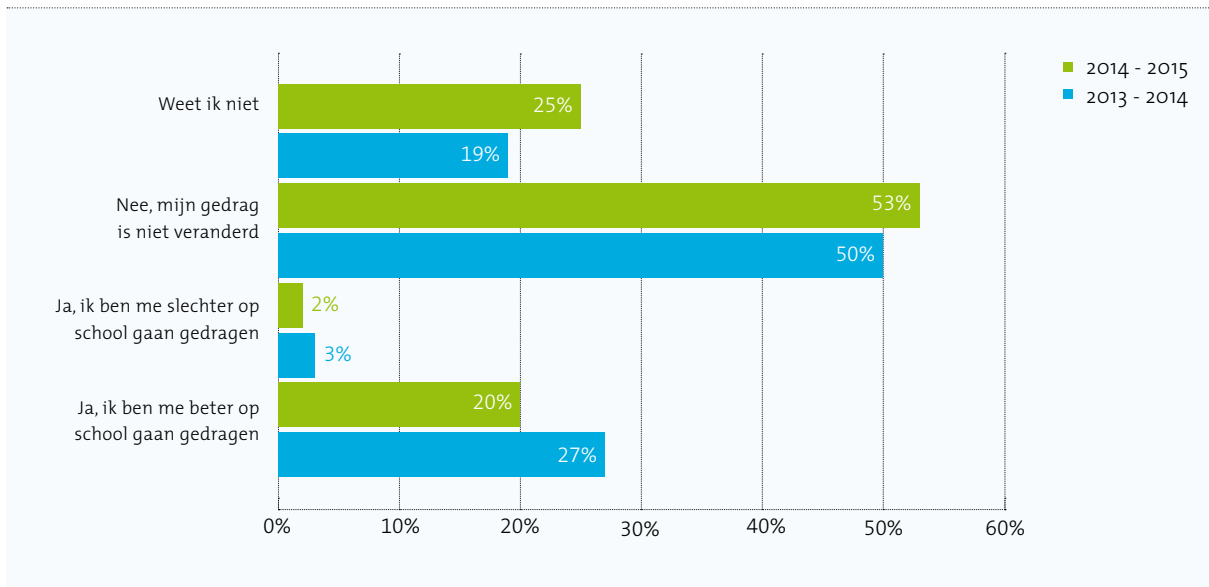
- deelnemer basketbal

'Ik ga niet andere dingen doen, maar je eigen ding om jezelf te veranderen.' - *deelnemer basketbal*

Als wordt gevraagd of de deelnemers op school zijn veranderd sinds Challenge010, dan ontstaat een wat diffuus beeld. Wanneer direct wordt gevraagd naar gedragsverandering, antwoordt ongeveer de helft van de deelnemers dat hun gedrag niet is veranderd (53% in 2014-2015). Uit de analyse van de resultaten blijkt dat in

het schooljaar 2013-2014 relatief meer leerlingen aangaven dat ze zich beter zijn gaan gedragen op school, in vergelijking met de deelnemers aan Challenge010 in het schooljaar 2014-2015 (resp. 27% en 20%, figuur 3.14). Wat ook opvalt in de analyse, is dat jongens vaker aangeven dat ze zich beter zijn gaan gedragen op school, terwijl meisjes vaker aangeven dat hun gedrag niet is veranderd.

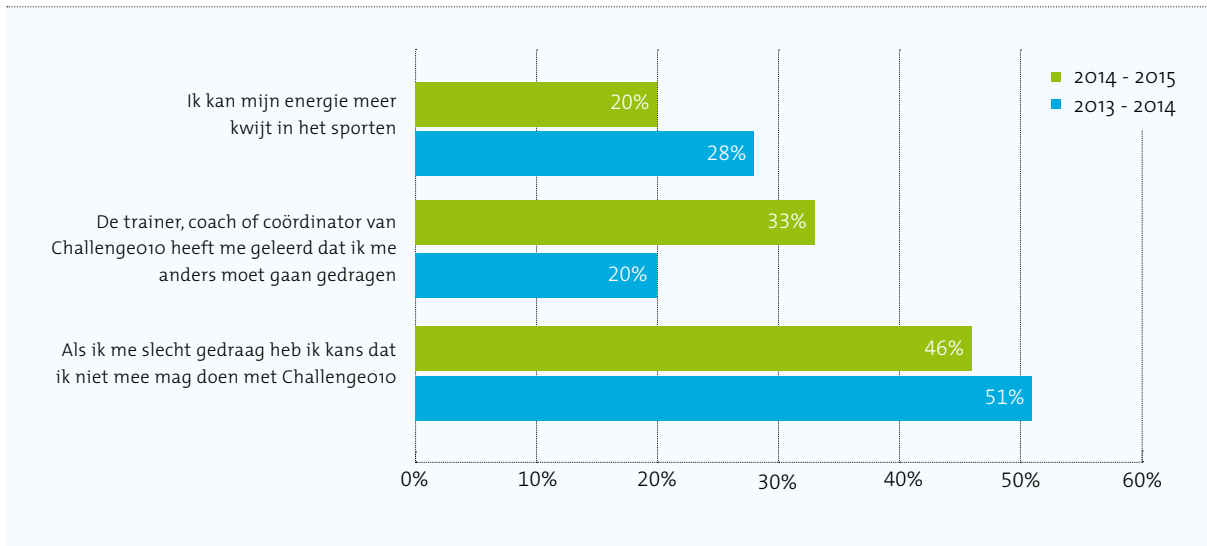
Figuur 3.14. Is je gedrag op school veranderd sinds Challenge010?

Als vervolgens wordt doorgevraagd naar de reden achter de gedragsverandering, dan geeft bijna de helft van de deelnemers aan dat hij/zij niet de kans wil lopen door slecht gedrag niet mee te mogen doen. In het schooljaar 2014-2015 geven meer leerlingen dan in het schooljaar 2013-2014 aan dat de trainer, coach of coördinator hun heeft geleerd dat zij zich anders moeten gaan gedragen (figuur 3.15).

Over de reden waarom ze zich anders zijn gaan gedragen antwoorden leerlingen:

Figuur 3.15. Als je je beter op school bent gaan gedragen, hoe komt dat?

Behalve de vraag of deelnemers denken dat hun gedrag is veranderd sinds Challenge010, is ook de vraag gesteld of ze al dan niet vaker voorbeelden vertonen van opstandig en/of antisociaal gedrag sinds deelname aan Challenge010. Uit de antwoorden blijkt dat er sprake is van een lichte verschuiving naar minder vaak vertonen van opstandig en/of antisociaal gedrag.⁹ Het is echter lastig om uitspraken te doen over de mate waarin het gedrag van de deelnemers aan Challenge010 is veranderd buiten de context van Challenge010, bijvoorbeeld op school of in de thuissituatie. Wat opvalt in de gesprekken met de docenten en de deelnemers is dat er weinig tot geen negatieve ervaringen zijn met het gedrag van de deelnemers tijdens het sporten. In welke mate de leerlingen zich ook 'netjes' gedragen zodra zij bij Challenge010 wegfietsen, is lastig te achterhalen.

Uit de focusgroepen en interviews blijkt dat een deel van de leerlingen in elk geval minder geneigd is om 'foute' dingen te doen buiten Challenge010 en dat dit anderen ook opvalt:

'Ik ben rustiger geworden, mijn moeder vroeg wat er met me aan de hand is.' - deelnemer basketbal

'Het is goed dat we op ons taalgebruik moeten letten, omdat dit moeilijk is om af te leren. Als je met vrienden bent, dan praat je al snel op zo'n manier. Het is goed om gewoon netjes Nederlands te praten voor als je later een baan hebt of moet solliciteren.' - deelnemer zaalvoetbal

⁹ Schaal bestaat uit items driftig zijn, ruzie met volwassenen, anderen met opzet irriteren, boos zijn, spijbelen, geschorst worden van school, onverschillig tegenover straf staan, vechten of anderen slaan en anderen bedreigen. Items zijn gebaseerd op CAP-J (Nji, 2015). Items zijn gescoord op een 3-punts Likertschaal (1 = minder vaak, 2 = even vaak, 3 = vaker) met extra antwoordopties 4 = helemaal niet en 5 = weet ik niet. 4 is gehercodeerd naar 'even vaak' en 5 gedefinieerd als 'missing'. De betrouwbaarheid is goed, met een Cronbach's α tussen .84 en .87 voor de subschalen en de totale schaal. Een single sample T-test is uitgevoerd om te bepalen of er een significant verschil is in scores op opstandig en/of antisociaal gedrag tussen deelnemers aan Challenge010 en niet-deelnemers. Deelnemers blijken zelf iets minder vaak opstandig en/of antisociaal gedrag te vertonen ($M = 1.9, SD = .31, t(291) = -5.404, p = 0.000$). De effectgrootte is echter klein tot medium: 0.32.

'Vroeger was je meer druk, nu meer respect, je weet toch. Vroeger maakte ik vaker ruzie, nu heb ik geleerd, je moet rustig zijn.' - *deelnemer basketbal*

De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en dat dit soms niet het juiste gedrag is. Door Challenge010 worden zij zich extra bewust van hun gedrag. De professionals sturen aan op het verbeteren van het gedrag, ook buiten de context van Challenge010.

Schoolprestaties

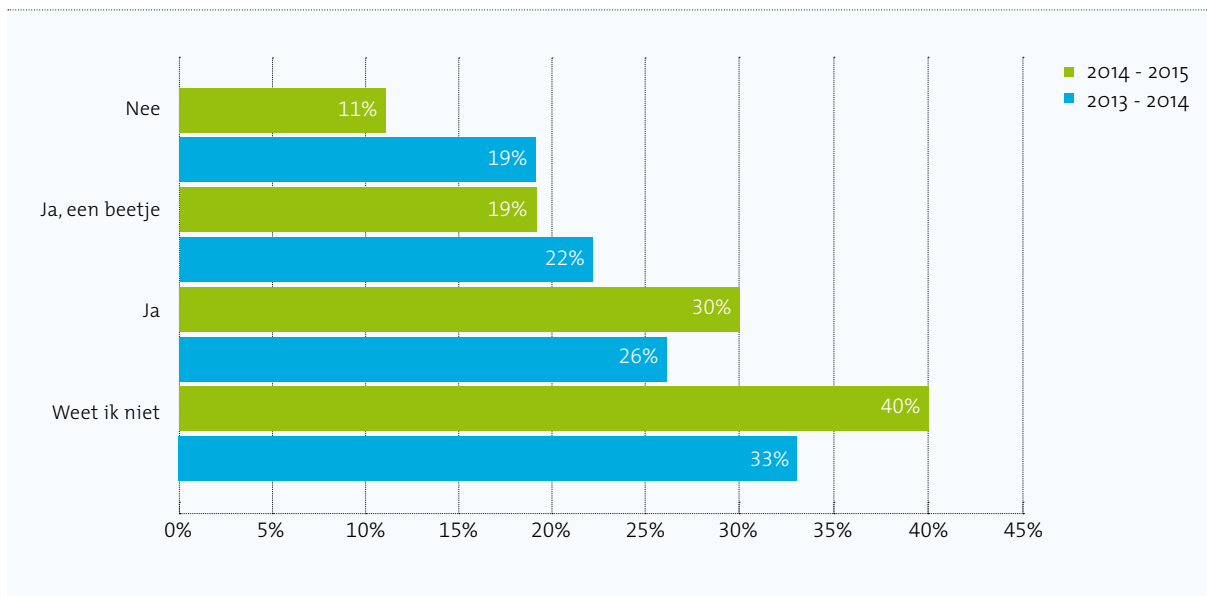
Een afgeleide van de doelstelling om normoverschrijdend gedrag te voorkomen is dat Challenge010 uiteindelijk ook zou moeten leiden tot betere schoolpresta-

ties.¹⁰ Deze doelstelling wordt niet gecommuniceerd door de projectleiding van Challenge010 en kan meer gezien worden als wens voor de toekomst dan als harde doelstelling die gerealiseerd moet worden.

Bijna de helft van de deelnemers geeft aan dat het leren op school (een beetje) beter gaat sinds zijn deelname aan Challenge010 (49%).

Verder blijkt dat er relatief meer deelnemers 'nee' op deze vraag antwoordden in het schooljaar 2013-2014 dan in 2014-2015 (resp. 19% en 11%) (figuur 3.16). Zaalvoetballers beantwoorden deze vraag relatief gezien positiever dan dansers.

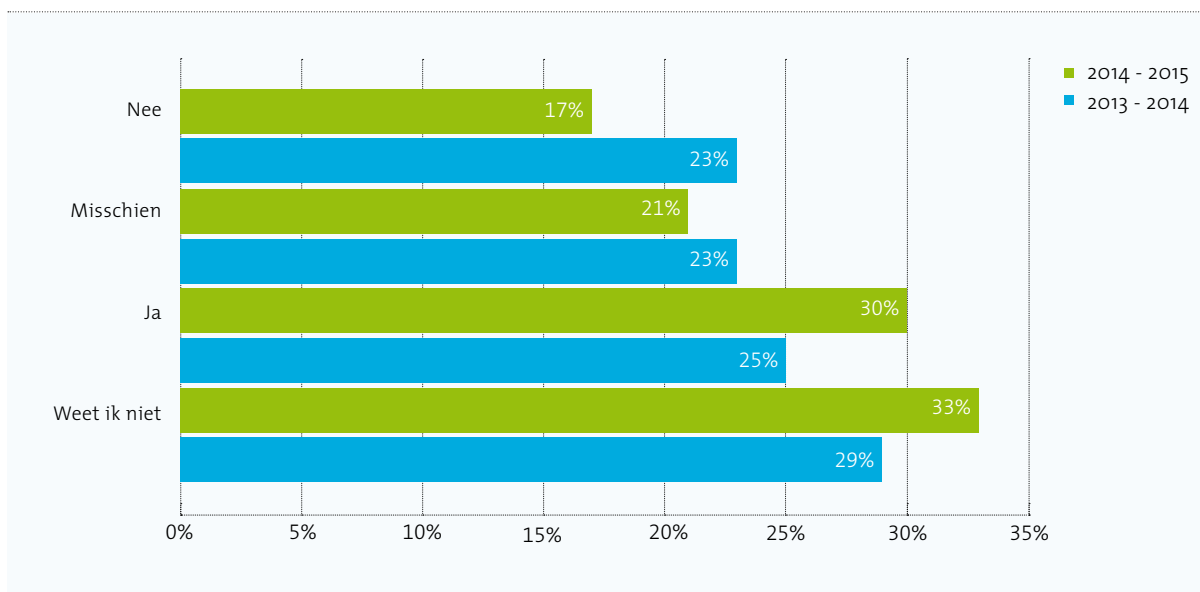
Figuur 3.16. Gaat het beter met leren op school sinds je meedoet aan Challenge010?

¹⁰ Uit de literatuur is bekend dat fysieke activiteit kan leiden tot betere schoolprestaties. Onderzoek van De Greeff et al. (2014) naar de invloed van fysieke activiteit op schoolprestaties onder basisschoolleerlingen toont aan dat er een positief verband is tussen cardiovasculaire fitheid en reken- en spelvaardigheden. Dit effect treedt zowel op bij leerlingen met een hoge als een lage sociaaleconomische status. Er is geen onderzoek bekend naar het effect van fysieke activiteit op leerlingen in het middelbaar onderwijs, dus of deze effecten ook kunnen voorkomen bij de doelgroep van Challenge010 is niet bekend.

Als de leerlingen gevraagd wordt of deelname aan Challenge010 ook heeft geleid tot hogere cijfers, dan is wederom ongeveer de helft van de leerlingen het daar (misschien) mee eens, zowel in het schooljaar 2013-2014 als 2014-2015 (resp. 48% en 51%) (figuur 3.17).¹¹

Figuur 3.17. Haal je hogere cijfers op school sinds je meedoet aan Challenge010?

Er zijn enkele voorbeelden bekend van leerlingen die ook daadwerkelijk betere cijfers op school halen sinds hun deelname aan Challenge010. Een deelnemer geeft bijvoorbeeld aan:

'Eerst had ik een paar onvoldoendes. Als je druk bent, gaat dat zo, nu ga je op je kamer huiswerk doen. Als je klaar bent met sporten en huiswerk hebt gedaan, dan heb je het gevoel, ik doe iets.' - deelnemer basketbal

Kortom

Challenge010 stimuleert deelnemers om lid te worden van een sportvereniging. Ruim driekwart van de deel-

nemers in 2014-2015 geeft aan na Challenge010 graag lid te worden/blijven van een sportvereniging (78%; dat is overigens wel significant minder dan in 2013-2014: toen beantwoordde nog liefst 96% deze vraag bevestigend). Mochten de deelnemers niet langer lid kunnen zijn van de Challenge010-vereniging, dan geeft ruim 45 procent van de leerlingen aan graag lid te willen worden van een andere sportvereniging. Het is echter niet zelfsprekend dat leerlingen na hun deelname aan Challenge010 lid worden van een sportvereniging. Een groot gedeelte van de deelnemers geeft aan dat zij liever andere dingen doen in hun vrije tijd dan lid worden van een sportvereniging.

¹¹ Het is in dit onderzoek niet mogelijk gebleken de daadwerkelijk behaalde schoolcijfers van leerlingen te analyseren. Bij het interpreteren van de resultaten is het tevens van belang de vraag te stellen in hoeverre leerlingen in staat zijn te analyseren of zij beter zijn gaan leren door deelname aan Challenge010. Daarmee zijn deze resultaten vooral een perceptie van de werkelijkheid door de scholieren.

Wat het voorkomen van normoverschrijdend gedrag betreft is het lastig om uitspraken te doen over de mate van verandering. Het overgrote deel van de deelnemers geeft aan dat zijn gedrag niet veranderd is sinds zijn deelname aan Challenge010, wanneer hier direct naar gevraagd wordt. Wanneer wordt doorgevraagd, dan geven de deelnemers aan iets minder vaak antisociaal en/of opstandig gedrag te vertonen. Als de deelnemers aangeven dat hun gedrag is veranderd, dan geeft bijna de helft van die deelnemers aan dat dit komt doordat hij/zij niet het risico wil lopen door slecht gedrag niet te mogen meedoen met Challenge010.

Tijdens deelname aan Challenge010 wordt niet expliciet aandacht besteed aan het 'beter leren' tijdens andere lessen. De betrokken docent is veelal de docent lichamelijke oefening. Als Challenge010 gebruikt wordt om leerprestaties te verbeteren, dan is het op de manier dat slechte leerprestaties ervoor kunnen zorgen dat leerlingen niet mogen meedoen aan Challenge010. Het is daarnaast voorgekomen dat een leerling die van school gestuurd was toch mocht blijven meedoen aan Challenge010. Het programma fungeerde voor deze leerling als sociaal vangnet.

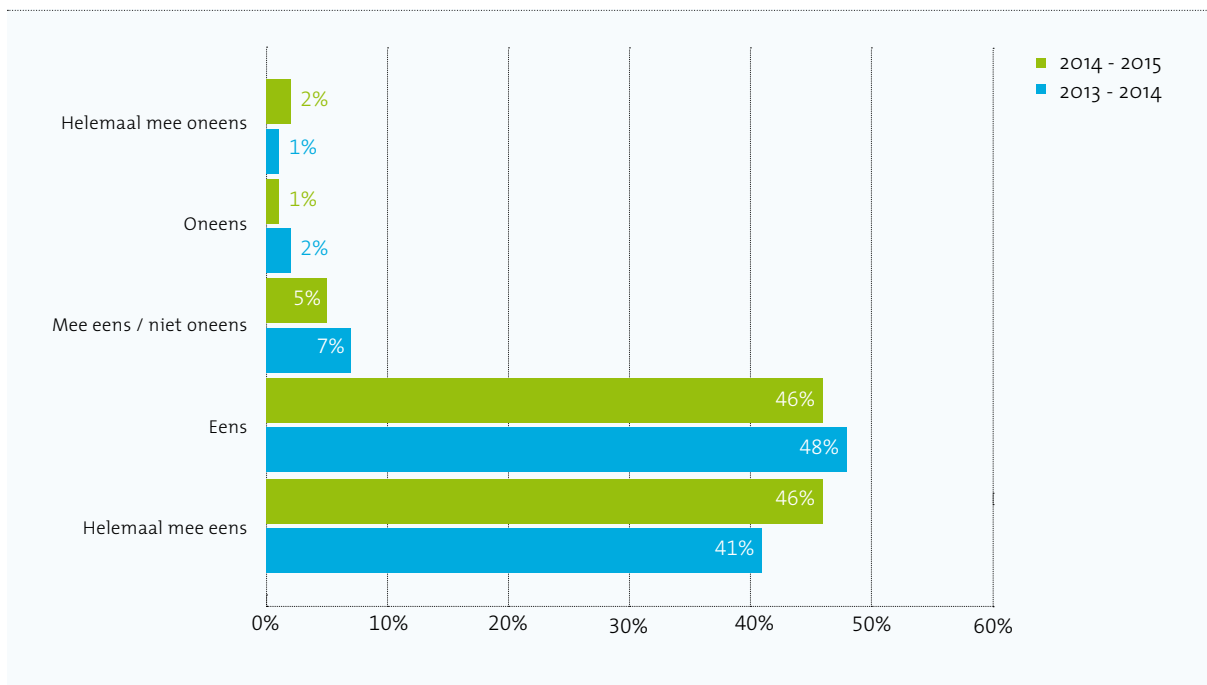
3.5 Werkzame mechanismen

Aan de hiervoor beschreven outputs, (intermediate) outcomes en impact van Challenge010 liggen werkzame mechanismen ten grondslag. Deze paragraaf beschrijft deze werkzame mechanismen, met uitzondering van de mechanismen die betrekking hebben op de betrokken professionals (docent, trainer, coördinator). Die komen aan bod in hoofdstuk 4.

Laagdrempelige kennismaking met sport

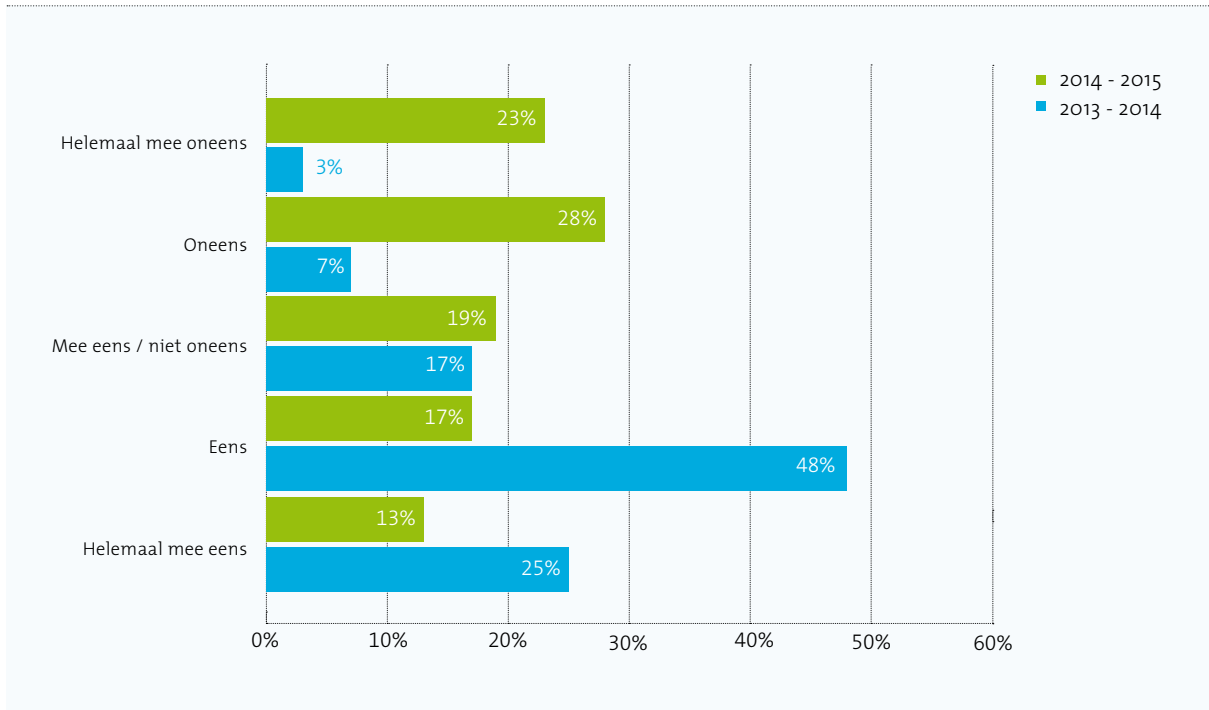
Challenge010 blijkt voor leerlingen een laagdrempelige manier om te gaan sporten. Van de deelnemers geeft 92% aan Challenge010 een goede mogelijkheid te vinden om te sporten (figuur 3.18). Het is relatief goedkoop, in het algemeen dicht bij de eigen school, in de eigen wijk. Ze kunnen er kort na schooltijd heen en de begeleiding vindt (deels) plaats door bekende en vertrouwde professionals. Daarbij moet de kanttekening worden geplaatst dat juist deze laagdrempelige manier, behalve een enorme kracht, ook een valkuil kan zijn. Leerlingen lijken weinig verplichting te voelen om deel te nemen aan Challenge010.

Figuur 3.18. Ik vind Challenge010 een goede mogelijkheid om te sporten.

Als vervolgens wordt gevraagd of zij Challenge010 een goede mogelijkheid vinden om een nieuwe sport uit te proberen, dan zijn de deelnemers in het schooljaar 2014-2015 een stuk minder positief: 51 procent van de deelnemers beantwoordde die vraag ontkennend (figuur 3.19).

Figuur 3.19. Ik vind Challenge010 een goede mogelijkheid om een nieuwe sport uit te proberen.

Status op school

De status van Challenge010 op school is voor de meeste leerlingen belangrijk en soms ook een reden om mee te doen met het programma. De leerlingen geven in de groepsgesprekken aan graag nog meer uiting te willen geven aan hun deelname aan Challenge010. Ze doen ook voorstellen om de status van het programma nog verder te verhogen. Zo draagt een externe scheidsrechter volgens de deelnemers bij aan verhoging van de status: dat komt professioneel over.

De docenten geven aan dat zij het gebruiken dat de leerlingen als vertegenwoordiger van de school worden gezien:

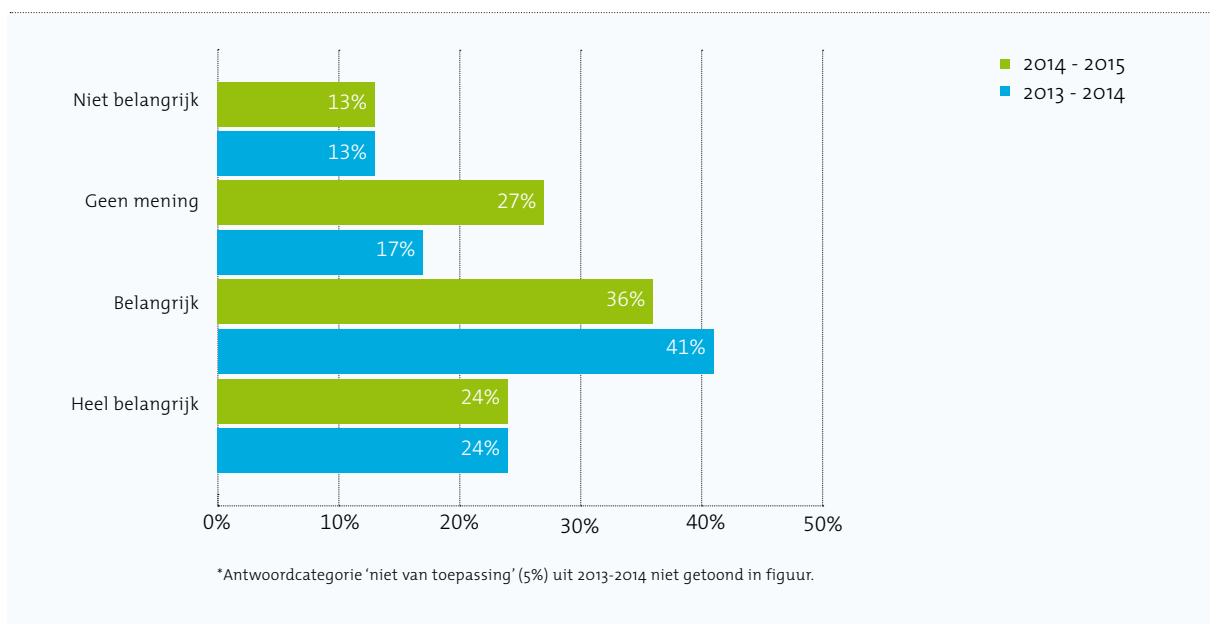
‘De leerlingen zijn echt ambassadeurs. Ze moeten wel iets kunnen en ergens goed in zijn, maar het uithangbord van school zijn en hoe je met elkaar omgaat, is uiteindelijk wat je uit dat Challenge010 wilt halen.’ - docent

In de vragenlijst komt ook de vraag voor hoe belangrijk de deelnemers het vinden dat Challenge010 er cool uitziet. 60 procent van de deelnemers vindt dit (heel) belangrijk (in het schooljaar in 2013-2014 is dit nog meer: 65%) (figuur 3.20).

‘En we willen heel graag een trainingspak, met daarop onze naam achterop. Dat het allemaal iets professioneler is. Dat ze zien dat ik meedoe aan Challenge.’ - deelnemer basketbal

‘Je representeert toch de school, dat is eervol.’ - deelnemer zaalvoetbal

Figuur 3.20. Vind je het belangrijk dat Challenge010 er cool uitziet?*

Duidelijke verwachtingen en regels

Net als in 2013-2014 blijken ook in 2014-2015 duidelijke regels van belang voor de deelnemers aan Challenge010. Deelnemers vinden het prettig dat duidelijk is wat wel en niet mag. Bij alle sporten zijn mobiele telefoons en kauwgom niet toegestaan, net als het gebruik van straattaal. Bij het dansen wordt van de meiden verwacht dat ze ruim zittende kleding dragen.

De regels van Challenge010 zitten bij een aantal deelnemers goed tussen de oren. Tijdens een focusgroep gebeurt het volgende:

Observatie: Tijdens het groepsgesprek gebruikt een jongen per ongeluk straattaal, waarop de anderen hem direct aanspreken en hij zich tien keer moet opdrukken. Dat doet hij ook, ter plekke.

Trainers geven ook aan dat zij duidelijke regels hanteren tijdens Challenge010:

'Ik benoem dat het een wedstrijd is en dat ze op het podium moeten staan. Ze hadden in het begin niet echt door dat ze uiteindelijk bij het dansen op een groot podium

moesten staan. Daarnaast hebben we ook duidelijk afgesproken dat ze tien minuten eerder moesten zijn.'

- trainer

Een docent geeft aan dat een nieuwe collega de regels van Challenge010 nog niet toepaste:

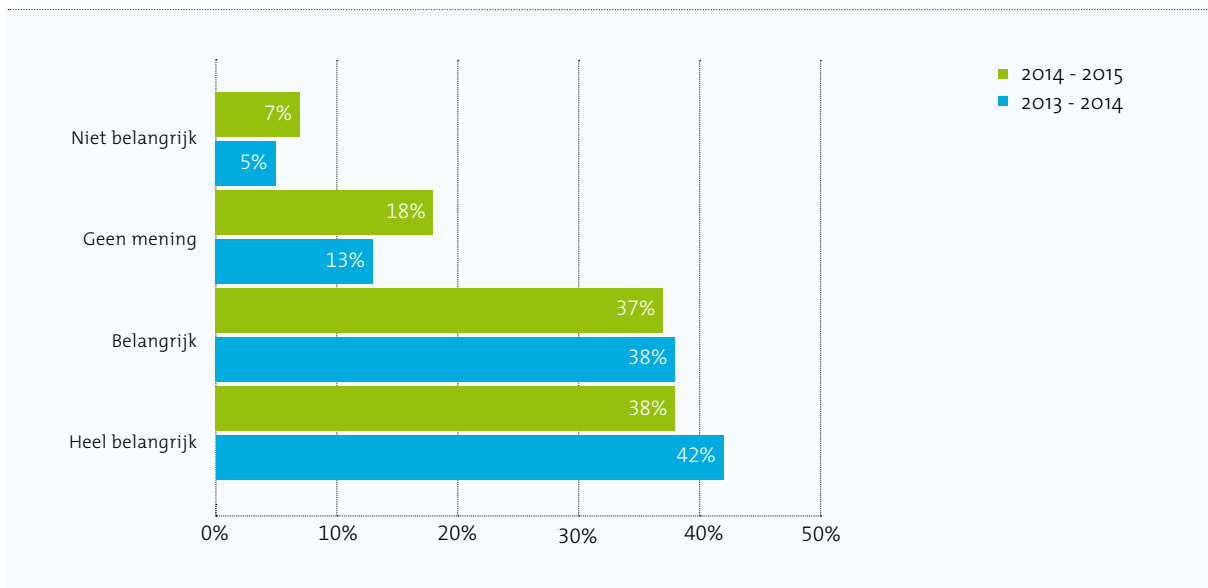
'We hebben niet echt een actief moment gehad van dit en dit moet gebeuren. In de veronderstelling dat het wel duidelijk was. In het begin zat ik erbij en wilde ik ook bij de wedstrijden zijn. Zeker die eerste wedstrijden zijn belangrijk. Hij [een andere docent] deed niks, zag ik. Ik sprak de kids meteen aan, als iemand op de telefoon zat: "jij speelt niet, ga maar zitten". Was gelijk huilen. Maar ik merkte dat de andere spelers het wel prettig vonden.'

- docent

Mogelijkheid om gescout te worden

Ook dit jaar blijkt het voor de deelnemers belangrijk dat er 'meer' is in het programma dan alleen het sporten tegen andere scholen. De mogelijkheid om gescout te worden is voor veel deelnemende jongens van (groot) belang (75%), al is het maar dat ze dan meer wedstrijden spelen dan in het 'normale' Challenge010-team (figuur 3.21).

Figuur 3.21. De kans om gescout te worden voor het talententeam of districtsteam.

'Ik heb ook nog wedstrijden met het talententeam. Dat is leuker dan dat ik in het gewone team zit. Ik zit dan met andere mensen in een team en ik heb ook meer wedstrijden. We hebben niet zo heel veel wedstrijden met ons normale team gespeeld, maar vijftien of zo. Met de stedelijke competitie spelen we ook tegen west en zuid en dat is echt tof.' - *deelnemer zaalvoetbal*

De meisjes die dansen, gaven aan dat ze ook graag opgemerkt worden:

'Zodat we kunnen shinen.' - *deelnemer dansen*

Ook enkele docenten gaven aan dat de kans om gescout te worden een extra stimulans is voor leerlingen om hun best te doen tijdens de trainingen en de wedstrijden van Challenge010:

'Als zo'n lastig ventje ook nog eens door een vereniging gevraagd wordt om daar te komen sporten, dan vindt hij dat hartstikke mooi. Als je ziet hoe hard ze ervoor gaan bij een talententraining, dan is dat echt bewonderenswaardig. Ze versterken elkaar. Als een kind op school dan niet heel lekker gaat, kan je ook nog de trainer van de vereniging vragen om er aandacht aan te besteden.' - *docent*

Aanwezigheid publiek

Een onderdeel waar de deelnemers een duidelijk idee over hebben, is het al dan niet toestaan van publiek. Bij sommige wedstrijden was publiek buiten familie niet welkom, bij andere wedstrijden wel. Voor de deelnemers en docenten is de aanwezigheid van publiek erg belangrijk.

'Het publiek moet terugkomen. Dat geeft me zo'n kick. Dan ga ik ook beter voetballen. Maar er waren te veel hooligans. Nu moeten ze achter de deuren wachten. Net een soort gevangenis, man.' - *deelnemer zaalvoetbal*

'We hebben echt spannende wedstrijden gehad, als je dan publiek hebt dat gaat juichen bij de doelpunten, dan is dat voor de beleving wel echt veel leuker.' - *docent*

In het schooljaar 2013-2014 was het gebruikelijk dat er publiek aanwezig was bij de wedstrijden. De professio-

nals maakten daar ook gebruik van, bijvoorbeeld door het creëren van een 'Champions League'-setting bij het zaalvoetbal. De Champions League-hymne werd dan gedraaid tijdens de spelersopkomst en het publiek werd gevraagd te klappen en te joelen bij de opkomst. Doordat er bij enkele zaalvoetbalwedstrijden te veel jongeren kwamen die geen leerling waren van de betrokken scholen, en voor overlast zorgden, zag Rotterdam Sportsupport zich genoodzaakt het te verbieden om nog langer met publiek te spelen.

Kortom

Voor de deelnemers van Challenge010 is een aantal factoren belangrijk om betrokken te blijven bij het programma. Ten eerste een laagdrempelig programma om te sporten. Ten tweede de status van Challenge010 op school. De deelnemers hebben het idee de school te vertegenwoordigen en zien zichzelf als ambassadeur. Het blijft ook belangrijk om aandacht te blijven besteden aan de verwachtingen en de regels bij Challenge010. Met name voor nieuwe docenten en trainers is het van belang om op de hoogte te zijn van de geldende regels, zodat zij deze direct kunnen toepassen. In het schooljaar 2013-2014 is de aanbeveling gedaan '10 regels van Challenge010' op te stellen en te hanteren. Deze regels zijn ontwikkeld en worden vanaf het schooljaar 2015-2016 nog nadrukkelijker ingevoerd. Duidelijkheid scheppen met regels en ze ook naleven lijkt de kwaliteit van het programma ten goede te komen.

De mogelijkheid om gescout te worden en de aanwezigheid van publiek zijn twee mechanismen die voor een aantal deelnemers belangrijk zijn, maar niet voor alle deelnemers. Enkele deelnemers geven bijvoorbeeld ook aan dat zij de 'normale' Challenge010 competitie al voldoende vinden.

3.6 Randvoorwaarden

In het onderzoek naar Challenge010 in 2013-2014 is aandacht besteed aan meerdere randvoorwaarden, als onderdeel van de werkzame mechanismen in de throughput. Deze randvoorwaarden zijn ook dit jaar onderzocht en aangevuld, in samenspraak met de docenten en de trainers.

Challenge

enge0.nl

BOKSEN

Tijd

Quartier

DETO TEAM

SCHIEDAM

KICKBOXING

Workshop / Clinics

##

Duidelijke selectiecriteria

Het scherper selecteren van deelnemers was een aanbeveling uit het vorige rapport. Ook vorig jaar was de doelstelling dat minimaal 70 procent van de deelnemers geen lid mocht zijn van een sportvereniging voordat hij/zij lid zou worden bij een Challenge010-sportvereniging. Die doelstelling werd destijds bijna gehaald: 67 procent van de deelnemers was geen lid van een andere sportvereniging. In het schooljaar 2014-2015 was 73 procent van de deelnemers geen lid van een andere sportvereniging voordat zij deelnamen aan Challenge010. Daarmee is in het schooljaar 2014-2015 de doelstelling gehaald.

In het schooljaar 2014-2015 is door Rotterdam Sportsupport scherper gelet op het hanteren van de selectiecriteria. Dit is gedaan door in de selectie van de deelnemende scholen uit het voortgezet onderwijs erop te letten dat 'sportscholen' niet werden geselecteerd. In het schooljaar 2013-2014 nam bijvoorbeeld een zogenoemde LOOT-school deel aan Challenge010, waarvan het overgrote deel van de leerlingen een aangepast rooster heeft omdat het als topsporttalent geldt. Verder is erop gestuurd dat per sport gelet werd op het aantal deelnemers dat voorafgaand aan deelname aan Challenge010 al lid was van een sportvereniging. In het schooljaar 2013-2014 werd er alleen gekeken naar het overall-percentage. In het schooljaar 2014-2015 is ook gelet op het percentage leden per sport. Uit tabel 3.2 (op pagina 21) valt op te maken dat alleen bij het boksen die

doelstelling niet is gehaald. Daar was 50 procent van de deelnemers al lid van een sportvereniging voorafgaand aan de deelname aan Challenge010. Gezien het relatief kleine aantal boksers bij Challenge010 in het schooljaar 2014-2015 heeft dit echter weinig invloed gehad op het totaalpercentage leden van een sportvereniging voorafgaand aan deelname aan Challenge010.

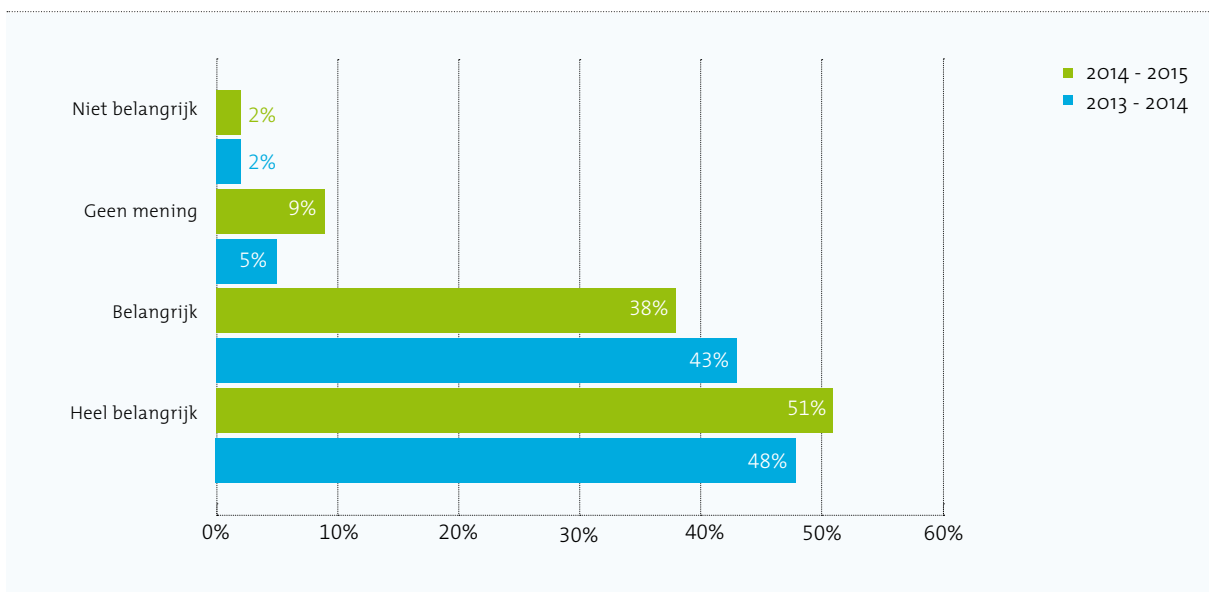
Voldoende trainingen

Een van de verbeterpunten van Challenge010 die leerlingen wederom noemen, is dat zij graag voldoende trainingen krijgen. De regel van Rotterdam Sportsupport is momenteel dat er per leerling in het team één training wordt gegeven aan het team. Een team dat bestaat uit vijf spelers, krijgt dus vijf trainingen. De deelnemers geven aan graag meer te trainen. In een groeps gesprek merken meerdere leerlingen op:

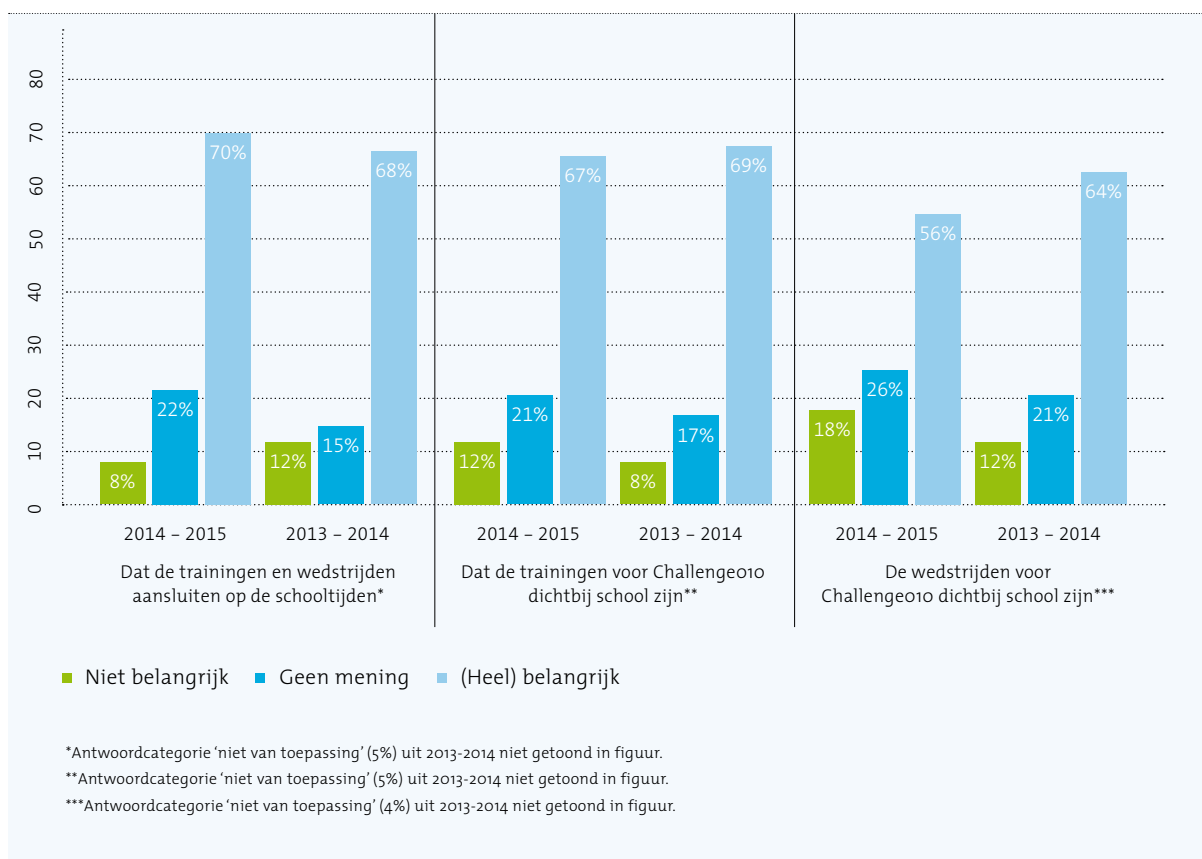
'We willen meer trainingen. 1x per week training. Elke dinsdag een training en elke donderdag een wedstrijd.'
- deelnemer zaalvoetbal

In de vragenlijst is ook dit schooljaar gevraagd naar het belang van de organisatie van trainingen en wedstrijden. De overgrote meerderheid van de deelnemers geeft in beide schooljaren aan (89% in 2014-2015; 91% in 2013-2014) dat zij het (heel) belangrijk vinden dat de trainingen en wedstrijden goed georganiseerd zijn (figuur 3.22).

Figuur 3.22. Vind je het belangrijk dat de trainingen en wedstrijden goed georganiseerd zijn?

Figuur 3.23. Nabijheid van sport bij school

Locatie: afstand en voorzieningen

Qua locatie geven veel deelnemers in de groeps gesprekken aan graag op een locatie buiten de school te trainen.

'Dat je van school verlost bent. Je bent beperkt als je op school bent. Je mag niet te veel lawaai maken. Je voelt je niet zo vrij, kan je niet 100 procent geven. Je bent bijna negen tot tien uur op school. Daar kun je rustig omkleden, douchen, hier op school moet alles gehaast.'

- deelnemer basketbal

Van de deelnemers vindt in het schooljaar 2014-2015 maar liefst 67 procent het belangrijk dat er dicht bij school kan worden getraind. 56 procent geeft aan het belangrijk te vinden dat ook de wedstrijden dicht bij school zijn (figuur 3.23).

Qua tijden geven deelnemers met name aan dat ze het belangrijk vinden dat de trainings/speeltijden van Challengeo10 aansluiten op de schooltijden (70%).

Qua voorzieningen dient de locatie volgens deelnemers en professionals van Challengeo10 aan de minimale voorwaarden te voldoen. Dat wil bijvoorbeeld zeggen: voldoende ballen voor de balsporten, grote spiegels en een goede geluidsinstallatie voor het dansen. Zeker voor het boksen geldt dat de deelnemers het belangrijk vinden dat ze niet in de gymzaal trainen. Dat geeft ze een ander gevoel dan wanneer ze in een echte boksschool staan.

4. PROFIELSCHETS BEGELEIDERS

In dit hoofdstuk beschrijven we welke kenmerken, competenties en handelingen van professionals de impact vergroten op de doelgroep.

Dit hoofdstuk behandelt de tweede onderzoeksvraag: welke kenmerken, competenties en handelen van professionals die de impact vergroten op de doelgroep, zijn te onderscheiden in programma's als Challengeo10?

De onderliggende doelstelling van dit hoofdstuk is om een 'ideale' profielschets voor de professionals van Challengeo10 op te stellen, inclusief kenmerken (het 'zijn'), competenties (het 'kunnen') en aanbevelingen voor handelen (het 'doen'). De inzichten zoals gepresenteerd in dit hoofdstuk, zijn gebaseerd op verschillende bronnen, te weten: relevante literatuur en documenten, interviews met vertegenwoordigers van zes similar practices en de in Challengeo10 verzamelde data uit enquêtes, interviews en focusgroepen.

Het hoofdstuk start in paragraaf 4.1 door in te zoomen op de invloed van begeleiders binnen sport- en beweegprogramma's met doelgroepen als in Challengeo10. Vervolgens is aandacht voor het profiel van de bij Challengeo10 betrokken begeleiders, door achtereenvolgens in te gaan op de kenmerken (paragraaf 4.2), de competenties (paragraaf 4.3) en het handelen (paragraaf 4.4).

4.1 Belang van begeleiders

Tallose onderzoeken wijzen uit dat het succes van sport- en beweegprogramma's samenhangt met de manier waarop begeleiders zich manifesteren (Rutten et al., 2007; Boonstra & Hermens, 2011; Spaaij, 2009; Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012; Vermeulen & Verweel 2012; Raskin, 2013; Coaching Corps, 2013B; Van Eekeren, Horst & Fictorie, 2013; Coalter & Taylor, 2009; Crabbe, 2006; Smits, 2013; Lub, 2013; Elling & Wisse, 2010; Brede-meier & Shields, 2006). Ook al maakt sport een belangrijk deel uit van programma's gericht op het veranderen van gedrag van jongeren – het trekt en bindt veel deelnemers – het zijn de sociale processen die de sleutel zijn tot succes en ons leren begrijpen hoe met de programma's de doelstellingen worden gehaald (Coalter & Taylor, 2009). Het is namelijk niet zozeer de sportbeoefe-

ning zelf die tot socialer gedrag aanzet, maar het sporten in combinatie met morele educatie en een activiteitenbegeleiding gericht op de pedagogische vorming van jongeren (Lub, 2013).

Diverse onderzoekers noemen de begeleiders sleutelfiguren voor positieve leerervaringen en het 'in hun kracht zetten' van jongeren (Bailey & Dismore, 2004 in Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012; Smits, 2013). Kenmerken als respect, relatieve nabijheid en vertrouwen vormen de basis voor de mogelijkheid van begeleiders om de waarden, de houding en het gedrag van de deelnemers te beïnvloeden (Coalter & Taylor, 2009). Naast dergelijke kenmerken zijn ook competenties en handelingen te onderscheiden. Hieronder beschrijven we de kenmerken, competenties en het handelen van professionals die een werkzaam mechanisme lijken te zijn bij Challengeo10.

4.2 Kenmerken van professionals

Er zijn enkele algemene kenmerken te onderscheiden, die een meerwaarde lijken te hebben voor professionals die werkzaam zijn in programma's als Challengeo10. Onder kenmerken wordt het 'zijn' van de professional dit verstaan: (enigszins) vaststaande kenmerken die niet of niet op korte termijn te veranderen zijn.

Vergelijkbare achtergrond

In het algemeen lijken personen met eenzelfde achtergrond als de deelnemers de meeste expertise in huis te hebben om sport als middel in te zetten (Theeboom & Nols, 2014). Ontwikkelaars en uitvoerders van diverse similar practices zetten dit in: bij een project is voormalig deelnemerschap een voorwaarde om zelf trainer te worden, bij een ander project hebben trainers idealiter dezelfde achtergrond, maar lopen zij in ontwikkeling voor op de deelnemers. Men vraagt trainers te refereren aan hun eigen achtergrond, om zo de mogelijkheid tot identificatie voor deelnemers te vergroten.

Uit onderzoek naar het 'Positive Futures'-programma, een nationaal sport- en beweegprogramma in Engeland en Wales gericht op inclusie van sociaaleconomisch kwetsbare jongeren, blijkt dat er een sterkere identificatie is van deelnemers met een begeleider die 'local' is dan met degenen die dat niet zijn (Crabbe, 2006). Minder dan 10 procent van de deelnemers aan Challenge010 vindt het belangrijk dat iemand uit de eigen buurt of wijk afkomstig is. Ze geven in de groepsgesprekken echter aan het wel prettig te vinden als de begeleiders hun weg weten te vinden in het project, en dus in het stadsdeel en op school. Dit strookt met bevindingen op de Playgrounds van de Richard Krajicek Foundation, waar de sportleiders bekend moeten zijn met de wijk om een 'klik' te kunnen maken met de jongeren (Vermeulen & Verweel, 2012).

Binnen Challenge010 lijken deelnemers vooral waarde te hechten aan identificatie met de achtergrond van trainers en coördinatoren. Ze zien hen als een voorbeeld. Met name bij het zaalvoetbal is het voor deelnemers een droom om net als de coördinatoren en trainers professioneel sporter te worden. Vanwege de recente opkomst van het zaalvoetbal als sport zijn deze mensen in relatief korte tijd doorgestoten naar de top. Het zijn mannen en vrouwen die een vergelijkbaar profiel hebben als de deelnemers aan Challenge010, alleen zijn ze ouder. Deelnemers lijken daarmee kansen voor zichzelf te zien. Het 'gescout kunnen worden' is dan ook een van de belangrijkste kansen die Challenge010 biedt, in de ogen van de deelnemers.

'Trainers van allochtone afkomst is goed: omdat de populatie rond de 85 procent allochtoon is. 67 nationaliteiten. Bij TPP zitten maar één of twee Nederlandse jongens. Dat is de peergroep.' - *docent*

In een similar practice wordt de term 'streetcredibility' gebruikt: de professionals en vrijwilligers zijn mensen die net als veel van de jongeren weten hoe het is om in de betreffende (achterstands)wijk te wonen, weten wat er speelt op straat, hun mannetje kunnen staan, et cetera.

De deelnemers zien de docent als iemand van school die ze in veel gevallen al kennen voor de start van Challenge010. De herkenning in achtergrond is daarmee voor docenten minder van belang.

Enthousiasme

Deelnemers is gevraagd wat ze het belangrijkste vinden in het profiel van de trainer, coördinator en docent. Bijna een derde van de deelnemers vindt dat een trainer niet te oud moet zijn. Ze noemen geen specifieke leeftijds-grens. Voor het profiel van docenten en coördinatoren geldt leeftijd niet als een van de belangrijkste kenmerken volgende leerlingen: leeftijd komt voor hen slechts op de achtste plaats.

Deelnemers en professionals van Challenge010 lichten in gesprekken toe dat het prettig is wanneer een professional in leeftijd dicht genoeg bij de doelgroep staat om contact te maken, maar ver genoeg af staat om respect af te dwingen en autoriteit uit te stralen. Het is volgens hen echter vooral belangrijk dat de professional energiek overkomt en enthousiasme over Challenge010 uitstraalt. Hierbij noemt een aantal betrokkenen dat het ook goed is als iemand er verzorgd uitziet en geen duidelijk overgewicht heeft. Als dit het geval is, maakt leeftijd minder uit.

De professionals linken dit aan 'intrinsieke motivatie': motivatie die van binnenuit komt en niet door externe factoren als bijvoorbeeld geld gedreven is. Haudenhuyse, Theeboom & Coalter (2012) stellen in een onderzoek naar sociale sportinterventies voor kwetsbare jongeren: 'Een passende sociaal-pedagogische aanpak kan tot op zekere hoogte worden geleerd aan coaches. Maar de intrinsieke motivatie om met deze jonge mensen te werken is moeilijk in een curriculum of trainingsprogramma te vatten.' (Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012).

'Trainers krijgen een onkostenvergoeding, elk jaar iets meer. Maar ze doen het niet voor het geld. Meestal willen ze iets terugdoen voor de jongeren en de organisatie.' - *vertegenwoordiger similar practice*

Professionals betrokken bij Challenge010 lijken zonder uitzondering intrinsiek gemotiveerd te zijn. Vrijwel alle professionals besteden meer tijd aan Challenge010 dan ze betaald krijgen van de organisatie waarvoor ze werken. Wanneer gevraagd wordt naar de reden van hun betrokkenheid, antwoorden ze dat het ze gaat om 'jongeren een stapje verder te helpen', 'te inspireren', 'bij te dragen aan hun leven'.

'Ik wil ze vooral meegeven dat sport bijdraagt aan gelukkig zijn.' - *docent*

'Je moet wel echt affiniteit met de doelgroep hebben, dat het van binnenuit komt.' - *coördinator*

'We hebben niet voor niks zoveel deelnemers. Omdat het team bestaat uit gepassioneerde mensen die iets voor jongeren willen betekenen en daarin niet opgeven.' - *coördinator*

'Leraren, is altijd een feest. Die snappen niet veel van (de sport) en die coachen op basis van enthousiasme. Dat kan ook de kracht zijn. Iemand die altijd een smile veroorzaakt.' - *coördinator*

'Trainers blijven soms zes tot acht jaar actief als vrijwilliger (...). Er is een wachtlijst voor het middenkader.' - *vertegenwoordiger similar practice*

Passende sekse

In sommige gevallen speelt ook de sekse van de professional een rol. Voor deelnemers bij Challengeo10 is de sekse van de begeleiders niet van doorslaggevend belang voor het welslagen van het project, maar deelnemers hebben wel voorkeuren. Eén op de vijf deelnemers vindt het prettig als de trainer een man is, 13 procent heeft de voorkeur voor een vrouwelijke trainer. 18 procent ziet graag een mannelijke docent betrokken, 7 procent een vrouwelijke docent. 15 procent van de deelnemers wil graag een mannelijke coördinator versus 8 procent die een vrouwelijke coördinator wenst.

Voor jongens die deelnemen aan voetbal en boksen geldt dat ze idealiter een mannelijke trainer hebben. Een voetballend meisjesteam van een islamitische school heeft een vrouwelijke trainster. Niet alle meisjes geven de mannelijke scheidsrechter een hand, uit geloofsovertuiging. Uit een similar practice blijkt dat meisjes die boksen, een vrouwelijke trainster nodig hebben voor een succesvol project. Meisjes die dansen, hebben geen sterke voorkeur voor de sekse van de trainer, maar daar geven professionals zelf juist aan dat het handig is wanneer de trainer een vrouw is. Als een man meisjes traint in dans, moet hij wel rekening houden met het potenti-

ele effect dat hij heeft op de meisjes, net als een man dat heeft wanneer hij een meisjesvoetbalteam traint. Basketballers ten slotte hebben geen voorkeur qua sekse van de trainer.

In het algemeen lijkt er een voorkeur te zijn voor een trainer van de eigen sekse. Voor de docent en coördinator is de sekse minder van belang, behalve wanneer geloofsovertuiging een rol speelt.

Kortom

Idealiter voldoen betrokken begeleiders aan de volgende kenmerken: een vergelijkbare achtergrond als de doelgroep is van belang voor de coördinatoren en trainers, omdat het bijdraagt aan identificatie. Het uitstralen van enthousiasme en energie is van belang voor alle professionals. Respondenten zien intrinsieke motivatie als vereiste. Voor trainers is van belang dat ze een leeftijd hebben waardoor jongeren tegen ze kunnen opkijken maar tegelijkertijd niet veel ouder zijn. Er is een voorkeur voor een trainer van de eigen sekse, en als geloofsovertuiging meespeelt, geldt dit ook voor de docent en de coördinator.

4.3 Competenties van professionals

Naast algemene kenmerken komt ook een aantal competenties als randvoorwaardelijk naar voren om het gedrag van jongeren te kunnen beïnvloeden. Competenties bieden praktische houvast voor een combinatie van kennis, inzicht, attitude en vaardigheidsaspecten om in concrete taaksituaties doelen te bereiken. Oftewel, competenties betreffen het 'kunnen' en dienen als basis voor het 'doen'.

Begeleiders van zowel Challengeo10 als soortgelijke initiatieven zijn het er allen over eens dat zowel pedagogische als sporttechnische competenties belangrijk zijn. Sommigen spreken van een voorkeur voor een sporttechnische achtergrond in combinatie met affiniteit met de doelgroep, anderen juist van een pedagogische achtergrond met enige sportvaardigheden (Robins, 1990 in Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012). Naast deze competenties zijn ook organisatorische competenties van belang.

Pedagogisch competent

Sport kan een positieve bijdrage leveren aan het gedrag van jongeren, maar alleen wanneer coaches dit doelgericht oppakken en goed geïnformeerd zijn over de noodzakelijke opvoedkundige processen (Bredemeier & Shields, 2006). In diverse onderzoeken naar sport- en beweginginterventies spreekt men van benodigde 'ontwikkelingsgerichte' of 'pedagogische' competenties voor trainers (Hilhorst et al., 2014; Boonstra et al., 2010; Elling & Wisse, 2010).

De bij Challengeo10 betrokken professionals geven iets soortgelijks te kennen. Zij zeggen dat ze diverse pedagogische vaardigheden nodig hebben voor het goed uitvoeren van hun taak. Het gaat onder andere om 'gezag kunnen behouden', 'kunnen hanteren van gedragsregels', 'kunnen omgaan met gedrag van kinderen', 'op één level zijn met de meiden' en 'tot de jongeren kunnen doordringen'. Een onderdeel van deze pedagogische vaardigheden zijn: sociale, emotionele en communicatieve vaardigheden.

'Het is belangrijk om je te kunnen verplaatsen in een doelgroep. Als je dichterbij staat, is het ook een lagere drempel voor de jongere om contact te maken.' - *trainer*

Uit een similar practice blijkt dat de aansturende organisatie de betrokken sportaanbieders vooral selecteert op hun visie op competentieontwikkeling bij jongeren. Bij een andere similar practice benadrukt de vertegenwoordiger dat een trainer in staat moet zijn om in te schatten wat een deelnemer wel en niet kan, zowel op emotioneel als sporttechnisch vlak.

Sporttechnisch competent

Deelnemers aan Challengeo10 daarentegen noemen de sporttechnische vaardigheden als een van de belangrijkste competenties van een betrokken begeleider. Deelnemers is gevraagd de belangrijkste eigenschappen van de verschillende betrokken begeleiders aan te geven. Het zelf goed zijn in de sport staat voor de trainer op de eerste plaats (67%) en voor de coördinator en docent op de tweede plaats (resp. 43% en 40%).

'Een trainer moet technisch en tactisch goed de oefeningen uit kunnen leggen. Dat is het belangrijkste.'

- deelnemer zaalvoetbal

'De trainster kan zelf heel goed dansen. Dat is belangrijk.' - *deelnemster dans*

Sportvaardigheden zijn ook van belang op de Playgrounds om een 'klik' tussen trainer en jongere te maken (Vermeulen & Verweel, 2012). Jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties verwachten veel van een coach op sporttechnisch vlak. Ze eisen dat deze de sport meester is en op een goede manier de sportspecifieke vaardigheden kan overbrengen en hen bijstaat in hun sportieve ontwikkeling (Raskin, 2013).

Bij diverse vergelijkbare initiatieven blijkt affiniteit met de sport belangrijker dan de sportcompetentie zelf. Bij vechtsport ligt dat anders: daar zijn sporttechnische competenties wel cruciaal. Mogelijk komt dit door de blessuregevoeligheid van de sport. Ook hier geven betrokkenen echter aan dat het nog belangrijker is dat de trainer een maatschappelijk doel in ogenschouw houdt.

'Het gaat er niet om hoe je een linkse of rechtse geeft, maar wat die stoot doet met een ander.'

- vertegenwoordiger similar practice

Bij een similar practice benadrukt de vertegenwoordiger dat de trainer voldoende variëteit in oefeningen moet kunnen aanbieden en moet kunnen inschatten wat deelnemers wel en niet kunnen. Dit is een voorwaarde om de deelnemers in hun waarde te laten tijdens het sporten.

Organisatorisch competent

Deelnemers aan Challengeo10 willen een professional die zaken goed regelt. Dit is het belangrijkste kenmerk van de coördinator en docent, wat de leerlingen betreft (resp. 58% en 48%). Voor de trainer staat het organiseren op de tweede plaats van belangrijke eigenschappen (62%).

Professionals zelf geven aan dat ze een groot deel van hun tijd voor Challenge010 besteden aan organiseren. Dit betreft een breed scala aan activiteiten.

‘Wat onze kinderen nodig hebben, is om vlak voor de wedstrijd aangesproken te worden, shirts meegegeven worden, die moeten gewassen worden, mentoren op de hoogte houden van hoe de kinderen het doen (...), Challenge010 als puntje op de agenda bij de oudergesprekken.’ - docent

Ook het afstemmen tussen professionals onderling of tussen docent en ouders vraagt organisatorische competentie. Hierbij zijn wederom sociale en communicatieve vaardigheden van belang.

‘Soms weten ze (leerlingen) niet wanneer ze waar moeten zijn (...). Ik geef het aan via de school. Als ik ze nog zie, geef ik ze een brief mee. Ik ben een voorstander van een app-groep met de docent en trainer, Google Drive voor presentielijsten.’ - coördinator

Kortom

De belangrijkste competenties voor begeleiders zijn van pedagogische, sporttechnische en organisatorische aard, inclusief sociale, emotionele en communicatieve vaardigheden.

4.4 Handelen van professionals

In het handelen (‘doen’) vindt interactie tussen begeleider en deelnemer plaats. Dat is het moment waarop de begeleider invloed kan uitoefenen op de deelnemer. Van Eekeren, Van der Horst & Fictorie (2013) benadrukken het belang van de interactie tussen de sportleider en deelnemers, en stellen dat de ‘waarde’ van sport voor de ontwikkeling gecreëerd wordt gedurende ‘*moment(s) of truth*’¹². Om dergelijke ‘moment(s) of truth’ te kunnen laten ontstaan is het volgende handelen van de professional van belang.

Gericht aanleren van competenties

Voor de deelnemers is het beter worden in de sport een van de primaire redenen om deel te nemen aan Challenge010. Challenge010 is volgens hen een succes als ze winnen, waarbij ze overigens ook snel het belang van samen en respectvol sporten benadrukken. Deelnemers vinden ook het geven van tips over de sport belangrijke eigenschappen voor zowel de trainer als de coördinator; het komt voor beiden op de derde plaats (45% voor trainers, 38% voor de coördinator). Voor de docent komt dit op een zevende plaats (31%). Het aanleren van sportieve vaardigheden is dus een redelijk belangrijk onderdeel van het handelen van met name de trainer en de coördinator. Men legt vanuit diverse similar practices en literatuur nadruk op het gericht aanleren van sociale competenties. Vanuit een similar practice in het boksen komt een waarschuwing:

‘Niet doen: met een zak met handschoenen de les binnenstappen en een hele populaire boksles geven. Zonder dat men een opbouw kent. Je weet niet wat voor problemen er spelen en wat voor groep je hebt. (...) Vechtsport heeft veel voordelen: grote aantrekkingskracht en aan de andere kant is het een contactsport met daardoor een groot afbreukrisico.’

- vertegenwoordiger similar practice

Het in de gaten houden van de onderlinge relaties wordt gezien als een van de hoofdverantwoordelijkheden van de (sport)coach (Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012). De trainers gebruiken bij een sportinterventie de boksring om eventuele conflicten uit te spreken. Pas als dit is gebeurd, wordt de training hervat. Het blootgesteld zijn aan ‘sociaal morele’ gesprekken blijkt bevorderlijk voor goed gedrag (Rutten et al., 2007).

Uit een similar practice blijkt:

‘Jongeren mogen fouten maken, maar ze moeten wel stappen zetten.’ - vertegenwoordiger similar practice

¹² Het concept moment of truth is bekend vanuit diverse management- en organisatiestudies. De moment of truth is vaak gedefinieerd als het ogenblik waar de klant en de organisatie met elkaar in contact komen, zodanig dat de klant de kans heeft om een mening over de organisatie te vormen of te veranderen (Normann, 1991).

Aangaan van duurzame positieve sociale relaties

Een belangrijke voorwaarde om gedragsverandering te kunnen bewerkstelligen is dat er een vertrouwensrelatie is tussen de jongeren en de professionals (Boonstra, 2011; Coalter & Taylor, 2009). Uit een studie naar georganiseerde jeugdsport blijkt normoverschrijdend gedrag te verminderen wanneer er een goede relatie is tussen coach en deelnemer (Rutten et al., 2007). Ook in het Rotterdamse Sportstewardprogramma blijkt een persoonlijke en toegewijde benadering, gebaseerd op duurzaam contact, cruciaal te zijn (Spaaij, 2009). Bij een similar practice met boksen als sport benadrukt men dat het van belang is om jongeren aan te spreken op hun gedrag, niet op wie ze zijn. Deze manier van feedback geven draagt bij aan een positieve relatie.

Om een duurzame relatie op te bouwen is tijd nodig. Raskin (2013) maakt hierbij een belangrijke opmerking: men doet er goed aan om niet te vaak van coach te wisselen, zodat er een band kan ontstaan tussen sporter en coach. Men mag hierbij niet uit het oog verliezen dat veel jongeren ook willen groeien in hun sportcompetenties en dat hiervoor andere coaches nodig kunnen zijn (Raskin, 2013). Uit het onderzoek Thuis op Straat (Boonstra & Hermens, 2011), dat zich richt op allochtone jonge-

ren van 6 tot 19 jaar, blijkt dat een professional minimaal drie keer in de week aanwezig dient te zijn om invloed te kunnen hebben op het gedrag van de jongeren. Bij een similar practice geeft men aan dat het een jaar duurt voordat de trainers en jongeren elkaar goed kennen en ze aan het gedrag van de jongere kunnen werken.

Deelnemers aan Challenge010 zijn positief over hun relatie met de begeleiders. Ze hebben weinig tot geen verbeterpunten voor hen. In de eerder genoemde lijst van belangrijkste eigenschappen blijkt dat 'te vertrouwen zijn' op de zesde plaats komt (31%) van eigenschappen van een docent. Voor een trainer komt dit op de negende plaats (26%), en voor een coördinator op de elfde plaats (24%). Deelnemers concretiseren dit door aan te geven dat ze erop willen vertrouwen dat een begeleider naar ze luistert. Bijvoorbeeld wanneer ze in een training specifieke zaken hebben behandeld en ze dit aan de docent tijdens de wedstrijd proberen duidelijk te maken. Uit de vragenlijst blijkt dat het luisteren voor de docent op de derde plek staat (36%). Voor trainers is dit de vierde plek (40%).

Trainers geven zelf aan regelmatig als vertrouwenspersoon te fungeren, wanneer deelnemers naar ze toekomen met persoonlijke vragen of problemen.

‘Jongeren mogen fouten maken, maar ze moeten wel stappen zetten.’

'Het moet niet zo zijn dat ik een meester ben, maar ik kan wel een vertrouwenspersoon zijn. Een meisje kwam een keer met een verhaal dat ik niet voor me kon houden, dat was zo erg. Toen heb ik dat wel met de coördinator gedeeld.' - *trainer*

Docenten menen dat ze door Challenge010 een andere band met de leerlingen krijgen. Die band maakt het makkelijker om de leerlingen op hun gedrag aan te spreken. Ook zien docenten lichamelijke opvoeding een verandering in houding tijdens de gymles. Leerlingen lijken beter het nut van de gymtraining in te zien en ze doen positiever mee.

'Kinderen worden beter aanspreekbaar op hun gedrag. Ze binden sneller in. Ze weten dat ik een machtsmiddel heb met het voetbal. (...) Ze weten dat jij de trekker bent van hun leuke dingen.' - *docent*

Zorgen voor balans tussen structuur en flexibiliteit

Het lijkt erop dat deelnemers van begeleiders dezelfde dingen verwachten die van belang zijn in de meeste vriendschappelijke relaties, zoals interesse in het welzijn van de ander, kennis van persoonlijke kenmerken, betrokkenheid bij toekomstplannen, wederzijds vertrouwen en respect en warmte, jovialiteit en humor. Tegelijkertijd zijn er ook formele kenmerken van belang, die de vriendschappelijke band veranderen van een 'buddy' in die van mentor of rolmodel. De bijbehorende kenmerken van een mentor of rolmodel zijn: consistentie en betrouwbaarheid, het aangeven van grenzen in relatie tot taalgebruik en gedrag, het hanteren van (on)geschreven regels en het hebben van betekenisvolle en ontwikkelingsgerichte doelen voor de relatie (Crabbe, 2006). Heldere regels zijn fundamenteel als gewerkt wordt met sociaal kwetsbare jeugd (Haudenhuyse, Theemboom & Coalter, 2012). Het gaat dus om zowel een vriendschapsrelatie als formele eigenschappen om gedragsverandering te bewerkstelligen (Boonstra & Hermens, 2011).

'Het gaat erom de juiste balans te vinden tussen afstand en nabijheid tot de jongere.'
- *betrokkene similar practice*

In een similar practice wordt benadrukt dat de professionals een natuurlijk leiderschap moeten hebben. Uit meerdere similar practices blijkt het van belang dat de professional zijn autoriteit op een goede manier inzet. Het gaat om het creëren van een veilige omgeving met een heldere structuur, waardoor deelnemers weten wat er van hen verwacht wordt (Hilhorst et al., 2014). In een similar practice blijkt dat de trainers structuur bieden, maar prioriteit geven aan de aanwezigheid van de jongere. Als zij jongeren die zich misdragen wegsturen, bestaat de kans dat ze hen niet meer zien en de jongeren het verkeerde pad op gaan. Dat vinden ze kwalijker dan ongewenst gedrag tijdens een training. Binnen de genoemde structuur is dus enige flexibiliteit nodig. Niet op elke slak hoeft zout te worden gelegd. Maar het is belangrijk dat de professional de structuur en regels voldoende handhaaft. Niet alleen voor de deelnemer die de regels overtreedt, maar zeker ook voor de andere deelnemers.

'Wij geven sturing. Als iets gedaan wordt wat niet kan, bijvoorbeeld iemand uitschelden. En als de scheids het niet ziet dan meteen wisselen. Wij zijn (naam school) en zo doen wij het niet.' - *docent*

Deelnemers zien die twee kanten ook graag terug in hun begeleiders. Ze geven aan dat ze het prettig vinden dat begeleiders structuur bieden, consequent en soms streng zijn. Daardoor weten ze waar ze aan toe zijn. Maar ze willen ook graag dat de trainer en coördinator plezier maken. Bij trainers en coördinatoren staat dit op de vijfde plek van belangrijke eigenschappen (resp. 39% en 31%). Voor docenten staat dit op de negende plaats (30%). Een verklaring uit de groeps gesprekken is dat deelnemers de docent zien als het verlengstuk van school. Dat is de plek waar ze serieus aan het werk moeten en waar ze bijvoorbeeld worden aangesproken op hun afwezigheid.

In een van de similar practices was er sprake van een duidelijke rolverdeling. De organisatie die 'klanteigenaar' is, oftewel de organisatie waaruit de jongere instroomt en die primair verantwoordelijk is, heeft de rol van 'politieagent' en zorgt dus vooral voor structuur. Dit biedt de andere professionals wellicht de ruimte om de eerder genoemde positieve relatie sneller op te bouwen.

Bewustzijn van invloed als rolmodel

Professionals binnen Challengeo10 zijn zich bewust van hun invloed op de jongeren. Ze proberen op tijd te komen, gebruiken geen straattaal en corrigeren normoverschrijdend gedrag. Voor elke wedstrijd maakt de coördinator een kring met alle betrokkenen en benadrukt het belang van respectvol sporten. Na afloop van de wedstrijd blikte de coördinator in dezelfde kring terug op de wedstrijd. Hij of zij geeft aan wat is opgevallen, in sporttechnische maar ook in sociale zin.

*‘Sowieso respect voor de scheids. Als je geen respect hebt voor de scheids, dan ben je gewoon dom bezig.’
- deelnemer zaalvoetbal*

Jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties zien hun coach soms als een opvoeder of als iemand om naar op te kijken. Het gedrag van de coach is dan erg belangrijk, omdat hij of zij een voorbeeldfiguur is (Raskin, 2013). In hun onderzoek naar sportprogramma's over 'sport and conflict', verschaft het programma een omgeving waarin sommige jongens mannelijke voorbeeldrollen kunnen vinden, volwassen worden en sociaal gedrag vertonen (Coalter & Taylor, 2009). Op projectniveau is het van wezenlijk belang dat projectmanagers het projectethos en de aanpak bewaken, ook wanneer ze andere werkzaamheden eraanstaand hebben (Crabbe, 2006). Van Eekeren en Vermeulen (2015) onderscheiden in hun onderzoek naar professionals op de Richard Krajčiek Playgrounds diverse rollen, waaronder het 'rolmodel', waarvoor de professional sportieve, sociale en communicatieve vaardigheden nodig heeft (Van Eekeren & Vermeulen, 2015).

‘Hoe meer positief (de begeleiders zijn), hoe positiever je gaat spelen.’ - deelnemer zaalvoetbal

‘(naam coördinator) is echt een voorbeeld door zijn carrière. Hij is echt goed.’ - deelnemer zaalvoetbal

Geven van complimenten en erkenning

Voor deelnemers aan Challengeo10 is het krijgen van complimenten en erkenning een belangrijke motivator. Deelnemers noemen aandacht van 'de school', 'het publiek' en 'scouts'. Het geven van complimenten staat bij de coördinator en docenten op de vierde plek in het

ideale profiel (resp. 32% en 34%). Bij de trainer staat het op de zesde plek (40%). In de gesprekken benoemen zowel leerlingen, trainers als coördinatoren specifiek het belang van bevestiging door docenten. Dit geldt niet alleen voor de docenten die fungeren als coach, maar ook voor andere docenten op school. Leerlingen fleuren op wanneer een mentor, geïnformeerd door een collega, hen een schouderklopje geeft voor prestaties binnen Challengeo10.

In tegenstelling tot het zaalvoetbal en basketbal heeft de docent bij het dansen en boksen geen rol als coach. Daardoor kiezen docenten minder snel voor aanwezigheid bij deze laatste sporten. Maar ook bij het dansen en boksen blijkt de aanwezigheid van de docent belangrijk. Veel meer dan het coachen gaat het de deelnemers om de aandacht en de erkenning die ze ervaren wanneer een docent de moeite neemt om te komen kijken. Dit hoeft van hen geen hele training of les te zijn, en ook niet per se wekelijks plaats te vinden. Maar een regelmatig teken van oprechte interesse van de docent is hen veel waard. 'Er altijd zijn' staat op nummer vijf van het ideale profiel van een docent (34%).

‘Ik ben ervan overtuigd dat het belangrijk is dat er regelmatig een docent naartoe gaat. Erkenning, dat er iemand staat die erkent dat je het goed doet. Leuk om te laten zien wat je kan, ook al vind je het eng. Dan geef ik ze bewust complimenten en duimen omhoog. Ik liep net langs (een lokaal) en dan staat een jongen stiekem op: 16-1! Ik een, hij vier! Ze gebaren naar me en ik gebaar terug dat ze snel moeten gaan zitten (maar wel met een glimlach).’ - docent

‘En toevallig is dit jaar de laatste paar wedstrijdjes een collega een paar keer komen kijken. Naar een paar examenleerlingen die hij in zijn klas heeft. Je merkt direct dat leerlingen dat heel erg leuk vinden. Je merkt dat de kinderen dan ook naar hem luisteren.’ - docent

‘Ze (docenten) waren ook bij de wedstrijd, dus dat is sowieso superleuk. Dat vonden de meiden ook heel leuk. Hebben jullie de meester gezien? Hij zit daar!, en aan het eind ook aan hem vragen wat hij ervan vond. Ik denk dat dat leuk is voor die kids, dat dat werkt. Niet vanuit controle, maar vanuit support.’ - trainer

De kracht van individuele aandacht en stimuleren van goed gedrag blijkt ook uit het onderzoek naar trainer-kindinteractie. Trainers zorgen ervoor dat ieder kind zich gezien en gewaardeerd voelt (Hilhorst et al., 2014). Uit een similar practice blijkt het soms lastig voor docenten om een positieve benadering te hanteren. Zij zijn volgens een betrokkene niet altijd in staat om de knop om te zetten van 'een schoolse context met veel waarschuwen naar een naschoolse context met aandacht voor ontwikkeling en positieve feedback'.

Creëren van groepsgevoel

Vanuit de similar practices komt de tip om nadrukkelijk in te zetten op het creëren van een groepsgevoel, zodat verschillen tussen leerlingen niet vergroot, maar

juist verkleind worden. Om een groepsgevoel te creëren is aandacht voor groepsdynamica noodzakelijk. Medesporters vervullen een belangrijke rol in het wel of niet verbeteren van het zelfvertrouwen van individuen (Boonstra & Hermens, 2011). De begeleider is verantwoordelijk om in te grijpen wanneer het proces in een groep niet goed verloopt en draagt zorg voor een positieve sportbeleving van ieder kind. Het gelijk verdelen van aandacht is hierbij een voorwaarde (Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012). Op de Playgrounds blijkt dat de aanwezigheid van de sportleiders zorgt voor het doorbreken van het recht van de sterkste, waardoor meisjes meer kans krijgen om gebruik te maken van de faciliteiten (Vermeulen & Verweel, 2012).

Zorgen dat organisatie op orde is

Voor begeleiders in Challengeo10 is een belangrijke coördinerende taak weggelegd. Bij zowel de coördinator als de docent staat het goed regelen van zaken volgens de leerlingen op nummer één, (resp. 58% en 48%). Bij de trainer staat het op nummer twee (62%). Leerlingen lichten toe dat het met name gaat om het organiseren van goede locaties en tijden voor de trainingen en wedstrijden, en het zorgen voor voldoende en goed materiaal.

Betrokken begeleiders zijn veel tijd kwijt aan de organisatie. Ze geven aan dat zaken organisatorisch beter geregeld zijn dan vorig jaar, maar ze besteden alsnog een groot deel van hun tijd aan de organisatie en afstemming met alle andere betrokkenen.

Zorgdragen voor informatie-uitwisseling met andere professionals

De trainers, coördinatoren en docenten geven in het algemeen aan dat ze goed onderling contact hebben, zowel kwalitatief als qua frequentie. Ze zien een verbetering in het contact met de coördinatoren ten opzichte van het vorige schooljaar. Ook over het contact met de projectcoördinatoren vanuit Rotterdam Sportsupport zijn ze veelal tevreden.

'De samenwerking met de coördinator was veel beter dan vorig jaar. Meer structuur in, je wist bij wie je moest zijn voor wat.' - *trainer*

De docent en trainer hebben het minst vaak direct contact met elkaar. Informatie-uitwisseling vindt dan veelal plaats via de coördinator. Als er wel direct contact bestaat tussen het drietal professionals, is dit grotendeels gebaseerd op eigen initiatief. Een aantal professionals geeft aan diverse 'whatsapp-groepjes' te hebben: per sportteam is er dan een whatsapp-groep met daarin de betrokken docent(en), trainer(s) en regelmatig ook de coördinator. Het belang van een goede samenwerking tussen de begeleiders wordt benadrukt in het eerder genoemde project 'Citytrainers'. Een 'warme overdracht' van jongeren tussen professionals is een kritieke succesfactor. De ontstane wisselwerking geeft de professionals meer armslag en expertise (Smits, 2013).

In een andere similar practice organiseerde de coördinerende organisatie bij de start van het project en na drie tot vier maanden een expertmeeting. Hierbij was tevens ruimte voor intervisie. Ook vond er 'training-on-the-job' plaats, waarbij een expert langsging bij de sportuitvoerders en ter plekke tips gaf.

Informatie-uitwisseling over uniformiteit in de boodschap van Challengeo10, verdeling van rollen, wijzigingen rondom trainingen en wedstrijden, aanwezigheid van deelnemers en aandachtspunten tijdens het sporten blijkt van belang.

Uniformiteit boodschap

Een manier waarop de kracht van afstemming tussen professionals naar voren komt, is de uniformiteit in communicatie over en het uitdragen van de waarden van Challengeo10. Deelnemers ervaren in het algemeen dat de professionals dezelfde boodschap uitdragen: het gaat om samen sporten en niet om winnen, je hebt respect voor elkaar en voor het materiaal. Wanneer gevraagd naar de manier waarop deze uitwisseling tussen professionals tot stand komt zegt een docent:

'Ik bedenk het zelf, maar ook met collega's besproken. Dan overleggen we wat we doen met kinderen die geschorst zijn, die doen niet mee en goed gedrag belonen we. De coördinatoren benadrukken de hele tijd dat respect zo belangrijk is. Stem je een beetje non-verbaal op elkaar af. Je bent eigenlijk aan het opvoeden.' - *docent*

Een trainer geeft aan dat dit nog sterker kan door gestructureerde uitwisseling bij de start van het seizoen.

Verdeling rollen

Vanuit een similar practice geeft men het advies om vast te leggen hoe men werkt aan het gedrag van jongeren en daarbij rollen te verdelen. In Challengeo10 ontstaat soms spontaan een rolverdeling. Zo is een docent positief over de actieve rol van de coördinator in het aanspreken van jongeren en spreekt van een ander voordeel:

'De coördinator was ook de 'bad guy', controleert de jongeren wel eens: Je moet er gewoon zijn, waarom heb je je shirt niet aan? Etc. Dan kun jij als docent (trainer) de goede band behouden.' - *trainer*

Wijzigingen trainingen en wedstrijden

Door gebrek aan communicatie tussen docenten en leerlingen, maar ook tussen professionals onderling, komt het bij wedstrijden regelmatig voor dat een tegenstander niet komt opdagen terwijl een team klaarstaat. Soms zijn leerlingen zich niet bewust van hun verwachte aanwezigheid, snappen ze het wedstrijdsschema niet, kunnen ze niet en hebben ze zich niet afgemeld of blijkt de school een uitje te hebben. Meerdere betrokkenen geven aan dat het erg frustrerend is als ze daarvan pas op de hoogte raken wanneer de wedstrijd bijna begint.

'Als een externe coach komt van de vereniging die gaat zitten wachten. Dan vraag ik: Waar is jouw team? Als hij dan zegt: Dat weet ik niet. Dat kan niet.' - *docent*

Afwezigheid en gedrag deelnemers

Bij de teams waar veel uitval is, lijkt het contact tussen trainer en coördinator enerzijds en met de docent anderzijds minder intensief dan bij de teams waar de opkomst redelijk constant is. Vaak blijkt hier geen directe terugkoppeling plaats te vinden van de trainer naar de docent over de aanwezigheid van de leerlingen. Of de trainer geeft het wel door, maar de docent ziet geen tijd of ruimte om in actie te komen. In beide gevallen spreekt de docent de leerling niet aan op zijn of haar afwezigheid.

De coördinatoren reageren verschillend op het niet aanspreken van deze leerlingen door een docent. Waar de ene coördinator actief achter de docent of jongere aan gaat, is de andere coördinator meer afwachtend. Trainers geven aan de leerlingen wel bij de volgende training aan te spreken, als ze er dan tenminste zijn. De taakverdeling rond het aanspreken van afwezige deelnemers is in sommige teams helder, in andere teams ontstaat het organisch. Soms gebeurt het niet. Bij een similar practice is voor de volgende oplossing gekozen. Daar is de organisatie waar vanuit de jongere instroomt de 'klanteigenaar'. Op die manier is er volgens de interventie-eigenaar altijd een organisatie primair verantwoordelijk voor de jonge-

re. Deze klanteigenaar houdt de regie op de jongere en spreekt hem of haar aan indien nodig.

Aandachtspunten trainingen en wedstrijden

Omdat coaches en trainers regelmatig geen direct contact met elkaar hebben, weten coaches in de wedstrijden vaak niet wat trainers hebben behandeld in de trainingen en vice versa. Dit is zo nu en dan frustrerend voor de leerlingen. Ze hebben iets geleerd, maar kunnen het niet toepassen in de wedstrijden, omdat de coach ze corrigeert. Of ze willen graag trainen op iets wat niet goed ging in de wedstrijd, maar de trainer weet er niet van. Een van de docenten geeft dit zelfs als belangrijkste verbeterpunt namens de leerlingen aan:

'Als tip? Belangrijkste punt is zelfde coach als trainer. Afstemming zou al een hoop schelen.' - *docent*

Uit de literatuur en similar practices komt een aantal werkzame mechanismen naar voren, die op dit moment nog geen belangrijk onderdeel van het handelen door professionals in Challenge010 lijken uit te maken. Deze hebben betrekking op de rol van de jongere in het programma en op de rol van ouders.

Jongere regisseur maken van zijn eigen proces

In diverse similar practices blijkt dat de professionals de jongeren stapsgewijs regisseur maken van het eigen ontwikkelproces. Dit draagt bij aan het draagvlak van de jongere voor zijn eigen ontwikkeling. Manieren waarop de similar practices dit vormgeven, zijn bijvoorbeeld door te helpen met het opstellen en naleven van een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP). In dit POP houdt de begeleider de voortgang op competentieontwikkeling samen met de jongere bij. De competenties sluiten aan op de competenties gehanteerd op school. Het doel is om de jongere te laten transformeren: 'van consument, naar producent'.

Ook het overdragen van de regie door het stellen van gerichte vragen en de eigen verantwoordelijkheid stimuleren is een manier om jongeren regisseur te maken van hun eigen proces (Hilhorst et al., 2014). Bij een similar practice waar boksen centraal staat, maken de trainers de groep medeverantwoordelijk voor hun eigen proces.

Daar spreken de trainers met de jongeren gedragsregels af. Als er vervolgens iets voorvalt tijdens de training, dan grijpt de trainer wel in, maar de groep dient corrigerend op te treden. Bij een andere similar practice is het bespreken van de toekomst een aandachtspunt voor trainers.

Een manier om jongeren de regisseur van hun eigen proces te laten zijn is mogelijk door het volgende (potentiële) werkzame mechanisme.

Jongere rol geven in programma

In diverse similar practices krijgen jongeren een rol in het programma. Zo leren ze bijvoorbeeld om zelf training te geven. Op die manier brengt de trainer hen bij hoe het is om verantwoordelijkheid te hebben en daarvoor te handelen. Uit onderzoek naar het programma Citytrainers blijkt dat de doelgroep 12+ beter bereikt is door jongeren enerzijds sportactiviteiten te laten organiseren en anderzijds jongeren voor de georganiseerde sportactiviteiten te werven (Smits, 2013).

Onderhouden van contact met ouders

In diverse similar practices komt het belang van betrokkenheid van ouders naar voren. Betrokkenheid van ouders draagt bij aan betrokkenheid van jongeren. Betrokkenheid komt tot uiting in aanwezigheid. Tegelijkertijd geven vertegenwoordigers van diverse similar practices aan dat het lastig is ouders te betrekken.

Kortom

De profielschetsen van de coördinator, trainer en docent zijn op hoofdlijnen vergelijkbaar. De deelnemers geven aan dat voor de verschillende sporten een soortgelijk gewenst profiel van de professionals is. Er is wel een aantal nuances aan te brengen. Zo lijken de eerder genoemde kenmerken vergelijkbare achtergrond en sekse met name van belang voor trainers en coördinatoren. In het geval van een sterke geloofsovertuiging kan het kenmerk sekse ook voor de docent bepalend zijn. De energie en intrinsieke motivatie zijn voor alle begeleiders van belang, waarbij alleen bij de trainer van belang is dat hij of zij niet te oud is.

Qua professionele competenties dienen alle begeleiders te beschikken over de genoemde pedagogische en organisatorische competenties. De sporttechnische competenties lijken met name van belang voor de trainer en coördinator. Het beoogde handelen ten slotte is voor alle professionals vrijwel identiek. De volgende aanbevelingen zijn te doen: gericht aanleren van competenties, aangaan van duurzame positieve sociale relaties, zorgen voor balans tussen structuur en flexibiliteit, bewustzijn van invloed als rolmodel, geven van complimenten en erkenning, creëren van groepsgevoel, zorgen dat organisatie op orde is, zorgdragen voor informatie-uitwisseling met andere professionals, jongere regisseur maken van zijn eigen proces, jongere rol geven in programma en onderhouden van contact met ouders.

‘De samenwerking met de coördinator was veel beter dan vorig jaar. Meer structuur in, je wist bij wie je moest zijn voor wat.’

5. BETROKKENHEID SCHOLEN EN SPORTAANBIEDERS

De betrokkenheid van scholen en sportaanbieders wordt in dit hoofdstuk beschreven. Deze betrokkenheid is interessant, omdat deze van invloed is op de betrokkenheid van docenten en trainers.

In dit hoofdstuk staat de derde onderzoeksvraag centraal: wat is de betrokkenheid van participerende scholen en sportaanbieders bij Challengeo10?

De betrokkenheid van scholen en sportaanbieders is interessant, omdat deze van invloed is op de betrokkenheid van docenten en trainers. Dit bleken eerder randvoorwaarden voor een succesvolle outcome van het programma (zie hoofdstuk 3). In dit hoofdstuk staan achtereenvolgens de betrokkenheid van scholen en betrokkenheid van sportaanbieders centraal.

5.1 Betrokkenheid scholen

Betrokkenheid van docenten is (deels) afhankelijk van de betrokkenheid van hun management, directie en/of bestuur (vanaf nu: management). Daarom is de betrokkenheid van scholen in deze paragraaf uitgesplitst in de betrokkenheid van docenten en de betrokkenheid van management.

Betrokkenheid docenten

Zoals eerder beschreven, hebben docenten een heel palet aan taken binnen Challengeo10. In de interviews geven ze aan dat ze zo'n 50 uur per team per seizoen nodig hebben om deze taken goed uit te voeren. Docenten – een uitzondering daargelaten – krijgen deze tijd niet (volledig) door de school vergoed. Voor hen betekent deel zijn van Challengeo10 dus dat ze er 'vrije tijd' aan besteden. Ze zijn daartoe tot op zekere hoogte bereid en in staat. Tegelijkertijd geven ze aan dat er grenzen zijn. Naarmate het seizoen vordert, lijken de grenzen steeds dichterbij. Soms zijn ze overschreden. De gevolgen hiervan zijn steeds beter zichtbaar.

'Dans deed ik, in begin heel erg betrokken en daarna gelaten qua tijd en boksen idem dito. Ik was te veel tijd kwijt aan kinderen motiveren, zorgen dat ze aanwezig waren, herinneren aan afspraken. Had ook andere taken en een beetje losgelaten. En nu alleen voetbal.' - *docent*

'Ik kan niet aan dertig dingen tegelijk denken, hele dag lessen draaien, kinderen opvangen, laatkomers, dan kan ik niet ook nog vijf groepen begeleiden.' - *docent*

Zowel docenten zelf, als trainers en coördinatoren benoemen een verminderde betrokkenheid van docenten als verbeterpunt voor het programma. Ze zien de verminderde betrokkenheid als een potentieel risico voor het succes van Challengeo10.

'Challengeo10 leunt op de scholen. De hele leerlingentostroom wordt gecoördineerd op de docent. De school moet zorgen dat de kinderen er staan, op tijd zijn, kleding. Daar schiet je op tekort als je te weinig tijd hebt. Te vaak gaat het mis.' - *docent*

'Het is een succes dat er al veel kinderen meedoen, maar het is pas echt een succes als scholen echt betrokken zouden zijn. Er is maar een school die standaard met de gymleraar komt. Leerlingen regelen het zelf. Er is heel weinig betrokkenheid. Dan ga ik liever naar mijn werk dan dat ik hier kom en er is niemand.' - *trainer*

Een gevolg van deze verminderde betrokkenheid is volgens docenten een worsteling tussen het streven naar kwantiteit en kwaliteit. Kwantiteit in het aantal leerlingen dat instroomt versus kwaliteit van de Challengeo10-beleving zelf. Docenten hebben het idee dat ze onder druk staan om hoge instroomaantallen te realiseren. Daardoor hebben ze bij de start van seizoen 2014-2015 meer leerlingen geworven dan ze qua uren aankonden. Dit heeft tot gevolg dat ze noodgedwongen keuzes hebben moeten maken. Ze hebben niet de ruimte ervaren om achter leerlingen aan te gaan die niet kwamen opdagen en om zelf aanwezig te zijn bij alle sporten waarvan ze coach waren. Dit geldt met name voor het dansen en boksen, aangezien ze de rol van de docent daar minder als minder belangrijk ervaren. Het vorige hoofdstuk heeft uitgewezen dat ze het belang van hun eigen aanwezigheid, ook bij deze sporten, enigszins onderschatten.

Aan het einde van schooljaar 2014-2015 lijken meerdere scholen een keuze te hebben gemaakt. Ze geven aan dat aantallen deelnemers van belang zijn, maar dat het uiteindelijk gaat om de balans tussen aantallen en kwaliteit. Ze zijn er bijna allemaal van overtuigd dat het succes van Challengeo10 niet zit in het aantal deelnemers, maar vooral in de transitie in leerlingen. Meerdere do-

centen kiezen voor minder teams in het nieuwe seizoen, zodat ze netto weer meer uit het programma halen. Ook al druist dit in tegen de doelstellingen die ze ‘van bovenaf’ meekrijgen.

‘Het liefst wil ik honderd leerlingen, maar volgend jaar waarschijnlijk wel weer kleiner. Basketbal is minder gegaan. Omdat ik te gretig was met het aantal teams. Dat kwam ook vanuit Rotterdam Sportsupport, schrijf ze gewoon in.’ - *docent*

‘We gaan meer voor kwaliteit dan kwantiteit. We hadden voorbeelden genoeg. Uit de hand gelopen zonder goede begeleiding. Ze gingen voor groot, groter, grootst, maar daarmee snijd je jezelf in de vingers.’ - *docent*

‘Kleiner uitrollen, durven meer de tijd te geven om de kwaliteit hoog te houden. Druk (...) ligt er en dat snap ik goed, maar daardoor blaas je dingen op. Te graag cijfers en meetbare doelstellingen halen, het is niet altijd allemaal te meten. Terwijl het wel heel zichtbaar is voor betrokkenen. Daarop durven vertrouwen.’ - *docent*

Betrokkenheid management¹³

Docenten noemen verschillende redenen voor hun management, directie en/of bestuur om te participeren in Challenge010. Een veelgehoorde reden is de gezondheid en het welbevinden van kinderen, doordat de verwachting is dat leerlingen meer gaan bewegen vanwege Challenge010. Andere redenen die docenten noemen zijn ‘het kunnen werken aan gedrag’ en ‘het gebruiken van Challenge010 om de school in een goed daglicht te zetten bij open dagen’. Uit een similar practice blijkt dat scholen meedoen, omdat ze het project als middel zien voor een uitstraling als maatschappelijk betrokken onderwijsinstelling.

‘Tussen scholen zijn er verschillende doelstellingen bij Challenge010. Bij ons is het dat de we de leerlingen gedragsmatig beter willen maken door Challenge010 en

voor andere scholen is dat niet zo. Die hebben bij wijze van spreken het doel om de leerlingen te laten sporten zodat ze op dat moment geen winkel gaan beroven, om maar iets te zeggen. Dat is wel verschillend.’ - *docent*

‘Een van de kerndoelen van bewegingsonderwijs is dat leerlingen deel gaan nemen aan bewegingcultuur en daar is dit (= Challenge010) een goed voorbeeld van. Omdat ze buiten school echt deelnemen aan iets. In die zin denk ik dat het te verantwoorden is, als ze bij de directie echt als taakuren worden weggeschreven.’ - *docent*

‘Het (= Challenge010) is wel een selling point van de school. Wij lopen er wel mee te koop bij de open dag. Filmpjes gemaakt bij trainingen, wedstrijden dan, die draaien we af. Groep leerlingen op zo’n lijn. Ouders vinden dat leuk.’ - *docent*

Docenten maken echter ook duidelijk dat scholen nog niet voldoende zien in Challenge010 om een structurele rol te pakken. Het aantal leerlingen dat meedoet, is volgens docenten te weinig voor scholen om Challenge010 te financieren.

‘Als kosten worden overgedragen naar school, dan sterft het een stille dood. Het betreft te weinig leerlingen.’ - *docent*

Ook geven ze aan dat Challenge010 nog niet voldoende duidelijk bijdraagt aan het vervullen van de kerntaken van de scholen zelf.

‘Als Challenge010 bijdraagt aan het verminderen van schooluitval, dan krijg ik bij mijn collega’s aandacht.’ - *docent*

‘Veel verlies, je moet bezuinigen en dan snijden ze het eerst in dingen die buiten school plaatsvinden. Materialen, kerstfeest, uitjes, vervoer. Zodat de rekenlessen door kunnen blijven gaan.’ - *docent*

13 Het belang van de betrokkenheid van het management is gedurende het onderzoek gebleken. Er was geen tijd en ruimte meer beschikbaar om met het management zelf in gesprek te gaan. De onderstaande resultaten zijn gebaseerd op interviews met docenten.

Een docent adviseert:

‘Nu communiceert JSF (jeugdsportfonds) met directie en gymnastiekdocenten en zouden ze met schoolbesturen om tafel moeten zitten. CVO, BOR, MMC, zij moeten het belangrijk vinden. Dan kan het een onderdeel worden van. Ga niet alleen gesprek aan met directeuren, maar ook met bestuur. Ze weten dat meer bewegen tot betere prestaties leidt. We hadden een sportdeelname van 10 procent aan Challengeo10. Misschien zo iets in beeld, als je zoveel investeert, dan heb je zoveel deelname. Misschien dat we volgend jaar nog meer deelnemers krijgen als we per sport een goede begeleider krijgen. Al die testjes, dat weten ze allemaal al. Ze doen het ook niet voor het personeel, extra bewegen etc.’ - *docent*

5.2 Betrokkenheid sportaanbieders

De betrokkenheid van sportaanbieders is onderverdeeld in de betrokkenheid van trainers en de betrokkenheid van de besturen en eigenaren van sportaanbieders, hierna samengevat als ‘management’. Tevens is er aandacht voor het aanbod van sportaanbieders.

Betrokkenheid trainers

De betrokkenheid van trainers van de diverse sporten is in het algemeen goed volgens de deelnemers en professionals. Zij krijgen in principe betaald voor de trainingen die ze verzorgen. Net als docenten besteden zij vaak meer tijd aan Challengeo10 dan aanvankelijk gepland. Dit doen ze vrijwillig; ze vinden het leuk om deel uit te maken van het programma.

Het merendeel van de trainers is zich bewust dat Challengeo10 nastreeft om kinderen structureel te laten sporten. Een aantal aanbieders laat de deelnemers aan Challengeo10 trainen in de eigen sportgelegenheid, om zo de bekendheid met de aanbieder te vergroten. Ook biedt een vereniging gratis reguliere kennismakings-trainingen aan, boven op het aanbod van Challengeo10. Deze aanbieders staan open voor nieuwe aanwas, maar sturen er niet op.

‘Het maakt onze vereniging niet zoveel uit of kinderen (van Challengeo10) lid worden. We willen wel groeien (...). Ik heb geen idee wat de vereniging gaat doen.’

- *trainer*

‘Ik heb ze (deelnemers aan Challengeo10) niet specifiek gevraagd of ze lid willen worden, maar ze hebben mij er wel om gevraagd.’ - *trainer*

‘Waarom we meedoen? Ze willen wel heel graag dat kinderen ergens bewegen. Hoeft niet per se bij ons (sportaanbieder) te zijn, maar het liefst natuurlijk wel.’

- *trainer*

‘Mevrouw, wat is (naam sportaanbieder)?’

- *deelnemer basketbal*

Andere betrokkenen geven aan dat niet de betrokkenheid van de trainers, maar het sportaanbod een beperkende factor is.

Aanbod sportaanbieders

Zowel docenten, leerlingen als enkele trainers en coördinatoren geven aan dat de overgang van Challengeo10 naar de sportaanbieder, met name sportverenigingen, te groot is. Zij zien een aantal beperkingen in het huidige aanbod:

Kloof tussen inhoud en vorm aanbod van Challengeo10 en sportaanbieders

Volgens respondenten is er een kloof tussen de inhoud en vorm van het aanbod van Challengeo10 en het reguliere aanbod van sportaanbieders. Met name docenten en coördinatoren geven aan dat Challengeo10 ‘gelikter’ is dan het aanbod van met name sportverenigingen.

‘Het verschil tussen Challengeo10 en vereniging: de begeleiding, vaak een ouder, niet zoveel kaas gegeten van de sport, minder betrokkenheid. Structuur bij verenigingen is redelijk ouderwets. Bardiensten draaien, kleedkamers schoonmaken. Wat er bij deze leerlingen totaal niet in zit. Challengeo10 is zo gelikt allemaal, met die filmpjes, de website, je krijgt trainingen van topsporters. Het succes van Challengeo10 is ook zijn risico op overgang. De overgang is lastig te maken.’ - *docent*

Leerlingen vinden het reguliere aanbod minder aantrekkelijk dan het aanbod van Challenge010:

'Het is niet leuk om verplicht op zaterdag vroeg op te staan en wedstrijd te spelen.' - *deelnemer zaalvoetbal*

'Ik denk dat een kind zich niet voor het leven lang meldt bij een club en daar zijn ziel en zaligheid vindt. Het is geen lifestyle meer. Flits, flits, vanalles. Hij wil wel actief zijn, maar niet gebonden.' - *docent*

'De kinderen krijgen ook voldoende mogelijkheden om betrokken te worden bij de vereniging, bijvoorbeeld door een wedstrijd van het eerste elftal te kijken, maar dat is denk ik een brug te ver voor ze. Op vrijdagavond na 20 uur nog een wedstrijd kijken is dan te veel van het goede.' - *docent*

Sportaanbieders geven regelmatig aan dat deelnemers aan Challenge010 kunnen instromen in het reguliere aanbod. Het is in het algemeen niet mogelijk om als groep in te stromen bij verenigingen en stichtingen. Deelnemers geven juist aan graag samen met andere Challenge010 deelnemers in te stromen bij een aanbieder.

'Ik wil alleen lid worden met hen. Anders is het een beetje emo. Dan ben je alleen zonder vriendin. Dan durf je niks.' - *deelnemster dans*

'Ja, ik wil graag met hen in het team blijven.'
- *deelnemer basketbal*

Sportverenigingen hebben te weinig plek

Er is een vereniging die een prominente plaats inneemt in Challenge010 en die tegelijkertijd weinig plek lijkt te hebben om deelnemers structureel lid te laten worden. Deze vereniging heeft één jeugd- en één talententeam. In deze teams is plaats voor slechts enkele spelers. Alleen de beste deelnemers aan Challenge010 worden uitgenodigd om mee te trainen. Bij andere verenigingen en stichtingen is meer ruimte.

'Het gaat om het percentage nieuwe leden. Maar dan moet de vereniging wel erop ingesteld zijn. Hoe wil je dat dan gaan doen? Het gaat niet altijd maar om het aantal poppetjes. Ga je inzetten op 1100 kinderen die te-leurgesteld raken omdat ze er geen lid kunnen of willen worden?' - *coördinator*

Andere aanbieders hebben wel ruimte in de teams, maar vaak geen teams op het niveau van de leerlingen. Leerlingen geven dan aan het (te) spannend te vinden om 'met de grote jongens' mee te doen.

Financiële drempel

De commerciële aanbieders geven aan aanbod te kunnen bieden dat aansluit op het aanbod van Challenge010. Echter is de financiële drempel te groot volgens hen.

'Ik kan mijn hoofd breken over het tarief voor Challenge010. Je bent het vijfvoudige kwijt in een commerciële setting. Hoe realistisch is de verwachting die je wekt met 65 euro per jaar?' - *sportaanbieder*

Docenten zien deze 65 euro overigens juist als positief. Zij plaatsen Challenge010 bewust naast het reguliere sportaanbod:

'Wij zijn er niet mee bezig geweest om de leerlingen op een sportvereniging te krijgen. Ik snap dat het voor andere verenigingen misschien wel de doelstelling is, maar ik denk juist dat Challenge010 een mooi alternatief is voor ouders die het lidmaatschap bij een sportvereniging niet kunnen betalen of voor kinderen waarbij het vanuit thuis niet gestimuleerd wordt om bij een sportvereniging te gaan en te blijven. Ik vind dit meer een alternatief voor een lidmaatschap dan dat het echt toe leidt naar een sportvereniging.' - *docent*

Betrokkenheid management¹⁴

De betrokkenheid van het management van sportaanbieders is in het algemeen laag. Diverse trainers geven aan dat het bestuur van hun vereniging geen duidelijke visie heeft op hun bijdrage aan Challenge010. Deelne-

14 Het belang van de betrokkenheid van het management is gedurende het onderzoek gebleken. Er was geen tijd en ruimte meer beschikbaar om met het management zelf in gesprek te gaan. De onderstaande resultaten zijn gebaseerd op interviews met trainers en coördinatoren.

mers zijn welkom om in te stromen, maar ze bieden geen apart aanbod aan. Commerciële sportaanbieders staan hier wisselend in. Een aanbieder zegt dat Challengeo een mogelijkheid is om maatschappelijke betrokkenheid te tonen. Het aanpassen van het reguliere aanbod is geen optie. Een andere commerciële aanbieder is graag bereid om aanbod op maat te leveren. Dit laatste is een proces in ontwikkeling, waarvoor nadere afstemming met Rotterdam Sportsupport nodig is.

Uit een similar practice blijkt een 'no cure no pay'-regeling met sportaanbieders te zijn gemaakt. Wanneer er minder dan 70 procent sportdeelname is van de jongeren, krijgen deze sportaanbieders niet betaald. Mogelijk stimuleert dit de sportaanbieder om nadrukkelijker in te zetten op de aanwezigheid van de jongeren.

6. **CONCLUSIE**

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste conclusies van het onderzoek en uitdagingen voor Challenge010

In dit hoofdstuk vatten we de antwoorden op de drie vragen van dit onderzoek samen. Paragraaf 6.1 geeft antwoord op de vraag 'In hoeverre ervaren betrokken professionals en deelnemers ontwikkeling in de effecten en werkzame mechanismen van Challengeo10 in het schooljaar 2014-2015 ten opzichte van het seizoen 2013-2014?'. Paragraaf 6.2 geeft antwoord op de vraag 'Welke kenmerken, competenties en handelen van professionals zijn te onderscheiden die de impact van Challengeo10 vergroten?' en paragraaf 6.3 gaat in op de vraag 'Wat is de betrokkenheid van deelnemende scholen en sportaanbieders bij Challengeo10?' Tot slot trekken we algemene conclusies over de werking van Challengeo10 en de uitdagingen voor de nabije toekomst.

6.1 Effecten en werkzame mechanismen van Challengeo10

Aan Challengeo10 doen in het schooljaar 2014-2015 44 procent meer leerlingen mee dan in 2013-2014. Net als vorig jaar komt meer dan helft van de deelnemers uit het vmbo – normaliter een moeilijk te bereiken groep leerlingen. De doelstelling om 70 procent van de deelnemers te laten bestaan uit niet-leden van sportverenigingen is dit seizoen wel gehaald, in tegenstelling tot het vorige schooljaar. Het heeft er wel alle schijn van dat van de 802 deelnemers aan het einde van het schooljaar zo'n 200 deelnemers hebben afgehaakt.

De maatschappelijke opbrengsten van Challengeo10 zijn in 2014-2015 nagenoeg gelijk aan die in 2013-2014. In termen van (intermediate) outcomes en impact is het effect van Challengeo10 het meest direct aan te tonen op het niveau van plezier, beter worden in de sport, sportief actief zijn, verbeterde sociale vaardigheden, beter communiceren, respect, zelfvertrouwen en discipline. Deze (intermediate) outcomes dienen uiteindelijk te leiden tot structurele sportparticipatie en gedragsverbetering, maar die relatie is nog niet direct te leggen.

Challengeo10 heeft dit seizoen vooruitgang geboekt in het stimuleren van deelnemers om lid te worden van een sportvereniging. Echter, het is niet vanzelfsprekend dat leerlingen na hun deelname aan Challengeo10 daadwerkelijk lid worden van een sportvereniging. Het overgrote deel van de deelnemers geeft aan dat hun sociaal gedrag buiten het programma om niet sterk veranderd is sinds hun deelname aan Challengeo10. Een verband tussen be-

tere schoolprestaties en deelname aan Challengeo10 is moeilijk aantoonbaar en tijdens Challengeo10 wordt niet expliciet aandacht besteed aan het 'beter leren' tijdens andere lessen.

Daarmee is Challengeo10 in het schooljaar 2014-2015 nog steeds vooral een goede basis voor gedragsverandering en structurele sportdeelname via toeleiding naar sportaanbieders, waarbij dit laatste vooral tot uiting komt in een kennismaking met een sportaanbieder.

6.2 Profiel van professionals

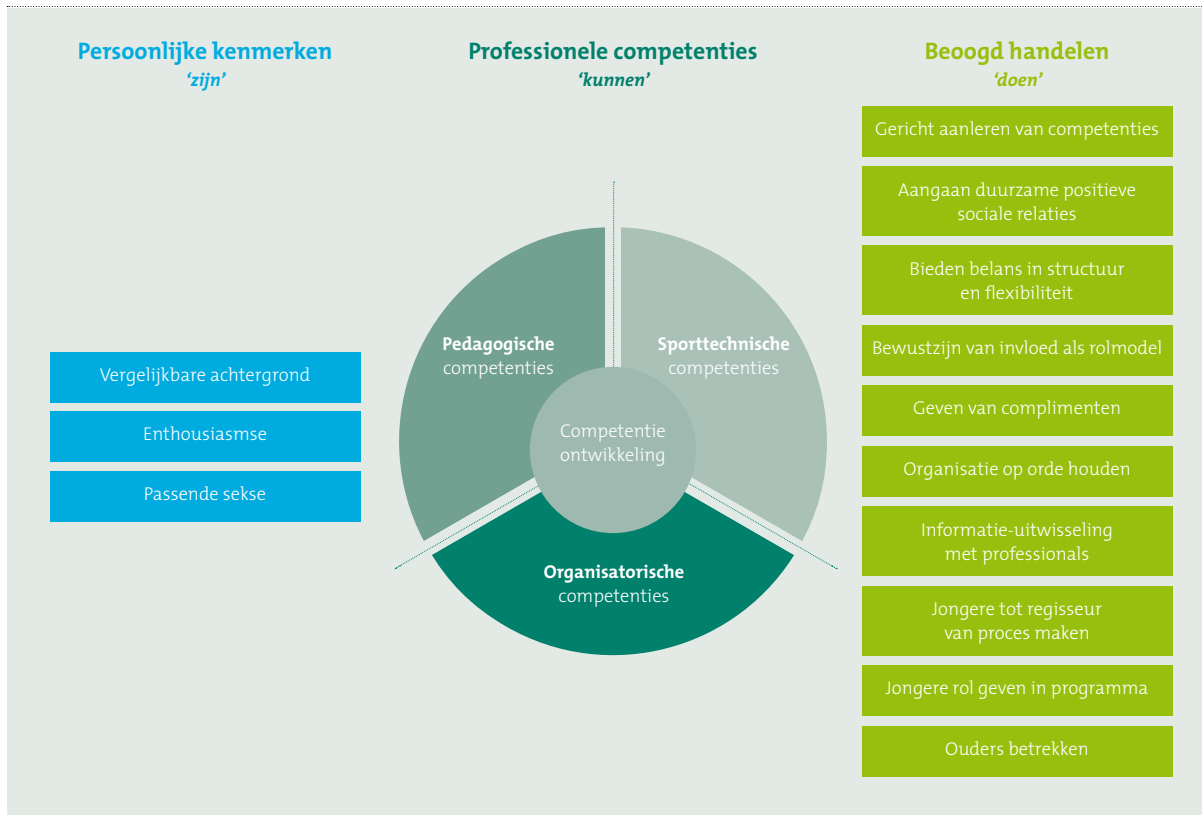
De profielschets van professionals van Challengeo10 bevat kenmerken, competenties en handelen, die gezamenlijk het gedrag, de attitude en het bewustzijn van de jongere lijken te beïnvloeden. Idealiter, op basis van de specifieke context en ervaringen in vergelijkbare programma's, voldoen professionals binnen Challengeo10 aan de volgende kenmerken: een vergelijkbare achtergrond als de doelgroep is van belang voor de coördinatoren en trainers, omdat het bijdraagt aan identificatie. Het uitstralen van enthousiasme en energie is van belang voor alle professionals. Respondenten zien intrinsieke motivatie als vereiste. Alleen voor trainers is van belang dat ze een leeftijd hebben waardoor jongeren tegen hen kunnen opkijken en zich tegelijkertijd in hen kunnen herkennen. Er is een voorkeur voor een trainer in de eigen sekse en als geloofsovertuiging meespeelt, ook voor de docent en coördinator.

De belangrijkste competenties voor begeleiders zijn van pedagogische, sporttechnische en organisatorische aard, inclusief sociale, emotionele en communicatieve vaardigheden.

Wat het handelen van professionals in programma's als Challengeo10 betreft lijken de volgende interventies effectief: professionals in programma's als Challengeo10 focussen op het gericht aanleren van competenties, het aangaan van duurzame positieve sociale relaties, het bieden van balans in structuur en flexibiliteit, het bewustzijn van hun invloed als rolmodel, het geven van complimenten, het op orde houden van de organisatie, zorgdragen voor informatie-uitwisseling met andere professionals, de jongere tot regisseur van zijn of haar eigen proces maken, de jongere een rol geven in het programma en het betrekken van de ouders.

Samengevat ziet de profielschets van de professional van Challenge010 er als volgt uit:

Figuur 6.1. Profielschets professionals

6.3 Betrokkenheid scholen en sportaanbieders

De betrokkenheid van docenten lijkt af te nemen gedurende het schooljaar 2014-2015. Als hoofdreden geven docenten aan dat ze onvoldoende tijd tot hun beschikking hebben. Een gevolg van de kwantitatieve groei is dat docenten worstelen met het realiseren van de kwalitatieve doelstellingen van het programma.

Een belangrijke voorwaarde voor betrokkenheid van docenten is de betrokkenheid van hun management/directie en/of bestuur. Volgens docenten ziet de school Challenge010 voornamelijk als een leuk programma voor leerlingen, dat tevens bijdraagt aan gezondheid. Docenten verwachten niet dat hun school in de toekomst een grotere rol wil innemen in het programma, vanwege de beperkte deelnemersaantallen en onvol-

doende inzicht in het bijdragen van Challenge010 aan het vervullen van de kerntaken van de school.

Deelnemers en andere professionals zien in het algemeen een grote betrokkenheid van trainers. Dit geldt met name voor de sportlessen zelf. Trainers zijn niet specifiek gericht op het creëren van doorstroom naar het reguliere aanbod. Het aanbod van de sportaanbieders blijkt onvoldoende om een soepele doorstroom naar structureel lidmaatschap te faciliteren. Er lijkt een (te) grote kloof te zijn in de inhoud en vorm van het aanbod van Challenge010 en het reguliere aanbod. Ook is er een financiële drempel en is er (te) weinig plek bij sommige aanbieders. De betrokkenheid van het de bestuurders en/of eigenaars van sportaanbieders verschilt, waarbij in het algemeen de betrokkenheid van commerciële aanbieders het grootst lijkt. Om scholen en sportaanbieders meer te betrekken lijkt een stevige investering nodig.

6.4 Uitdagingen

Challengeo10 biedt de deelnemers een laagdrempelige mogelijkheid om te sporten, iets wat niet vanzelfsprekend is voor de doelgroep. Daarnaast bieden de betrokken professionals een pedagogisch, sporttechnisch en organisatorisch kader van hoog niveau. De deelnemers worden intensief begeleid en krijgen veel persoonlijke aandacht waarvan de deelnemers zelf ook aangeven dit erg prettig te vinden. Het is een uitdaging om deze cruciale ingrediënten van Challengeo10 vast te houden. Daartoe staat het programma voor een aantal uitdagingen.

Een eerste uitdaging betreft het houden van de balans tussen groei van het programma en de kwaliteit van de uitvoering. De wens om van Challengeo10 een zo groot mogelijk programma te maken in Rotterdam is begrijpelijk en dit heeft, ondanks de groei, nog niet geleid tot verlies van kwaliteit. Desondanks geven docenten aan dat zij met de huidige groei van Challengeo10 tegen hun grenzen aan lopen. De betrokkenheid van sportaanbieders blijft vooralsnog vooral beperkt in de vorm van inzet door een trainer, maar dit zal niet voldoende zijn alle deelnemers lid te laten worden van sportverenigingen of sportscholen. De betrokkenheid van voldoende en goede professionals bij Challengeo10 is van wezenlijk belang om te 'sturen' op het realiseren van de doelstellingen van het programma. De professionals dienen gefaciliteerd te worden of te kunnen blijven worden, zodat de kwaliteit en de capaciteit van de begeleiding gewaarborgd blijft. Het is zeer de vraag of in de huidige omstandigheden scholen en sportaanbieders daartoe in staat, dan wel bereid zijn.

Een tweede uitdaging betreft de balans tussen vrijheid en sturing richting de professionals. Opvallend is dat in de huidige situatie de professionals de kwaliteit weten te waarborgen zonder dat ze duidelijke afstemming ervaren over regels voor en verwachtingen jegens hen vanuit Rotterdam Sportsupport. De professionals oefenen invloed uit op de doelgroep vanuit de eigen achtergrond en expertise. Er zijn in hun beleving niet altijd uniforme richtlijnen of regels. Tot op zekere hoogte is het goed en terecht vertrouwen te hebben in het 'zijn', 'kunnen' en 'handelen' van de professionals, maar het geven van richting aan hun functioneren en het sturen op de doelstellingen van Challengeo10 lijkt extra aandacht te behoeven in de huidige organisatie van Challengeo10.

Een derde uitdaging betreft het aandacht schenken aan de verschillende doelstellingen van het programma. De professionals besteden voldoende aandacht aan het voorkomen van normoverschrijdend gedrag. Wat het toeleiden naar sportaanbieders betreft zijn de randvoorwaarden nog onvoldoende ingevuld in de huidige vorm van Challengeo10. Het is daarbij de vraag of de huidige opzet van Challengeo10 niet een te groot contrast vormt met het sporten in een 'traditionele' verenigingsstructuur: sporten direct na schooltijd, met je vrienden van school en de docent als coach, training krijgen van toppers en de betrokkenheid van rolmodellen is niet iets wat door een reguliere sportvereniging eenvoudig kan worden aangeboden.

7. AANBEVELINGEN

Er worden aanbevelingen gedaan op het niveau van de dagelijkse organisatie, voor professionals en voor de lange termijn van Challenge010.

7.1 Aanbevelingen voor de dagelijkse organisatie

De aanbevelingen voor de dagelijkse organisatie zijn, in willekeurige volgorde:

Besteed aandacht aan status op school

Deelnemers aan Challengeo10 zien zichzelf als ambassadeurs van de school. Het valt aan te bevelen deze leerlingen letterlijk en figuurlijk in de 'spot-lights' te zetten door in de communicatie-uitingen van school ruchtbaarheid te geven aan Challengeo10; in de nieuwsbrief, op de Facebook pagina en op de tv's in de school. Het is aan de docenten om dit op te pakken, maar zij kunnen hierin ondersteund worden door de coördinatoren of de deelnemers zelf. De content voor de communicatie dient namelijk bij voorkeur niet (volledig) door de docenten te worden vergaard, dat zou hen te veel belasten.

Extra status creëren kan plaatsvinden door tijdens de selectie van Challengeo10 te benadrukken dat het bij deelname aan Challengeo10 gaat om de kans de school te vertegenwoordigen in een stadsbrede schoolsportcompetitie. Dit is een andere insteek dan dat het een leuke mogelijkheid is om eens een nieuwe sport te proberen.

Hoe groter de status van Challengeo10 op de deelnemende scholen, des te groter is de kracht van het 'ruilmiddel' Challengeo10 dat docenten kunnen toepassen om invloed uit te oefenen op de doelgroep.

Creëer duidelijke verwachtingen en regels

Het ontbreken van een duidelijke overzicht van verwachtingen en regels is een gemis. Het afgelopen seizoen van Challengeo10 is het diverse malen voorgekomen dat deelnemers, trainers of docenten niet kwamen opdagen bij trainingen of wedstrijden. Door het opstellen van bijvoorbeeld 'de tien regels van Challengeo10' kan bijgedragen worden aan het ontwikkelen en versterken van gewenst gedrag in het programma. Bijvoorbeeld dat deelnemers te allen tijde deelnemen aan het programma en als dit niet mogelijk is, zij dit aangeven aan trainers of docenten. De 10 regels van Challengeo10

dienen duidelijkheid te scheppen voor de deelnemers wat zij wel en niet mogen doen en kunnen de betrokken professionals helpen om deze regels te hanteren.

Overigens is het ook raadzaam nader te inventariseren of verwachtingen en regels aan professionals zelf voldoende duidelijk zijn. Bij duidelijke regels is bijvoorbeeld mogelijk de kans kleiner dat een docent niet op de hoogte is dat hij/zij (af en toe) aanwezig moet zijn bij trainingen en/of wedstrijden om contact te hebben met de doelgroep en eventueel invloed uit te kunnen oefenen.

Zorg voor voldoende trainingen op de juiste locatie

Parallel aan aandacht besteden aan de status op school is het van belang dat Challengeo10 een serieus sportprogramma is en blijft. Bokslessen dienen bij voorkeur plaats te vinden in een boksschool, zaalvoetbaltrainingen in een zaal die groot genoeg is, basketbal met de baskets op de juiste hoogte en in een 3-tegen-3-variant en dansen in een zaal met goede muziek 'met een lekkere bass' en in een ruimte met spiegels. Alleen op deze manier kan Challengeo10 door de deelnemers serieus genomen worden.

Als de juiste locaties zijn gevonden is het van belang om voldoende trainingen aan te bieden. Dat vereist ten eerste voldoende trainers (zie ook paragraaf 7.2), maar ten tweede een ander systeem voor het aantal trainingen. Het huidige systeem waarin het aantal trainingen afhankelijk is van de grootte van het team is begrijpelijk gezien het kostenplaatje, maar lastig uit te leggen aan de deelnemers op het moment dat zij in een heel seizoen (zeven maanden) maar recht hebben op vijf trainingen. Het is wellicht een mogelijkheid om oud-deelnemers trainingen te laten geven, of aan sportverenigingen te vragen of zij meer trainingen kunnen aanbieden tegen dezelfde kostprijs. Wellicht kunnen stagiaires van relevante mbo- of hbo-opleidingen ook een rol spelen. Dit gebeurt ook bij een similar practice. Hierbij geeft de vertegenwoordiger wel aan dat voor studenten de eigen leerdoelstelling leidend is en dat die mogelijk niet 100 procent aansluit op de doelstelling van de organisatie.

7.2 Aanbevelingen ten aanzien van professionals

De aanbevelingen ten aanzien van professionals zijn, in willekeurige volgorde:

Gebruik profiel professionals als leidraad

Het valt aan te bevelen de kans op positieve interactie met de jongeren te vergroten door het profiel van professionals als leidraad te gebruiken bij het vervolg van Challenge010. Door het profiel te delen met de professionals werkzaam binnen Challenge010 kunnen de opgedane inzichten bijdragen aan een grotere impact van Challenge010. Te denken valt aan een interactieve bijeenkomst bij de start van schooljaar 2015-2016, waar het profiel gepresenteerd wordt en in interactie verdieping krijgt. Ook kan het profiel dienen als leidraad bij de selectie van nieuwe professionals, als houvast bij intervisie, bijscholing en uitwisseling met similar practices.

Vergemakkelijk in- en externe communicatie

Professionals zijn veel tijd kwijt aan communicatie over organisatorische kwesties. Denk aan communicatie over gewijzigde trainings- en wedstrijdschema's met elkaar en met deelnemers, het afstemmen met elkaar over aanwezigheid van deelnemers, over uitslagen en sporttechnische en tactische aandachtspunten. Dit zijn allemaal punten die, als het niet goed gaat, direct van negatieve invloed zijn op de motivatie van de jongeren. Zeker de afstemming over aanwezigheid van deelnemers is cruciaal gebleken.

Communicatie tussen professionals is een voorwaarde voor een succesvolle uitvoering van Challenge010, maar communicatie kost tijd. Dat is nu juist wat professionals, met name docenten, aangeven te weinig te hebben. Vergemakkelijking van communicatie is daarom een voor de hand liggende aanbeveling.

Te denken valt aan een verkenning van een 'Challenge010-app', waarin bijvoorbeeld alle belangrijke informatie zoals trainings- en wedstrijdschema's voor alle betrokkenen – dus ook deelnemers – altijd up-to-date en beschikbaar is. Ook kunnen professionals hierin de deelname van leerlingen registreren, zodat andere be-

geleiders op elk gewenst moment kunnen checken wat de status van een deelnemer is. Op die manier zijn er geen telefoontjes of appjes meer nodig. Naast een tijdvoordeel voor de begeleiders en het voorkomen van misverstanden heeft de app een ander voordeel. Via de app kunnen wedstrijdverslagen en foto's gedeeld worden met alle andere geïnteresseerden. Denk aan ouders, niet deelnemende leerlingen en docenten. Gezien het belang van deze groepen in het kader van hun rol in werkzame mechanismen als de status van Challenge010 en het geven van complimenten en erkenning, kan de impact van Challenge010 zo tot grotere hoogten stijgen.

Geef professionals een prominere rol

Uit dit onderzoek is opnieuw de waarde van de betrokken professionals gebleken. Een aanbeveling is om hen nadrukkelijker te betrekken bij de ontwikkeling en inrichting van Challenge010. Niet alleen maakt de organisatie op deze manier gebruik van de expertise en ervaring van degenen die 'het dichtst op het vuur zitten', ook kan het de betrokkenheid en het draagvlak onder deze professionals (verder) vergroten.

7.3 Aanbevelingen voor de langere termijn

Challenge010 heeft als doelstelling een duurzaam effect te sorteren. Daarom is het van belang na te denken over de toekomst van het programma. Hierna volgen enkele aanbevelingen die bijdragen aan een toekomst waar Challenge010 impact blijft behouden.

Maak bewuste keuzes rondom strategie in relatie tot doelstellingen

Het gros van de betrokken docenten geeft aan momenteel een bijdrage aan Challenge010 te leveren in eigen tijd. Daarbij zegt een groot deel de aantallen deelnemers en teams van dit jaar in het komende jaar niet te kunnen en willen evenaren. Ook al gaat het in tegen richtlijnen vanuit de projectorganisatie. Docenten vinden de weegschaal nu te veel doorslaan richting kwantiteit, waardoor ze de kwaliteit niet meer kunnen waarborgen. Dit signaal is aanleiding om aan te bevelen een bewuste keuze te maken in de beoogde deelnemersaantallen versus (het faciliteren van) docentbetrokkenheid.

Onderzoek de (potentiële) baten van Challengeo10 voor scholen

Het belang van betrokkenheid van docenten is in dit onderzoek wederom aangetoond. Ook blijkt dat deze betrokkenheid regelmatig ongewild laag is of niet op de lange termijn houdbaar is. Om een solide fundament voor Challengeo10 te leggen zal de docent meer tijd moeten kunnen besteden aan Challengeo10. De beslissing hierover ligt uiteraard bij de scholen. De vraag is of scholen voldoende meerwaarde ervaren om deze uitbreiding door te voeren. Deelname aan het programma lijkt voordelen voor de scholen op te leveren, maar tegelijkertijd geven docenten aan dat de aantallen leerlingen die deelnemen te laag zijn voor scholen om er echt profijt van te hebben. Dit leidt tot de aanbeveling om extra aandacht te besteden aan het perspectief van de scholen. Het is zaak erachter te komen wat hen beweegt om al dan niet te investeren in Challengeo10. Inzicht in (potentiële) baten van Challengeo10 voor scholen kan vervolgens leiden tot een passende kosten-/batenanalyse, bijvoorbeeld in de vorm van een (value of business)case.

Onderzoek opties structurele sportdeelname

Een van de primaire doelstellingen van Challengeo10 is het bevorderen van structurele sportparticipatie. Dikwijls wordt direct de link met lidmaatschap van een sportvereniging gelegd. Nu zijn alle deelnemers automatisch lid van een sportvereniging wanneer ze aan Challengeo10 meedoen. Het is echter de vraag wat er gebeurt met hun sportparticipatie wanneer ze niet langer deelnemen aan Challengeo10.

Uit het onderzoek blijkt dat drie strategieën mogelijk zijn om de kans op structurele sportdeelname te vergroten:

1. Verklein de kloof tussen het aanbod van Challengeo10 en het huidige reguliere aanbod van de betrokken sportaanbieders. Hierbij is een aantal mogelijkheden genoemd: laat deelnemers aan Challengeo10 in een vroeg stadium 'wennen' aan de sportaanbieder door ze op locatie te laten trainen, uit te nodigen voor events van de aanbieder, gratis kennismakingslessen aan te bieden. Andere mogelijkheden zijn: ruimte bieden aan een heel of gecombineerd Challengeo10

team, lessen vlak na schooltijd geven, andere vormen van lidmaatschap en bijbehorende contributie aanbieden. Daarnaast lijkt het raadzaam commerciële aanbieders een kans te geven om passend vervolgaanbod te bieden.

2. Indien de huidige betrokken sportaanbieders geen mogelijkheid zien om de kloof te verkleinen dan is de aanbeveling om andere sportaanbieders te benaderen. Als zij wel ruimte en passend aanbod hebben dan is het de overweging waard om hen een rol in het programma te geven. Bijvoorbeeld door ook trainers te leveren, of door hen de mogelijkheid te geven zich te presenteren aan de deelnemers.
3. Een derde optie is een idee van een andere orde. Deelnemers geven aan dat zij het liefst blijven sporten via de opzet van Challengeo10. De intensiteit en frequentie van de trainingen en wedstrijden mag wat hoger en de locaties in sommige gevallen wat beter, maar de scholencompetitie is een succesfactor. De vraag rijst of het mogelijk is een structurele scholencompetitie op te zetten. Daar zijn uiteraard middelen voor nodig, onder meer voor voldoende mankracht. Voor wat betreft dit laatste is het de moeite waard te verkennen welke rol jongeren zelf kunnen oppakken in het succesvol vormgeven van Challengeo10. Hierbij kan onder andere het Scholarshipprogramma van de Richard Krajicek Foundation als inspiratie dienen. Bijna de helft van de jongeren ziet een rol voor zichzelf weggelegd in het programma en ruim een derde weet het niet. De aanbeveling is om te onderzoeken hoe deze rol vorm kan krijgen.

Niet alleen de huidige deelnemers aan Challengeo10 zijn een potentiële doelgroep om het programma verder vorm te geven. Juist ook leerlingen die mogelijk weinig affiniteit hebben met sport, maar wel met Challengeo10 in het algemeen, kunnen taken uitvoeren in de organisatie. Zo komt de status en allure van Challengeo10 een bredere doelgroep ten goede. Dit maakt het wellicht ook aantrekkelijker voor scholen om een structurele of grotere inzet voor Challengeo10 te realiseren. Challengeo10 heeft dan de potentie een netwerk te worden, waarin leerlingen en professionals op diverse manieren een bijdrage leveren aan een positieve invloed op het eigen en elkaars leven.

Literatuur

- Boonstra, N., Gilsing, R., Hermens, N. & Marissing, E. van (2010). *Sporten, geen probleem: Een onderzoek naar het bevorderen van sportdeelname van jeugdigen met gedragsproblemen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Boonstra, N. & Hermens, N. (2011). *Sportieve kansen met de WMO: Over de inzet van sport voor burgerparticipatie, sociale samenhang en preventief jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Bredemeier, B. & Shields, D. (2006). 'Sports and character development'. In: *Research Digest*, 7, 1. Verkregen op 15 maart 2015 via www.presidentschallenge.org.
- Coaching Corps. (2013a, 19 augustus). 'Game changes'. Gedownload op 10 november 2013, van www.coachingcorps.org.
- Coaching Corps. (2013b, 16 oktober). 'Positive behavior management: prevention'. Gedownload op 10 november 2013, van www.coachingcorps.org.
- Coakley, J. (2011). 'Youth sports: What counts as "positive development"?'. In: *J Sport Soc Iss* 2011, 35(3): p. 306-324.
- Coalter, F. & Taylor, J. (2009). *Sport and conflict, a report on monitoring and evaluation*: Prepared for Comic Relief. Stirling: University of Stirling.
- Crabbe, T. (2006). *Knowing the scores. Positive Futures Case Study Research: Final Report*. Swindon: Positive Futures Team and Crime Concern.
- Eekeren, F. van, Dijk, B., Vijver, A. van de (2014). *Eén jaar Challenge010: resultaten en werkzame mechanismen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Eekeren, F. van, Ter Horst, K. & Fictorie, D. (2013). *The potential value and next steps*. 's-Hertogenbosch: NSA International, KNVB, Right To Play Netherlands.
- Eekeren, F. van & Vermeulen, J. (2015). *Sport for Development as service delivery: value creation through moments of truth*. Proceedings of 2nd international symposium Development through sport. Tokyo/Kanoya: NIFS.
- Elling, A. & Wisse, E., (2010). *Beloften van vechtsport*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Greeff, J. de, W., Hartman, E., Mullender-Wijnsma, M. J., Bosker, R., Doolaard, S. & Visscher, C. (2014). 'Physical fitness and academic performance in primary school children with and without a social disadvantage'. In: *Health Education Research*, 29, 5, p. 853-860.
- Hartmann, D. & Kwauk, C. (2011). 'Sport and development: An overview, critique, and reconstruction'. In: *J Sport Soc Iss* 2011, 35 (3): p. 284-305.
- Haudenhuyse, R., Theeboom, M. & Coalter, F. (2012). 'The potential of sports-based social interventions for vulnerable youth: implications for sport coaches and youth workers'. In: *Journal of Youth Studies*, 15 (4), p. 437-454.
- Hilhorst, J., Schipper-van Veldhoven, N., Jacobs, F., Theeboom, M. & Steenbergen, J. (2014). *Trainer-kind INTERACTIE: Onderzoek naar het gedrag van trainer/coaches en de betekenis ervan voor de ontwikkeling van kinderen in de georganiseerde sport*. 's Hertogenbosch: Blackboxpublishers.
- Lub, V. (2013). 'Wijkenbeleid is te vaak symbolisch'. Dossier interventies buurtleefbaarheid. Verkregen op 15 maart 2015 van <http://www.socialevraagstukken.nl/>.
- Lyras, A. & Welty Peachey, J. (2011). 'Integrating sport-for-development theory and praxis'. In: *Sport Management Review* 2011, 14(4): p. 311-326.
- Nederlands Jeugd Instituut (2015). 'A202: Opstandig gedrag en/of antisociaal gedrag'. Verkregen op 28 januari 2015 van <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Classificatie-Jeugdproblemen/A202-Opstandig-gedrag-en-of-antisociaal-gedrag>.

Normann, R. (1991). *Service management: Strategy and Coachship in Service Business*. New Jersey: John Wiley & Sons Ltd, Hoboken.

Raskin, J. (2013). *Jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties over hun sportvereniging* (masterscriptie). Brussel: Agogische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel..

Rosewater, A. (2009). *Learning to play and playing to learn, Organized Sports and Educational Outcomes*. Oakland: Team-Up for Youth.

Rutten, E., Stams, G., Biesta, G., Schuengel, C., Dirks, E. & Hoeksma, J. (2007). 'The Contribution of Organized Youth Sport to Antisocial and Prosocial Behavior in Adolescent Athletes'. In: *Youth Adolescence*, 36, p. 255-264.

Smits, F. (2013). *Citytrainers: sportieve kracht voor de stad: Sportactiviteiten voor en door jongeren*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Sport & Society, Mulier Instituut.

Spaaij, R. (2009). 'Sport as a Vehicle for Social Mobility and Regulation of Disadvantaged Urban Youth: Lessons from Rotterdam (sport steward programme)'. In: *International Review for the Sociology of Sport*, 44 (2-3), p. 247-264.

Theeboom, M. & Nols, Z. (2014). *Sport-plus en de stad. Grootstedelijke praktijken in Europa rond het gebruik van sport voor sociale doeleinden*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel – Onderzoeksgroep Sport & Society.

TNO (2013). 'Monitor Convenant Gezond Gewicht 2013'. Geraadpleegd via: http://www.convenantgezondgewicht.nl/download/195/tno_monitor_convenant_gezond_gewicht_2013.pdf.

Vermeulen, J. & Verweel, P. (2012). 'Sport en jeugd: de Kraaijck playgroud als context voor Ontwikkeling'. In: *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 51, p. 443-454.

Bijlage 1: Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek is als volgt uitgevoerd:

Fase 1: September 2014 - december 2014

- Literatuur- en documentonderzoek
- Interviews bij zes 'similar practices'

De similar practices zijn geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- Doelgroep: (vmbo-)jeugd of professionals die met deze jeugd werken
- Doel van het programma of project: verminderen van normoverschrijdend gedrag en verhogen structurele sportdeelname
- Aanbod: inzet van relevante sporten voor Challenge010 zoals zaalvoetbal en vechtsporten
- Locatie van uitvoer: (groot)stedelijk
- Betrokkenheid van sectoren: zowel sport als onderwijs

Ondanks dat niet altijd in kaart is gebracht wat het effect is van de similar practices, kan de ervaring van vertegenwoordigers dienen als inspiratie voor het doorontwikkelen van Challenge010. Wel staat voor de volledigheid in de dit rapport expliciet aangegeven of de bron afkomstig is van onderzoek of van interviews met de vertegenwoordigers van de similar practices.

Nadat er een geschikte similar practice via deskresearch was gevonden werd er contact opgenomen met de interventie-eigenaren voor een interview. Het interview werd opgenomen met een voicerecorder en naderhand op hoofdlijnen uitgewerkt. De uitwerking werd vervolgens naar de interviewer gestuurd met het verzoek deze te controleren op feitelijke onjuistheden.

Tevens is er per similar practice een overzicht gemaakt met de belangrijkste onderdelen van het betreffende project. Deze overzichten zijn tevens ter controle naar de contactpersonen gestuurd.

Fase 2: Januari 2015 - april 2015

- 14 interviews met 15 professionals en vijf focusgroepen met in totaal 22 leerlingen

Er zijn 16 professionals benaderd met het verzoek tot afname van een interview. Hierbij werd rekening gehouden met een spreiding van de respondenten over de vier sporten, de vier 'districten' en een gelijke verdeling tussen coördinatoren, trainers en docenten. Eén professional antwoordde dat ze geen tijd had om mee te werken aan het onderzoek, dit is ook gecommuniceerd met Rotterdam Sportsupport. Voor deze persoon is een vervangende professional gevonden die wel mee wilde werken met het afnemen van een interview.

De docenten werd tevens gevraagd of er tussen de vijf en acht leerlingen van de betreffende school mee wilden werken aan een focusgroep in het kader van het onderzoek. Dit heeft tot vijf focusgroepen geleid.

De interviews en focusgroepen werden opgenomen met een voicerecorder en achteraf uitgewerkt en gecodeerd.

- Afname van een enquête onder deelnemers

De enquête uit het vorige onderzoek werd aangepast en getest door vijf deelnemers aan het boksen. Uit deze 'test' kwam een aantal bruikbare opmerkingen van de leerlingen en is de formulering van enkele vragen aangepast.

Vervolgens werd met Rotterdam Sportsupport afgestemd op welke moment de vragenlijst door de coördinatoren uitgezet kon worden. De coördinatoren kregen een briefing hoe zij de vragenlijst het beste konden afnemen. Iedere coördinator had vier weken de tijd om de enquête af te nemen onder zijn of haar sporters. Helaas is het niet iedere coördinator gelukt om alle deelnemers

de enquête te laten invullen. Het is echter ook niet duidelijk hoeveel coördinatoren het niet is gelukt de vragenlijst bij iedereen af te nemen, of hoeveel deelnemers de vragenlijst niet hebben ingevuld. Er is een schatting gemaakt dat tientallen deelnemers de vragenlijst niet hebben ingevuld. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in 502 ingevulde enquêtes.

De hard-copy enquêtes zijn door het bureau Veldwerk Optimaal gedigitaliseerd. Veldwerk Optimaal leverde een opgeschoond Excel en SPSS bestand aan bij de USBO.

Fase 3: Mei 2015 - juni 2015

- 13 interviews met 14 professionals en vier focusgroepen met in totaal 22 leerlingen

Dezelfde professionals als in fase 1 zijn benaderd met het verzoek tot medewerking aan het onderzoek. Met één professional kon het interview door omstandigheden niet doorgaan. De docenten werd wederom gevraagd of dezelfde leerlingen beschikbaar waren voor een focusgroep, dit was niet altijd het geval. Er zijn in deze fase evenveel leerlingen gesproken als in fase 1, hiervoor is echter één focusgroep minder afgenomen.

De interviews en focusgroepen werden opgenomen met een voicerecorder en achteraf uitgewerkt en gecodeerd.

Bijlage 2: Korte beschrijving similar practices

Similar practice 1: Respons

Algemeen

In het programma Respons vormen problematieken in het onderwijs het uitgangspunt om met vechtsport in een onderwijssetting aan de slag te gaan. Vechtsport wordt hierbij als instrument weggezet binnen via verschillende gestandaardiseerde lessenpakketten.

Doel

De methode Respons is ontwikkeld om problemen in het onderwijs aan te pakken. Hierbij kan gedacht worden aan problemen als pesten, agressief gedrag en onveiligheid op school.

Doelgroep

Elke Respons reeks bevat zeven lessen die afgestemd zijn op een specifiek probleem en doelgroep. Sport wordt ingezet als pedagogisch instrument om de benodigde vaardigheden en inzichten over te brengen op de leerlingen. Respons kent de volgende modules:

- De module 'Omgaan met pesten en groepsdruk' is bedoeld voor leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs (groep 6, 7, 8). Dit zijn leerlingen in de leeftijd van 9 t/m 12 jaar.
- De module 'Omgaan met agressie en geweld' is bedoeld voor leerlingen in (de onderbouw van) het voortgezet onderwijs (vmbo, havo, vwo). Dit zijn leerlingen in de leeftijd van 12 t/m 16 jaar.
- De module 'Omgaan met onveiligheid' is bedoeld voor leerlingen die een mbo-opleiding volgen, ongeacht de sector of het niveau. Dit zijn leerlingen in de leeftijd van 16 t/m 22 jaar.

Aanpak

De basis van Respons wordt gevormd door een op vechtsport gebaseerde pedagogische methode. Deze komt terug in een serie lessenreeksen voor het primair-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs. Elke reeks bevat zeven lessen die afgestemd zijn op een specifiek probleem en doelgroep. Sport wordt ingezet als pedagogisch instrument om de benodigde vaardigheden en inzichten over te brengen op de deelnemers. De Res-

ponsdocent reikt de leerlingen kennis en vaardigheden aan om op een effectieve wijze om te gaan met pesten en groepsdruk. Deze situaties worden daarbij niet als probleem, maar als uitdaging gepresenteerd. Respons gaat er daarbij vanuit dat je de keuze hebt om het probleem aan te pakken. Uniek aan Respons is dat het de leerlingen op een leuke en fysieke manier uitdaagt zelf te werken aan het oplossen van problemen.

Met Respons wordt een samenwerking tussen een vechtsportclub en minimaal één onderwijsinstelling aangegaan. Op school worden de Responslessen gegeven waarin leerlingen door beoefening van vechtsport getraind worden in het weloverwogen, proportioneel en oplossingsgericht reageren op dreigende situaties (zoals pesten of agressie). Ze noemen dit ook wel de flexibele respons. Ze leren situaties zelf te beoordelen en de juiste reactie te geven op gebeurtenissen die een andere (flexibele) reactie (respons) vragen. Daarnaast zorgen de Responslessen ervoor dat de vechtsporttrainer op een andere manier jongeren kan bereiken (sport kan meer voor mij betekenen) en te interesseren in bewegen, in de vechtsporten én in de club. Na de lessen op school organiseert de vereniging dan ook vervolgllessen op de club om de jongeren enthousiast te maken voor haar (reguliere) aanbod. Door de aandacht voor deze doorstroom zal een deel van de deelnemers ook deel gaan nemen aan het reguliere aanbod van de club. Inzet van Respons werkt dan ook sportparticipatie verhogend. Binnen de interventie is er tevens aandacht voor het realiseren van een sociaal pedagogisch vechtsportklimaat in de club, zodat deze nieuwe leden ook kunnen rekenen op de aanwezigheid van het juiste sportklimaat, veiligheid en blijvende aandacht voor competentieontwikkeling na deelname aan de lessenreeks.

De uitvoerende club 'kiest' naar aanleiding van de vraag in de buurt of de wens van de samenwerkende onderwijsorganisatie(s) één of meerdere van de modules. Zowel de vereniging als de trainer worden door de interventie-eigenaar zodanig begeleid en geschoold dat ze op een kwalitatieve en veilige wijze de genoemde lessenreeksen kunnen inzetten.

Rol van professional

Professionals die met Respons werken zijn veelal (vecht) sportdocenten of docenten bewegingsonderwijs. Zij krijgen een Responscursus van twee dagen per module. Wanneer er samengewerkt wordt met een (lokale) vechtsportclub zal deze in het bezit (moeten) zijn van het Fight Right Keurmerk. Dit keurmerk waarborgt een veilig en pedagogisch verantwoord sportklimaat.

In de tweedaagse cursus wordt de Responsmethode uitgelegd, wordt aandacht besteed aan didactische vaardigheden en worden de thema's uit de module behandeld. Er is tijdens de cursus aandacht voor theorie, maar vooral ook voor de praktijk. Zo krijgen de deelnemers de benodigde kennis, vaardigheden en inzichten aangereikt om vol vertrouwen met de lessen aan de slag te gaan. Zowel de theorie als de uitgewerkte lessen zijn opgenomen in het handboek Respons die elke cursist ontvangt. Elke module kent zijn eigen cursus en dus ook zijn eigen handboek met een specifieke lessenreeks. De werkvormen die hierin zijn opgenomen, dragen bij aan een positieve ontwikkeling bij kinderen op zowel sociaal, fysiek, cognitief en emotioneel niveau.

Effect

- 60 - 70 vechtsportscholen staan in contact met onderwijsinstellingen
- Respons is een 'erkende interventie' volgens RIVM en NISB. Meer informatie via <http://www.netwerkinbeweging.nl/pagina/erkenningen>

Interventie eigenaar

Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij (NIVM). Website: www.nivm.nl

Geraadpleegde bronnen

- Website netwerkinbeweging, geraadpleegd op 15 maart 2015: <http://www.netwerkinbeweging.nl/interventies/overzicht/21778?mode=Mode-all&trefwoorden=respons&leeftijdscategorie=&beoordeling=&thema=&doelgroep=&setting=&sport=>
- Interview met vertegenwoordiger Respons van NIVM

Similar practice 2: Cursus Maatschappelijke Sportcoach

Algemeen

De cursus Maatschappelijke Sportcoach leert welzijnswerkers en sporttrainers hoe zij sport kunnen gebruiken als middel voor de persoonlijke ontwikkeling van kwetsbare mensen. Stichting Life Goals biedt de cursus aan en een psycholoog verzorgt de cursus. De cursus komt voort uit een vraag vanuit twee andere programma's van deze stichting, te weten de 'Dutch street cup' en 'Dutch career cup'. De eerste is met name gericht op activatie van kwetsbare mensen en de tweede op doorstroming naar werk. De begeleiders daar hadden behoefte aan meer houvast, die ze nu geboden krijgen middels de cursus Maatschappelijke sportcoach. De cursus speelt ook in op de wens van zorginstellingen en sportverenigingen om betere begeleiding in de sport te kunnen geven, in het algemeen en voor specifieke doelgroepen in het bijzonder.

Doel

Enkele doelen voor de deelnemers aan de cursus zijn:

- Een positieve benadering hanteren
- Reflecteren op zichzelf
- Duidelijkheid en structuur bieden
- Flexibel zijn en geduld hebben
- Gevoelssprietten inschakelen, empathie tonen
- Niveau van deelnemers inschatten en hen in hun waarde laten
- Een veilige omgeving creëren
- Deelnemers aanspreken
- Een variëteit aan oefeningen bieden

Doelgroep

Professionals en vrijwilligers die werken met kwetsbare doelgroepen.

Aanpak

In vier dagen behandelt de cursusleider op interessante sportlocaties de meeste relevante onderwerpen op sport- en welzijnsgebied. Met interactieve werkvormen ontdekken de cursisten wat hun eigen kwaliteiten en valkuilen zijn, hoe zij de persoonlijke ontwikkeling van anderen kunnen stimuleren met sport en hoe zij, in samenwerking met andere partijen, maatschappelijke sportprojecten kunnen opzetten.

Effect

- Het is een 'erkende interventie' volgens RIVM en NISB.
- Volgens een intern rapport van het Leger des Heils onder enkele deelnemers en coaches geven zij aan dat deelnemers meer energie, meer zelfvertrouwen, een positiever zelfbeeld, meer waardering en plezier ervaren (Hulscher, 2015).

Interventie eigenaar

Stichting Life Goals

Geraadpleegde bronnen

- Interview met vertegenwoordiger Stichting Life Goals
- Website Stichting Life Goals, geraadpleegd op 15 maart 2015: <http://stichtinglifegoals.nl/maatschappelijke-sportcoach/>
- Website databank effectieve interventies, geraadpleegd op 15 maart 2015: <http://www.netwerkinbeweging.nl/interventies/overzicht/22543?mode=Mode-all&trefwoorden=maatschappelijke+sportcoach&leeftijdscategorie=&beoordeling=&thema=&doelgroep=&setting=&sport=>
- Hulscher, K. (2015). W&G college-5, Adviesrapport, Sportcoaches. Amsterdam: Leger des Heils.

Similar practice 3: Sport MPower

Algemeen

De interventie SportMpower is een concept dat is gericht op 3e en 4e jaars vmbo-leerlingen met een verhoogd risico op voortijdig schoolverlaten. Door middel van een naschools programma van 15 weken met wekelijks één uur sport in combinatie met één uur een workshop, wordt beoogd schooluitval te voorkomen en worden jongeren gestimuleerd tot een actieve en gezonde leefstijl. Een aantrekkelijk sportaanbod fungeert als 'trigger' voor het volgen van loopbaangerichte workshops. Zo worden jongeren die anders moeilijk te bereiken zijn over de streep getrokken om bewuster aandacht te besteden aan school en hun persoonlijke toekomst.

Doel

Het stimuleren van de gedragsmatige ontwikkeling, loopbaanmogelijkheden en gezonde leefstijl van derde en vierdejaars vmbo-leerlingen door gebruik te maken van de kracht van sport.

Doelgroep

Het project is gericht op vmbo-leerlingen met een verhoogd risico op uitval van school, gedragsproblemen en/ of een ongezonde leefstijl.

Aanpak

SportMpower duurt ongeveer vier maanden met vijftien wekelijkse bijeenkomsten van ongeveer 2 uur (inclusief voor- en nameting en afsluitende activiteit). In de workshops komen onderwerpen aan bod als loopbaanoriëntatie; solliciteren; geld, lenen & schuld(voorkoming); voeding & gedrag; alcohol-, drugs- & gokverslaving; groepsdruk & provocatie; seksualiteit, criminaliteit en wapens & geweld. Bedrijven en particuliere instellingen verzorgen deze workshops. Wat voor de jongeren extra motiverend werkt is dat het project plaatsvindt binnen een sportieve omgeving waarin verschillende sporten (voetbal, kickboksen en breakdance) centraal staan.

Effect

In de schooljaren 2008-2010 werden bij de jongeren verbeteringen geconstateerd op onder meer de meetgebieden gezondheid, zelfvertrouwen, leertaakgerichtheid, actieve en gezonde leefstijl, gedrag, sociale relaties, motivatie voor school en vertrouwen in de toekomst. Ook de leerresultaten waren positief en geen enkele deelnemer viel voortijdig uit van school.

Het is een 'erkende interventie' volgens RIVM en NISB.

Interventie eigenaar

Kennispraktijk

Geraadpleegde bronnen

Interview met onderzoeker Sport MPower

Similar practice 4: OpBoksen

Algemeen

De Uitdaging heeft als doel om de maatschappelijke weerbaarheid van jongeren te vergroten. OpBoksen is onderdeel van 'De Uitdaging', een overkoepelend project voor jongeren in Genk. Het komt voort uit het preventieve maatregelenbeleid voor veiligheid in Genk.

Doel

Het verbeteren van de toekomst van maatschappelijk kwetsbare jongeren in Genk

Doelgroep

Kwetsbare jongeren van 6 - 25 jaar in Genk

Aanpak

Het project "OpBoksen" biedt reguliere bokstrainingen aan binnen de Uitdaging. Deze trainingen hebben een sterke link met jeugd- en welzijnswerk. In een groep wordt er door een gediplomeerde bokstrainer, in samenwerking met een pedagogische groepswerker, achter gesloten deuren gebokst en gereflecteerd op het gedrag van de jongeren. 60% van de tijd is er aandacht voor boksactiviteiten, 40% van de tijd aandacht voor teamwork. Aanvullend worden de deelnemers begeleid in het oplossen van persoonlijke problemen.

Resultaten

2014: Er vonden 271 bokstrainingen plaats met in totaal 191 individueel geregistreerde deelnemers, onder begeleiding van 9 coaches.

Interventie eigenaar

- Stad Genk (België)

Geraadpleegde bronnen

- Interview met vertegenwoordiger Opboksen
- Folder OpBoksen
- Folder De uitdaging
- www.deuitdaging.be

Similar practice 5: Futsal Chabbab

Algemeen

Futsal Chabbab is een programma uit Nijmegen dat draait in diverse achterstandswijken. Door middel van spel (zaalvoetbal) en coaching bereikt het programma jongeren die vaak op straat te vinden zijn. In deze interventie bouwt de trainer/coach een vertrouwensrelatie op met de jongeren om hen vervolgens op hun gedrag te kunnen coachen. Voetbaltraining is het middel om de jongeren te bereiken en te motiveren.

Doel

Schooluitval is teruggedrongen waardoor de kansen van jongeren zijn vergroot en de door de jongeren veroorzaakte overlast op straat is teruggedrongen en/of wordt voorkomen.

Doelgroep

De doelgroep van Futsal Chabbab bestaat uit jongens en meisjes tussen de 9 en 16 jaar oud, die wonen in aandachtswijken waar de schooluitval hoog is en er veel overlast op straat wordt ervaren. De interventie richt zich op jongeren die doorgaans in de 'straatcultuur' betrokken zijn of zich daar (op latere leeftijd) toe aange trokken voelen. Jongeren die niet tot de doelgroep behoren maar wel mee willen doen, zijn welkom.

Aanpak

De aanpak van Futsal Chabbab is integraal: de interventie verbindt de leefgebieden van jongeren (gezin, school én wijk) met elkaar. De trainer is de spil in een netwerk rond de jongeren, waarin ze gekend worden en hun gedrag (h)erkend wordt. Jongeren worden in en buiten de sportzaal op hun gedrag gecoacht en leren vaardigheden die ook buiten de sport van pas komen.

Werkzame elementen zijn: Een cultuur-sensitieve trainer/ coach is rolmodel de doelgroep en in staat een vertrouwensrelatie op te bouwen. De trainer/coach is de schakel tussen jongeren, ouders, leraren, huiswerkbegeleiders en sociale omgeving en hulpverleners. Community based en integrale aanpak: leefgebieden van de jongeren worden met elkaar verbonden door een sterk netwerk (sport, school, wijk, thuis) en stevige sociale controle. De combinatie van sport, pedagogisch programma (coaching) en huiswerkbegeleiding. Een

groepsmatige strenge aanpak (het voor-wat-hoort-wat beginsel) in combinatie met individuele aandacht en positieve bekrachtiging. Het aanleren van vaardigheden die ook buiten de sport behulpzaam zijn. Laagdrempe- lig: iedereen mag en kan meedoen.

Effect

Er zijn verschillende onderzoeken naar praktijkervaringen gedaan (Sleegers, 2013; Van der Ven 2009; Sen, Sen & Zorlu, 2012; Demir, 2012b). Mentoren en docenten geven aan dat het gedrag van de jongeren met huiswerkbegeleiding op school verbetert. Ook andere partners in de wijken waar Futsal Chabbab actief is, bevestigen dat de korte lijnen met de trainer/coach ertoe leiden dat jongeren beter aanspreekbaar zijn op houding en gedrag en dat overlast gevend gedrag afneemt. Jongeren geven aan dat zij worden aangetrokken door de voetbaltraining. Minder enthousiast zijn ze over de huiswerkbegeleiding ook al zien ze er wel het nut van in en over de coaching op hun gedrag. Dit wordt ondersteund door de observatie dat de wijze waarop jongeren voor huiswerkbegeleiding gemotiveerd worden, beter kan. Wat jongeren als positief ervaren zijn vooral de waardering, het vertrouwen en de individuele ondersteuning. Daarnaast geven zij aan het belangrijk te vinden zelf een aantal dingen te kunnen bepalen, een bepaalde mate van autonomie te hebben.

Interventie eigenaar

- Saïd Achouïtar

Geraadpleegde bronnen

- Interview met vertegenwoordiger Futsal Chabbab
- Website Futsal Chabbab, geraadpleegd op 15 maart 2015: <http://www.futsalchabbab.com/>
- Website MOVISIE, geraadpleegd op 15 maart 2015: [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%20Futsal%20Chabbab%20\[MOV-2864379-1.0\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving%20Futsal%20Chabbab%20[MOV-2864379-1.0].pdf)

Similar practice 6: Sport it @ School

Algemeen

Sport it @ School is opgezet in opdracht van de gemeente Amsterdam met als doel om competenties van jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar te versterken. Het project is met name gericht op vmbo-scholen, speciaal onderwijs en ROC op maat.

Doel

Het verminderen van voortijdig schooluitval bij overbelaste jongeren van 12 tot en met 23 jaar.

Doelgroep

De primaire doelgroep van Sport it @ School zijn jongeren van 12 tot en met 23 jaar die de verbinding met onderwijs en arbeid dreigen te verliezen of al hebben verloren. Het gaat om jongeren die niet of nauwelijks gemotiveerd zijn voor onderwijs en werk, doordat ze minder kansen krijgen dan wel kunnen aangrijpen. De jongeren hebben vaak te maken met een opeenstapeling van problemen.

Aanpak

Zodra een jongere in beeld komt is de 'instroompartij' bekend: de organisatie waar vandaan de jongere instroomt. Dit zijn veelal scholen, welzijnorganisaties, of via jongerenwerk. De instroomorganisatie is 'klanteigenaar'. Op die manier is er altijd een organisatie primair verantwoordelijk voor de deelnemende jongere.

Jongeren worden ingedeeld in vier categorieën (A tot en met D). De 'zware gevallen' met drank- en drugsgebruik, categorie D, komen niet in aanmerking voor deelname.

De coach vanuit de instroompartij en de sporttrainer vanuit de uitvoerende sportorganisatie vormen samen met de jongere de 'strategische driehoek'. Rolverdeling in de driehoek:

- De jongere krijgt begeleiding bij het aangeven van zijn eigen leerdoelen. Het leerproces van de jongere staat centraal.
- De coach (mentor of gymdocent) volgt de ontwikkeling van de jongere en ondersteunt hem of haar bij het invullen van het POP (persoonlijk ontwikkelplan).
- De sporttrainer verzorgt in aansluiting op de leerbehoeftes en de wensen van de instroompartij een aansluitend programma.

In het persoonlijk ontwikkelplan (POP) houden de begeleider en jongere de ontwikkeling in sociale competenties bij, waarmee de deelnemer stapsgewijs wordt ondersteund om zich te ontwikkelen van consument, naar deelnemer en uiteindelijk naar producent.

Effect

Het is een 'erkende interventie' volgens RIVM en NISB.

Interventie eigenaar

- Click F1

Geraadpleegde bronnen

- Interview met vertegenwoordiger Click F1 en begeleider in Sport it @ School
- Website Click F1, geraadpleegd op 15 maart 2015: <http://www.clickf1.nl/>

Uitgave

Universiteit Utrecht

Departement Bestuurs- en Organisationswetenschap (USBO)

Bijlhouwerstraat 6

3511 ZC Utrecht

Website: www.uu.nl/usbo

Telefoon: 030-2538101

Auteurs

Frank van Eekeren

Sofie van den Hombergh

Bake Dijk

Opdrachtgever

Stichting De Verre Bergen

Westersingel 102

3015 LD Rotterdam

www.deverrebergen.nl

010 209 2000

Onderzoek begeleidingscommissie

Stijn Verhagen, lector Participatie en Maatschappelijke ontwikkeling, Hogeschool Utrecht (voorzitter)

Robert Gelinck, teamleider Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen

Nico Groenenboom, beleidsadviseur Directie Sport en Cultuur, Gemeente Rotterdam

Ramon Spaaij, associate professor en research program leader Sport in Society, Victoria University,

Melbourne, Australië en tevens bijzonder hoogleraar sportsociologie, UvA

Datum

Augustus 2015

Fotografie

Jan Sikken

Hester Blankestijn

Ontwerp

Louise de Kruijf

Trichis Communicatie en Ontwerp

Copyright

Universiteit Utrecht augustus 2015

ISBN

978-9-92077-34-9